

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XVII. De Parabola Vineæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52962](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52962)

gricole, & quisque in se, simul & palmer est & agricola.

§. 14. Domini est vinea, procurator homo, qui qui fructum adferre tenetur, non Domino, sed sibi ipsi.

§. 15. Fructus temporibus suis. Ab omnibus non pares repetit Deus fructus, ut ex daci-mu declarat, & illos nostro reposcit tempore.

§. 16. Peregre profectus, est. No. liberos permittit Deo, & suum recipiendi fructus ostendit desiderium in eo quod agit.

§. 17. Misit alios. Magnam suam Deus ostendit misericordiam, qui tot mittat simul, ac tandem unicum filium.

§. 18. Malos male perdet. Christianus non

referens fructum multo punietur grauius quam ipsa fructu, & Rex Balthasar.

§. 19. Si Iudaei ob non reddidos fructus vinea expellantur, quid timendam Christianos, qui ne fructum quidem offerunt vniuersi Pharisaei.

§. 20. Sicut timere Iudaei videntes ciechos ad litus maris Aegyptios, timeat quoque Christianus, dum Iudaeos cernit per omnes dispersos esse nationes.

§. 21. Chanaanos, quia peccatores, eiecit Deus, & Iudaeos subsistit, hos ut ingratos exturbauit, & Christianos subrogauit; quod si hi peccatores, quid cum illis agendum?

HOMILIA XVII. DE PARABOLA VINEAE.

Tertio die Veneris Quadragesimae.

Homo erat Paterfamiliae qui plantauit vineam & septem circumdedit ei. See. Matth. 21

MOC D. Matthaei historiographi euangelium illud est, quo Christus summis sacerdotibus, ac synagoga principibus longissima parabola processum exprimit adeo fulmineum, apteque concinnatum, ut illi ipsi huius argumentis conuicti euidentissimis supremam, tristemque in seipos ferat perditionis mortisque sententiam. In magnam Dei Domini nostri cessit infestationem id quod prioribus egerat temporibus: sic notat Abbas Rupert. dum cuius mortis decretum in matrem proloqui determinat, totam huius causam iudicio committit censuraeque filiorum, quos iudices sibi adsciscit inrefragabiles: *Iudicate vos matrem vestram, iudicate vos.* Semel ac bis idem repetit pronomen Vos: ut more nostro loquamur. Te ipsum statuo, te ipsum suauo in hac causa iudicem. Quid hoc rei Domine, num arbitros in causa matris eligis filios? Ex iure parentes iudices laborant suspitione, nec leges permittunt: in causa fratris fratrem elegi in iudicem, quanto minus in causa matris filios designati iudices: amor enim filiorum in matrem studiumque beneuolentia ab omni matrem absoluet supplicio, liberatque iudicabit. Ita nihilominus Deus iuram in matrem causam iustificauit: at, ut illam propria commiseri filijs discutendam eodemque ad sententiae prolocutionem iudices sedere voluerit. Nunc autem hodie Christi iustificationem ostendit Euangelista, qui litem Principibus sacerdotum, illique populo intendens ingratisimo, illis ipsis omnem fidit processum finiendum, iudicetque in propria causa vult esse definitores.

Duo Christus voluit autem sum ex hac vita dilectum verificari & summo iustitiae iudice definiti. Primum: Quod ille ipse qui eandem Christianus inuenerat, innocens esset, vitae purus, ante mortem & ab omni seculo absolutus. Secundum: quod rem non quicum neci adiudicarent, tam enormis esse: licet criminis rei, ut tale a mundi creatione nunquam constaret fuisse perpetratum. Veriusque appropinquat verò praeclearissimum voluit institui processum, sexcentis

corique

Rupert.
In c. 2.
Osee.
I.
Deus filij naris causam tradidit iudicandam.
Osee c. 2. 1

totiente mundo luce clarius publica sententia pateceret, ambaturque caularum iudices ipsos voluit esse. Sacerdotes illi causam definiunt, illi criminis declarant enormitatem, illi Christum innoxium esse proclamarent. Quoad primum, agendum Dominica Passionis, ubi Christus Iudæos interrogans introducit. *Quis ex vobis arguet me de peccato? Quo cunctis agmina eius probatur innocentia. De secundo, momento denum agit. Et angelum, quod ut diximus formalis est processus, quo Christus Iudæos accusat iniquitatis, quam illis ita dilucidè proponit ob oculos, ut illi in seipos mortis terrent sententiam. Hocque inter opera Christi praeclariora, ac eius honori maximè congrua censetur esse principium.*

John. 8. 49. in Iudæos à Christo intentatus.

Opus hoc eminentissimum egerat, Iazari ad vitam resuscitationem, ex quo Principes sibi sacerdotum, immortales eius inimici, illum ut verum esse Messiam agnouerunt, ut dicemus ubi eo deuenimus. Cum autem eum ut talem acceptate debuissent, p'uo conueniunt comitio, quo p'xide sumit Pontifice Caspha; consensu & eorum nigræque calcule turæ. Ibi circumfatur, ac Doctores, quos aras ille a Cardinalibus celebrat, contra Christum processum inibit, ut caudamque sanguinis: visus autem eius vix meriti, mortum probitate, miraculorum claritate, quibus merito mundi Dominus ac humani generis saluator ab omnibus esse proclamandus, causam itemque finem, data contra eum mortis sententiâ. Sic ei impronunciant ipsi) communi contemnit quieti, toroque

John. 11. 36. in III. Cur Christi Iudæis dicitur, sed ipse ille esset qui se ultionis hostium traderet potestati crucifigendum. Secunda verò ve illis verò verius constaret, hanc contra eum latam mortis sententiâ adeo iniustam inueniri, ut propriis ipsi lingua eam tantam fuisse pronuntiant iniustam, ut ob eam illos Deus tantâ multauerit penâ toto exeret eiecerit mundo, & ferat damnari morte perituros. Ne sit mori Christus, testatur D. Leo, nisi prius illi ipsi iudices eodem ore quò mortis contra eum in-

istum tulerant decretum, idem in seipos iudices conuertant. Pilatus in Christum pronuntians sententiâ, eandem pariter contra se pronuntians passione sui iudex, dum in totius populi cœtu, illam eandem iniustam esse protestatur; nequias lauat manus, proclamat tamen se sanguinis innoxium: Ipse Iustus innocens ego sum à sanguine iusti huius. *Quem dicit innocentem pronuntiat, damnat, ait D. Leo. illi propria morti Christum addixerant, noluit eam tamen causa à mandatis executioni; ipse mori noluit, nisi ipsi Christo prius protestentur, tam iniquæ sententiæ iudices ac latores, mereri perdit æternum, extorres eligi ablegari, sine sacerdotio, sine sacrificio, sine lege, sine Deo, hæc omnia illa continet sententia, quam proprio ore in propria causa prouulerunt: 27. 24. Malis male perdet, & vitam suam alijs locabit agricolis, qui &c.*

D. Leo. Sermon de passione sui iudex, dum in totius populi cœtu, illam eandem iniustam esse protestatur; nequias lauat manus, proclamat tamen se sanguinis innoxium: Ipse Iustus innocens ego sum à sanguine iusti huius. Quem dicit innocentem pronuntiat, damnat, ait D. Leo. illi propria morti Christum addixerant, noluit eam tamen causa à mandatis executioni; ipse mori noluit, nisi ipsi Christo prius protestentur, tam iniquæ sententiæ iudices ac latores, mereri perdit æternum, extorres eligi ablegari, sine sacerdotio, sine sacrificio, sine lege, sine Deo, hæc omnia illa continet sententia, quam proprio ore in propria causa prouulerunt: 27. 24. Malis male perdet, & vitam suam alijs locabit agricolis, qui &c.

Hoc modo Dominus, fecerat in criminali sententiâ lata in caput vitamque pudicissimæ Susannæ. Eam impudici damnant seniores: utpote supremi iudices, lapidibus ut adulteram obruendam: tam ad supplicium rea trahatur, excitat Deus spiritum Danielem, qui in medium prorumpit, exclamat: gradum sistite, o viri gradum parumper sistite; mortis decretum in Susannam hi iudices prouulerunt, at tamen priusquam manus lapidibus aperiant, illud serio discutiamus, eam a ventilatur, testes examinatur, & ecce tam esse in igna reperitur sententiâ, ut ipsi iudices, & comburi ut adulteri, & lapidari, ut falsi testes, omnium ore, calculeque mereantur. Vos ipsi me, inquit Christus reum mortis postulastis, qui clauum tenetis Reipublicæ, primasque cathedras? Contra me, sententiâ prouulistis: Nū manus paratis homicidio, imo Leicidio? Pedem parumper figite, prius quæso, sententiâ enoluamus; potro cunctis liquet eam adeo contra omni iuris latam esse æquitatem, ut vos ipsos erudite latores, hac in causa iudices ipse constituam. Hoc videtur modo dicere, quod verè quondam illis dixerat, *Iudice. Isa. 43. mur simul. Ad examen vos prouoco: perscrutemur, vter causâ calat, sententiâ in caput meum solimialis, qua nixam ratione prouuleritis. Ad huius litæ examen verissimum, parabulum proponit, immediate post suum in urbem ingressum Dominica Palmiarum, vltimâ priusquam vitæ suæ periculum concluderet conuisione.*

Dan. 13

VI. Christus Iudæos conuincit.

Audite me Principes, adeste sacerdotes, vos etenim casus cuiusdam, cuiusque gratiam arbiros eligo. Homo erat paterfamilias, homo ut diuitis, ita dignus, ac conspicuus, vincam plantauit

tauit pulcherrimam, septem circumdedit, qua fructus à latronibus diripiendos tutos saluosque conseruaret, sedes extruxit in habitationem qui vineam curandam sciscitarent, torcular erexit, & cuncta que ad multiplicem essent vindemiam necessaria comparauit. Locauit eam agricolis ea conditione, vt ipsi ex fructibus eius viuentes, pariter & fructum Domini referrent optatissimum. Tempus instat vindemiarum, non adsumt agricolæ, qui fructus referant, mittit pater familias seruos, qui fructus colligant. Illi verò in tantam degenerarunt nequitiam, vt dum perceptionem audirent fructuum, quosdam stipitibus contunderent, alios lapidibus impeterent, alios interimerent. Pater autem familias tanta licet accepta contumelia grauiter offensus, inultus tamen dissimulauit, aliosque remisit famulos illi verò, si priores dure exceperint, durius tamen posteriores. Verè, inquis, omnem huius pudorem exuerunt. Erat autem illi filius aurea pini formosior, omnium bonorum heres ex alle atque. Auertat Deus, ne male hunc quoque excipiant, ne contumeliis afficiant. Filius etenim meus est, mihi vnicus illis Dominus, bonorum meorum heres, illum delegat. Vt autem à longe venientem perceperunt, filiumque cognouerunt, cogunt concilium, & dicunt extra controuersiam est, hic vnicus Domini nostri heres agnoscitur, nec alium ipse recipit, si illum occiderimus, herede orbabitur, nostraque fiet hereditas. In necem eius vnanimis conspirant, & quod concluderant, exequuntur: dura nimis eade filium prosterunt perducunt homicidæ.

Ferte nunc o Principes, sententiam, quod est hoc vestrum de tanto scelere iudicium, quæ censura? Respondent omnes & quidem subtiliter, Res est in confesso, sententia est iniquissima, quam nostra quoque damnamus sententia, iustumque censemus vt pater familias non vulgari reos morte condempnet, vineam auferat ingratam, aliis elocet agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis: *Males male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui &c.* Opuma conclusio, iustissima sententia, quam nemo iustus reprehendat. Aduertite verò (precor) vos in propria vestra causa dicere, sententiam, vestrum vos damnare concilium, vestramque sententiam altero ab hinc die contra honorem caputque meum proclamata: vos enim estis agricolæ, vos quibus Deus suam commendauit vineam Ecclesiæ, & cæcis à vobis occisique seruis eius fidelissimis, prophetis inquam & prædicatoribus,

determinato consilio, mortis in me tulistis sententiam Dei filium, qui fructus missus sum vobis collecturus, Latius rem Christus explicat, illis prælagit, propriam in ipsos retorquendam fore sententiam, citiendos, perdendos, exterminandos, quales hodie Iudæos esse contemnit. Faxit Deus, cum illos à sua amandaret Ecclesia vinea, nosque illorum substituerit Accedebitum fructum referamus, quem si e dubio vberitum referemus, si sua nos ipse gratia consolider, quam mediatrice Virgine Despata, tam saluatio, consequemur. *Aus Maria.*

§. 1. Siquidem Iudæis hanc Christus proposuit parabolam, nobis tamen loquitur, velut David in morte Saulis.

Diuus Augustinus acutissimo intellectus sui acuminis, magis angelico quam humano, præclaram adducit doctrinam, quæ ex Christi parabolis, quas ad Iudæos habuit fructum nobis eliciamus, nobisque profit, quod illis fuit prædicatum; probat etenim, quod licet illas Iudæis proposuerit, quibus eorum & ostenderet, & convinceret malitiam, iusta pariter ostenderet esse supplicia, ac grauissimas penas, quibus tanti sceleris rei plecterentur, primario tamen ad nos dirigerentur, nos ipse singulariter admoneret conformiter vulgari illi proverbio. *(A) Tibi dico, filia, tu capito nurus.* Hoc ex D. August. sententia, dixit euidenter Rex Pfaltes, ubi ad litteram de Christo multa prænuunt, teste ipso Mattheo, dum recensitis multis parabolis à Christo populo propositis, ait, his omnibus Davidis implese vaticinium: *Aperiam in meum parabolis os meum &c.* Exorditur igitur hunc psalmum David in persona Christi, factis quidem verbis longum, at Sacramentis multo sacratio-rem: *Attendite popule meus legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei.* Quibus loquitur? Nō Iudæis, respondet D. Aug. illos enim iam non vt populum suum agnoscebat: *Non populus meus vos, & ego non ero vester,* ait illis Dominus ex ore vatis Osee præcipit illi quoque, vt tale illi nomen imponat: *Non populus meus, iam enim Dei populus non est, qui eum & negauit, & occidit. Et non erit populus eius, qui eum negaturus est. Quis est eius populus? Gentiles ad fidem vocati nos videlicet qui Christiani sumus, in quibus assentit D. Pan. impletum illud Dei vaticinium: *Vocabo non plebem meam, plebem meam.* Et qua phrasia illis Domine loquitur? *Aperiam in**

para-

paraboli os meum, loquar propositiones ab initio. q.d. Docere vos volo paraboli ore prædicatoris, quibus plurima manifestabo, à Deo ex mundi decreta primordio. Quid igitur dicitur, & num- quid non ludas varia proposuisti similitudinū zingmata? Nemo mihi de factis demonstrat vllis à Christo gentibus propositas esse parabolas: omnes autem ipsis Iudæis. Iudæis tamen illas proponendo gentiles in illis voluit erudire: Et hoc est quod addit L. auid: *Vi cognoscet generatio altera, filij qui nascuntur & exurgent &c.* Ne sicut sicut patres eorum, generatio prava & ex-sperans generatio que non direxit cor suum, & non est creditus cum Deo spiritus eius.

11. Noueris inquit, duas esse generationes, vnam malam, peruersam, impudentem, iniquam, exal- perantem, Deo semper infidelis, generationem mancipiorum, seruatorum rebellium. Alteram ve- rō bonam, gratam, fidelem gentem, qua de no- uo exurgit, hæc enim incognitam, populū filio- rum Dei. Quam graphice depingit Iudæorum nationem, quam Christus eadem phrasī descri- bit: *Generatio prava & adultera, signum querit, que Deo numquā fidere voluit incredula, vno- que dato signo, aliud requirit quo Deum gra- uis imitat, cuiusque provocat iusticiam, ut alias latius exarauimus. Generatio huic pessima, le- gimi requam suas Christus proposuit parabolas, atamen non illis primario, sed: *Vi cognoscet ge- neratio altera, populū intelligo Christianum, ex gentilibus aggregatum; quos ad viuum ver- bis illis delinca: Filij qui nascuntur, & exurgent, filij Dei qui eius gratia totam superant naturā. Erat prima illa generatio seruatorum, hæc autem filiorum: Non acceptis sicutum seruatus iterum in timore, sed acceptis sicutum ad gratiam filio- rum, in quo eloniamur: Abba pater, sic D. Paulus. Generationi loquitur seruatorum, ut audiat, ut in- telligat, generatio filiorum: *Vi cognoscet genera- tio altera.***

1. Cor. 10. Quinimo hoc ipsum innuit nobis D. Paul. *Nolo vos ignorare fratres: quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, &c.* Iuxta e hic abscondita à constitutione mundi, de quibus David: *Loquar propositiones ab initio.* Plurima nobis beneficia nostris à Deo præstita maioribus: Dedit illos colitiam nobis per diem, ut vmbraclum con- tra solis ardores, & ignis per noctem, quo & illuminarentur, & contra noctis frigora ca- lescerent, sicco transire feci: velligio mare ru- brum, panes pluit de caelo, de petri s eduxit a- gnarum flumina stuentibus. Atamen talis ingratos beneficiis, ignis puniunt reos serpen-

tibus. Verum quidem esse non a nro, illis hæc omnia contigisse, sed nobis ad mortum instru- ctio: em: *Hæc omnia in figuris contigebant illis.* III. *Scripta sunt autem ad correptionem nostram: ut ex his intelligamus, si tam horrendo Deus illo: uti testa- pote beneficiis ingratos ex cepit supplicio, quid menti nobis timendum, qua nos plecter potest, si tantis ab eo receptis beneficiis arguamur inhumani? cedunt. Quam enim magis crescent collata nobis ce- litus dona, anto, ne dubites, magis crescent ius- ticia supplicia, & qui beneficiis beneficia cul- pant, mulat, & penas penis superaddet inhumans. se & sup- Si enim supplicia illa, licet auditu horribilia, non nisi figuram exprahunt, eorum, quibus vo- lunt gratiam plectet ingratitude, sceleraque casti- uota. gabit: quis intellectu comprehendet, aut verbis exponet, quæ sunt illa futura supplicia quæ fi- guræ huius expriment verita: em: quod illud heius vmbra corpus? *Procul dubio sicut in bonis D. Avoy. rebui, multo amplius bonum est in eo quod per fi- guram significatur, quam in ipsa figura, ita & in malis, longe peiora sunt, qua significatur figuris, eum tanta mala sunt, etiam significantes figura: nā sicut terra illa promissionis, quo ille populus duce- batur, in comparatione regni caelorum, nihil est, quo Christianus populus ducitur, ita & pena ille, qua figura fuerunt: cū tam sint atroces, in comparatio- ne panarum, quas significant, nihil sunt. Est tibi præsentis Euangelij parabola: qua Christus li- tem format iustæ Iudæorum condemnationis: qui tot tantisque celestibus acceptis beneficiis, mutuum vicem non obsequis rependunt ad eū conuersi sed mille prouocant sceleribus, eruciq, condemnant feditiosi. Habes & hic nostræ pro- cessum condemnationis: *In figuris contigebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram: quia & præclariora nobis contulit beneficia, & pluribus donis præsent immerentes. Vineam te plantauit longe diuorem, tu verò conuersus tuū eum sceleribus crucifixis, sanguinem cal- cas, mandata vilipendis, voces negligis, parum est quod fructus non referas vberissimos, & sua- missimos: insuper & tribulos terra ger- minas ma'edicta.***

Demus manus D. Aug. idemque cum illo sen- tiamus: *Ea contiget, qua in veteri populo acta nar- rantur, recentior autem & posterior populus admo- netur ut caueat, ne sit ingratus beneficiis Dei, cui- que in se prouocet iram, cuius obedienter, & Tom. 3. fideliter debet suscipere gratiā, ne sicut sicut patres Rom. cap. eorum, generatio prava & amara: nō. Hoc quoque vltim argumento D. Paul. *Vide ergo bonitatem & severitatem Dei, in eo: quidem qui ceciderunt, seueri-**

IV. Dei contra ludaeos severitas.

severitatem, in te autem bonitas em Dei, si permanseris in bonitate alioquin tu excideris &c. Si enim Deus naturalibus ramis non pepererit, ne forte nec tibi parcat. Admirare, quo Deus illos punia rigore, oblitusque qua Deus te praeveniat & misericordia & bonitate. Ad huius expositionem assumit Apostolus de olea similitudinem: oleam colebat quis electissimam; primum fructus dedit uberrimos, postmodum vero sylvestrum tami, & quod tam diligentis curat, infundit, fimo pabula. eod fructus profert deteriores. Stomachatur agricola, accepit aequa ascia ramos praecindit qui denouet exurendos, remanet truncus; ex oleastro ramos excindit, inserit truncos, ut oliuas referat multiplices, suavissimas, turgescentes. In ramos naturales ostenditur severus, qui fructibus fuere steriles, at in oleastri ramos totus miserios, quos truncos inseruit pulcherrimo. Si hi quoque nec oleas germinant, quid acturum arbitraris? Haec omnium est sententia, illos pariter recidat, si etiam prioribus illisque naturalibus ramis non pepererit, sed ob negatos fructus severus excidi, quid acturus est adventurus, quo non excidet rigore peregrinus? Plantavit Deus veterem ecclesiam, syriagoram Iudaeorum, in praecellia illa arbore Abraham, Isaac, & Jacob, ex qua oliua sese in duodecim extendit ramos duodecim tribus Israel fructus erat uberrimus in principio: Quasi oliuas in deserto invenit Israel patres vestros, quasi prima poma ficulnea. Quam Deo grati quam eius suaves palato? Verum descivere rami naturales, degenerarunt Iudaei, qui ut eorum filij erant naturales ac legitimi, praecidit illos Deus, discerpit, vagos toto discerpit orbe, circumvenit incerti laris, solis ignibus viles ad comburendum. Gentiles adiecit, velut oleastro in deserto infidelitatis, huius illos inseruit Ecclesiae truncos ut sanctum proferant amabilem Domino, eo sine illis dona sua, gratiamque contulit si peressentem. Si vero hi omnis fructus inventantur vacui, & mentiantur Domino suo opus oliuae, quid conferis a Domino facientium? Nemo dubitat, & illos similiter excidat: Vide severitatem. Heu, quae tanta in ramos naturales diuina severitas, illos excerpit, disperdit eiecit: ut oliuae ramos, in ne deuorandos, quibus nec templum, nec sacrificia, nec legem, nec Sacramentum, nec prophetas, nec Deum integra saluaque dereliquit.

In ps. 72. Ps. 72. 18.

Optime de his David, ex opinione D. August. Verumtamen propter dolos posuisti eis. Quid illis posuit? Non illud edicet, nec enua verba

tantis malis sufficienter exponendis, quibus illos Deus exagentibus eorum peccatis condempnavit. Praecidit illos ut ramos steriles, infecundos: Heu tantum Deus indignatur, ta. ta ne Deo severitas, quis credat? In te autem Dei collauda bonitatem, te cum oleastro electis infidelis, sylvestris, assumpsit, & in ecclesiae suae oliuam incorporavit: Cum oleaster esset, insertus e. in omnem oliuam. O magram Dei misericordiam si tamen perseveres si illam cognoscas si gra us illi, si debitis fructibus facundus: quod si non, caue, ne te quoque ut inutilem praecindat; qui namque ramos excide naturales, qui filius non peperit legitimus, progeni orbibus Abraham, Isaac, & Jacob gloriantibus. ponoti te ture recidat, ut peregrinum, de da noniorum erutum saltu, de infidelitatis extractum desecto prioris inferendum.

Hoc optime congruit D. Rabbanj Mauri Archiepiscopi Moguntini consideratio dum archiepiscopus attendit Davidis in morte Saulis: Considera Israel pro his qui mortui sunt, superbi, excelsa tua, inchoi tui Isaac super moies tuis interfecti sunt. Sempelco referens. S ulem elegit Deus iuuenem alicuium, agaloniem, nullius fortis, populo suo in regem; Samueli praecipit, in ducem illum vugat; super populum exaltat illum uniuersum. His alii que Dei donis non respondit inobediens. Dei praeepto refractarius, ea de causa solio eum dimouit, exiit corona priuauitque imperio: quocirca in eum arma sumunt Philistini, admovent copias, circumstant legionibus, ipsi in autem, totumque populum corde lamentabili, in montibus Gelboe peremerunt. Tristem audit David euentum stragem miratur, casum exhorrescit. Sicine: Saul unctus oleo, sic ne regia boboles, sicine principes inchoi, fato occubere mulerando? Ad populum David conuersus, eos ad lamentum tristisque praecitatus adhortatur: Considera Israel pro his qui mortui sunt, &c. Hoc tibi persuade ait Rabbanus, tecum Davidem loqui, qui ob hoc te dicit Israel, qui idem & la ob electus per gratiam ad progeni uiam, reprobatu Esau maiore nato, cui primogenita debeantur. Christus, us, Israel ceniatur, per Dei gratiam electus, ad Dei primogenitum tam reueto populo Iudaeorum, filio primogenito: Falsus meus primogenitus Israel, Israel Christus ane. confitea Saul, populum Iudaeorum a Deo electum, unctum honorum, ceteris mundi nationibus celsiorem, super montes terae prostratum, quem ut donis caelestibus ingratum distragam, ac syluestrem respuit, permisitque

in eam Romani bella mouerent, superarent, subjugarent, omnibus exuerent desiderabilibus templo, lege, mensa, arca, candelabro, sanctuario, sacerdoti, sacrificijs, Deo ipso, per mundi cardines, araque dispersum abiectum feruum, & omnium perisema. Cave, ne id te casus obruat, si fructibus Deo non occurras vberioribus, operibusque respondeas illis longè perfectionibus. Hoc Christi nobis hodie significat, ad illos parabola dicitur, ad nos inuentor intentio: *Ve cognoscas generationis alicya.*

perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. In eorum autem locum vocavit & ad paratas in itas iussit in prias aduenas & peregrinos: qua parabola, vicino diuinus, euentus nemo Iudaeorum expressit perditionem, quos iam à primævis illorum progenitoribus Abraham, Isaac & Iacob non desinere iuuare ad nuptias, quas Deus filio suo unigenito, cum huiusmodi nostra natura inuenias preparauerat, Porro tempore iam instante, nedum nuptijs illis frui recusarunt, insuper & illas contempserunt, dum Dei filium hominem factum recipere & audire neglexerunt, quem & in cruce inter duos latrones medium extulerunt: qua de causa, & ob id quod in præcedenti de vinea parabola dixerat, seruos nempe suos ab illis recessos, eodem insinuat homicidas: *Homicidas illos.* In cuius sceleris punitionem illis Romanorum impositæ copias, qui cæderent perditos illos: *Perdidit homicidas illos.* Non ait, ut illos occiderent, licet enim eorum numerum occiderit infinitum, innumeros tamen extum, ad minimam damnarunt feruitatem, omnes autem perdidit, in honores, seruos, sine templo, civitate, &c. vi nec pagam, quem suum esse dicant, iure possideant.

Aplos. perdidit, eorum succenderunt civitatem, quorum locum Gentiles vocati suppleuerunt, qui toto mundo errabundi, honore potiti sunt nuptiarum. Tu iudex conijce, quid cum illis acturus esse crederet, si tam acriter in electum suum famam reatque populum? *Ve cognoscas generis alicya.* Nos illa tangunt parabola, nobis loquuntur, nobis in Ecclesia scriptas reliquit. Perpendit Philo Iosephi prudentiam: illum præmiserat Deus iam septemali fame mundum extenuaturus, quo sic prudenter cuncta dispenderet, venturæque inedia prospiceret, ne cuncti fame cuncti deficerent, qui potius in columas seruarentur: hoc diuine opus est misericordie, ut plagam iustitæ, prius de præsentissimo cogitauerit remediis: *Vo-*

Opinantur D. Hieron. & D. August. loc à D. Mathæo peragi, quod David eadem intentione deposebat, de illis quæ prædixerat: *Scribantur hæc in generatione alicya, & populus qui creabitur hæc in generatione alicya.* Scribat in illa parabola à Christo Iudæis proposita, venturæ generationis, quæ hæc est illa: scribat generationis, quæ in Deo sui nominis gloriam decusque procreabit: *Populus qui creabitur*, nos ipsi sumus de quibus Apostolus: *Græcis in Christo Iesu in operibus bonis.* plantati in vinea Domini ut fructibus, bonisque operibus melius quam ipsi, Dei gratiæ donisque respondeamus. Audiamus autem huius parabola: epi ogum, ac Christi conclusionem qua Iudæos alloquitur: *Ideo dico vobis: quia auferetur de vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* Hoc quæso respicere, non satis fuisse Christo hæc in fine parabola: addidisse, sed ad eorum quæ dixerat fecerunt maioremque certitudinem aliam subnectit immediate parabolam (præter eam quam præ manibus habemus, de patre familias qui perdidit del. us operarijs, ablatæque illis vinea, illam alijs elocavit, qui fructum redderet optatissimum: *Dabitur gens facienti fructum eius.* Quia verbis declarauerat se per vineam intelligere regnum Dei, suam felicet ecclesiam: *Regnum Dei.* illam inquam subnectit quam referit idem Euangelista, eum eodem titulo, *Regni colorum,* quod ait simile tacitum esse homini Regi, qui fecit nuptias filio suo, suorum omnium heredi regnorum, multis ad tanti. Festa celebratiuem, gaadiumque comocatis: *Similiter factum est regnum colorum, homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.* At tanta fuerunt impudentia, cautaque effrenes iniusticia, ut ad signatam homini vocati, & Regem, & filios, & nuptias designati. Iusserunt, & venire noluerunt, ob quam eorum culpam condigno rex volens plectere fatillos supplicio, legiones in eos misit numerosissimas, ut eos, vberemque corona cingerent, venire tenentes in vincula conijcerent, vberem autem traherent incendio: *Missi exercitibus suis, Hieron. Bapt. de Luitza, Tom. II.*

VIII.

Tanti criminis regraviter puniuntur

IX.

Gentes in eorum voluntur locum.

X.

Ioseph a proventia cõmendatur.

20 redactam horreis regijs asservari. *Veni fertilis*
 21 *sepiem amorum, & in manipulos redacta sgetes,*
 22 *engregata sunt in horrea Egypti. Quare Philo,*
 23 *huius facti rationem; cui magis congruum vide-*
 24 *batur, triticum iam incossum, perum, palea-*
 25 *que mundum in horrea recondi potuisse, respon-*
 26 *det autem hoc actum fuisse prudentissimè. Pri-*
 27 *mò: quia melius triticum adhuc spicis inha-*
 28 *rens quam excessum conservatur, est etenim in*
 29 *illis velut in loco sibi proprio ac naturali; &*
 30 *reipsa, ut nemo negat, arista & palea vi u-*
 31 *quandam habent triticum conservandi, dum*
 32 *siccæ sunt, qualis tum erat, cum toto se-*
 33 *ptennio sequenti pluvia non ceciderit. Secun-*
 34 *dò: ut illis septem sterilitatis annis, non solum*
 35 *hominibus sufficeret triticum ad esum, sed*
 36 *etiam palea animalibus.*

37 Tertiò: ad mysterium, quod tota hac per-
 38 pendimus historia sul limius multò, quàm il-
 39 lud quod Philon occurrat. O tempus summa
 40 fertilitatis, vita Christi Salvatoris: tempus re-
 41 missionis peccatorum, donorum, gratiarum, &
 42 quod prius dicendum erat, doctrinæ celestis
 43 alimentum, de quo illud Isaie meritò proloquimur:

44 *Isa. II.*
 45 *Repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris*
 46 *operietis. Scientia, quæ nos debitam Dei be-*
 47 *neficijs docet gratitudinem, quid requirat tan-*
 48 *torum donorum æquitas, quæ sit nobis ratio-*
 49 *ne procedendum, quis modus servandus, ne*
 50 *pereamus; sicut ingratos illos novimus Iudæos*
 51 *perisse: Ea de causa, celestem doctrinam*
 52 *parabolis velut quibusdam arstis, seu manipu-*
 53 *lis involvit, ut nos prædicatores boves enan-*
 54 *gelici illas eventilemus: quodque namque ver-*
 55 *bum spicam refert diuinæ sapientiæ tritico tur-*
 56 *gitiæ, quæ nostram nobis exponat aut falua-*
 57 *tionem aut perditionem, pariter asserunt si*
 58 *eandem cum illis ingredimur viam, eundem*
 59 *nobis cum illis finem esse sciamus obventurum.*
 60 *Notes velim, quando Deus signum vult præ-*
 61 *mittere infallibile, illud reduplicat, ut patet*
 62 *in somnijs Pharaonis, quæ bina fuerunt, si-*
 63 *gnum aiebat Ioseph infallibile. Sic etiam mo-*
 64 *do multiplicat parabolæ ad vnum omnes colli-*
 65 *mantis scopam, quarum prima sit de vineæ lo-*
 66 *catione. Litteram in illis tali modo perferute-*
 67 *mur, ut pariter in nobis eandem spiritum at-*
 68 *tendamus.*

XI.
 Parabolis
 velut
 arstis,
 do-
 ctina
 con-
 serva-
 tur.

§. 2. Iudæos Christum in propria causa iustitias eligit, quos suo capite hamo velut Behe-
 moth.

His suppositis duo Christus prætenit, pri-
 mum, Iudæis ea & quidem terribilia præ-
 nuntiare supplicia, quibus in tanta pacem Doro
 ingratiitudinis ac rebellionis se sciant esse punien-
 dos. Secundum illudque principale, quæ nobis Chri-
 stus imminet, si illis sceleribus pares esse conu-
 camur, eaque tanto graviora (teste D. Augustino) In
 quanto præcellit vmbra corpus, & figuram si-
 gnratum. Etenim sicut prima illa serpentem ac
 feruivus supplicia, quibus populi Iudæici mul-
 ctavit seditionem, eorum noscitur esse figuræ,
 quibus nos severus plectet, si eiusdem criminis
 rei fuisse deprehendamus; ita quoque postrema,
 quibus ab obscuro illo duræque cervicis populo
 pœnas sumpsit facti dignissimas, perdiditque
 sceleratissimos, postiores præsignavit pœnas,
 quibus aduersus nos pari sceleris notatos, vici-
 tur, ac supplicia capiet sempiterna. Deinde sic
 ut illis ob oculos propriam posuit malitiam sub
 similitudine agricolatum & vineæ cultorum,
 ut inde iustam in se colligerent animaduersio-
 nem, ita quoque nostram nobis proponit me-
 ritis peruersitatem in vera eorum persona, qui-
 bus luce clarus nostræ nobis patet æquitas
 animaduersionis. Ita igitur diximus agricole Iu-
 dæis fuere parabola, nobis autem ipsi Iudæi.
 Huc igitur spectat proposita parabola, ut sit velut
 quidam processus in illos à Christo intentatus,
 quem eorum consignat manibus, ut in propria di-
 cant causa sententiam.

Olim priusquam Deus in populum Iudæicum,
 & improbos illos diceret sententiam, ut omnibus Hæreticis
 suppliciorum constaret iustissima ratio, totam velt
 causam hominum nefariorum tradidit iudicio iustitiam
 ventilandam, quasi qui hoc agendi modo pro-
 bari vellent sententiæ æquitatem, quam homi-
 nes alicui nocentissimi suo calculo approbarent, Deo
 ut iustissimam. Quodam tempore item intendit quæ-
 riturum patientiam, cum in illos pœnatum vellet
 proloqui decretum, plures prius, & peregrinas
 cogit nationes, eas autem præ cæteris, quibus
 beneficia populo illi à Deo præstita innotuerant:
 his Ius commendat instrumenta, ut ex eis di-
 iudicent: *Auditam facite in adibus Azoti, & Azoti*
in adibus terra Egypti, & dicite: Congrega-
mini super montes Samaria, quasi ad concilium
conue-

conueniant, sedeatque iudices in montibus Samariae. Hæ verò nationes præ reliquis nouerant viderantque Dei populo Iudaico concessa beneficia. Azotus vrbis erat Philistynorum nobilissima per quam ciues intelligit, qui in quotidianis certaminibus telles viderant Dei ineffabilem misericordiam, quæ plebi benedixerat. Notum omnibus, quæ viderit Ægyptus Dei beneficia. Diem (imperat Deus) illis dicite nationibus, in montibus cuncti conueniant Samaria: *Congregamini super montes Samaria.* Samaria metropolis erat ac caput regni decem tribuum Israel, ex qua nomen sumpsit tota Prouincia duodecim leucis Hierosolymis distans, in montibus edificata, vnde dicitur: *Super montes Samaria.* Illic omnes conuenite, & considerate, vos esse volo iudices æquissimos, volis consigno processum populo meo à me intentatum: *Videte insaniam multam in medio eius, & calumniam patientes in penetralibus eius, & nescierunt facere rectum, dicit Dominus, obseruantes iniquitatem, & rapinas in abibus suis.* Quis huc processus, quam ius bene formatus articulis, quam clarè nocentissimi populi delerit crimina statumque omnium infauissimum: *Videte insaniam multam:* Stultas nequitas quas committant, nec vnam tantum, at *Insaniam multam,* viuunt, vt exercebrosi, rationis impotes cæci, in conspectu solis nefandissima parent seclera, de illis cum male fecerunt, gloriatur, hoc est: *In medio eius.* Absque illo serupulo commissa peccata, coram omnibus, quot homines, tot testes, in medio finis, eorum etiam penetralia, ac demumque fecerunt abditissimos calumnijs, & inuicibus inuenies abundare. Eorum thesauri, leclera sunt, furta sunt, rapinae sunt. Horum vos criminum esse volo iudices: *Videte vos.*

1 V. Domine, saluo meliori iudicio, satis an noui fuisse cœtum conuocare Angelorum aut Archangelorum, quos omnium sententia, nouimus in iudicio à iusto non posse aberrare: vel ad minus omnes conueniant Patriarchæ, ac Prophetae, viri qui zelo, vt talibus conuenit, seruiat iustitiæ? Nequaquam, sed Ægyptij, Philistyni, populus sine Deo, sine lege, sine ratione qui scilicet scintilla rationis, qua dono possent lucis naturalis, dignoscant, quam iusto conueniens sit sententia contra illos in meo lata tribunali, qua populum inuicem, qui illos affligat, contemnat, capiat & ad inhonestam vendat trahatque seruitutem: *Propterea hæc dicit Dominus, tribulabitur, & circumietur terra, & detrahatur ex te fortitudo tua, & diripientur ades tue.* Hoc per Assyriorum perferat exercitum, historiam referente S. Scriptura. Hoc

tum temporis nominis ac celsisse.

6 ¶ Vt autem ad tantam Iudeorum excreuit audacia malitiam, vt ad summum peruenerint, quò nò datur ultra, nempe contra Deum ini ruit concilium, eum morti adiudicant, crucique affixi ruit, & Deus quoque manum eò protulit iniuriarum vindicem, quò nec datur ultra. Hoc autem agit, dum illis ipsis in manus processum tradit, in propria iudices eligit causa: vt eo iustior cunctis liqreat sententia damnationis. Ad hoc cum rege & propheta eos alloquitur: *Arguam te contra faciem tuam.* Tuo te ore contumaciam, tuam tibi proponam quaestionem, tuum te creabo iudicem: quis mihi hoc explicet, vt quis sibi statuatur ob oculos? Quis capiat, qua ratione tuum tibi ob oculos vultum intuearis? Si nempe te ipsum in aliquo partulum ab oculis, velut in speculo videas separato. Hoc cum illis Saluator agit: illos ipsos sibi statuit ob oculos in speculo seminato, in persona agri colarum.

Audite libet Doctorem morale in modum e. *Hom. 4. in Eccl. vi. post med.* nium docet, quo cognoscat homo, vtrum id quod agit bonum sit ne an malum, si nimirum illud non à se sed ab altero factum fuisse contempletur. Tam nobis ipsis, (inquit ille) sumus amici, adeoque afficimur, vt quicquid egerimus, bene factum esse nobis persuadeamus, & qua nos diligimus voluntate, ea nostrum ducimus intellectum, vt qualibet nostra esse iudicet absoluta. Quinimo & ipse docet philosophus: quod ad rei cuiuslibet intuitum, necesse est eam oculis vel parum remouere: quia *Sensibile postquam supra sensum, non facit sensationem.* Quartus D. Gregor. Nyssen in quem huius em nativa crystallum prodi xerit, vt nobis pro speculo de cœritate Respondet, se prudentem in hoc ostendit, hominiquè prouidam, quia nihil ita necesse est vizo seu mulieri, quam propriam intueri faciem, Aliorum vt eam pro vt decet, exornet. Hæc autem cui peccata que nostrum est adeo vicina, vt in se consideranda, velut in ta, nihil eisdem aut delectus, aut noiet suli speculoginem quâ dedecoratur, quare ad hoc sunt speculis iudicanda. in quibus tua procul à te facies exprimitur, & luce clariùs maculae detegantur e xtergentia. Hoc nobis omnibus imatum, tantò esse nos ad aliterum notandos defectus per peccationes, quanto ad proprios cœciores. Tuos placet scire defectus? Ne ille s in te consideres, sed illos alijs imposito, hoc est: *Statuere te contra faciem tuam.*

Hac arte Deus vti voluit prophetam, quâ Keg Benadab suum exponeret delictum, cum regem sibi à Deo traditum morte plectendum immunè ac liberū dimiserat. Similiter & hac arte vsa fuit 3. R. g. 20. nu-

6 ¶

V. Iudæos Christus sibi ipsis statuit ab oculis condemnandos. Ps. 49. 21.

Hom. 4. in Eccl. vi. post med.

V. I.

Aliorum peccata que nostrum est adeo vicina, vt in se consideranda, velut in ta, nihil eisdem aut delectus, aut noiet suli speculoginem quâ dedecoratur, quare ad hoc sunt speculis iudicanda.

mulier Thecivitis cum Dauide colloquens, ob quod dicitur, meruit sapientissima; sed & Nathan propheta non ista illa de oue parabolâ, quâ Dauidi nefarium aperuit adulterium, quod Viriâ homicidio celare corabatur, vt congruè perpendit D. Basil. iners animi vivebat David, nec tanti criminis conscientia stimulabatur, quod tamen populus & advertebat, & de quo scandalizatus murmurabat; eius tamen oculis ea vicinum illud adhaerebat, vt illud non advertebat impoenitus praeteriret. Quid agam, inquit Nathan: si rectè ac directè illum arguiturus ingrediar, ipsumque in propria persona aperte reprehendam, culpam poenitens non agnosceret: at pertinax incandesceret: casum alteri imponam. Intrat igitur vociferans. Rex iustitia; ô Rex:

VII.

Crimen Quid postulas ô propheta, casum enarra, & perfecti complebo iudicis officium. Hoc crimen cum Da- proporo, cuiusque vrbis huius reum infimulo; tid in al- peregrinus aduenit illi hospes, quem dum con- tero ar- uino paras excipit laetiori, nec illi boues nec tende vt oues decissent instruendae cenae, illas tamen agnoscas noluit ad mensa fereula adhiberi, sed cum grauitatem vicinum suam vna solummodo diuitem esse sciret ouiculâ, istam tollit vini delicias, per vim rapram ingulauit, indeque cenam hospiti preparauit epiparam; Nec haec patrasse suffecit, quin & pauperulo vitam eripuit omnium quos sel illuminat flagitiosissimus; Quo non supplicio ô Rex multandus fur, latro, homicida?

2. Reg. 12.
6.

Itane, tantum audio patratum nefas? *Vixit Dominus*, inquit David: *Quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc.* q. d. Vixit Dominus, milenae meretur mortes, si perferte eas posset, tanti criminis reus. O Rex, ne ad illum vberius transieris, siste gradum, in te ipso conquesce & quod ab altero commissum obstupuisti, hoc in te ipso iudex intueri: *Tu es ille vir.* His continuo David suum agnoscit delictum; exclamât gembundus; oculos obtectatur: *Peccati Domini.* O quoties in te ipsum fertes iudex sententiam, si quod à te committitur crimen, alteri imponeres.

7

Quam praiceps es, quam severus vt latrunculum ad crucem damnes, qui lepidâ quâdam astutiâ alteri duos eripuit atros, nec oculos in te ipsum reflectis, qui tuis palliatis vsuris, omnem pauperi nequior triplo fur hereditatem abstulisti. In famulum grauer commoueris, eo quod receptis à te beneficijs, minus te in aliquo disculus offendit, sed nec adueris, te ipsum in illo, à te ipso condemnari, qui tot Deum quotidie scelestis impudens prouocas; rece-

pris per singula momenta donis multo praeferioribus. Mulieris illius accusas mortum leuitatem, quae vxor cum sit nobilis cuiusdem eminentioris, huc & illi faciem exporngit quibuscum & conuertatur, nec tuam in eis animam possitiles, quae cum sponsa sit Dei, liberum cunctis ingressum perauit; aperitque inuam secleribus; quid loquor? imo & quotquot in eam vim faciunt, daemones, vt de ea illud verum pronuntietur: *Habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi.* Hoc habet quod de vobis conqueritur D. Paulus, *Existimas autem hoc ô homo, qui iudicis est qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?* Cum temere proximum iudicaueris, audi loquentem Nathan: *Tu es ille vir.*

Sic Christus cum Iudaeis: mali erant impessimi mortuum, nihilominus, ita suis in actionibus sibi complacere, vt hoc esset cuiusque eorum de se praecorium: *Non sum sicut caeteri hominum.* Conuerterant in conciliium, & quasi rem vero veritatem, suaeque Reipublicae maxime proficuum, crimen conceperant omnium maxime detestabile, nefarium prodicionis scelus, qualè numquam mundus audiuit, aut latro nequissimus commisit, eadem vniuersi Dei. Hoc eis crimen Christus intendit exponere; non in illis ipsis hoc agit; sed paululum illud ab eorum remouet oculis, in terram deuoluit personam, agricolâ in simile crimen vocat, qui receptâ vineâ Domino nedum fructus retulerunt, quinimo caeteris eius famulanti concilio, prauaque agitati voluntate, in filium manum mittere non verebantur. Patens nimis haec est agricolârum nequitia, quo circa incunctanter contra eos perditionis ferunt, mortisque sententiam: *Malos male perdet.* His suppositus optimè Christus inferre poterat. Vos estis agricolae illi: Illi ipsi, quos condemnatis vos estis: *Quantum sapio, ea de causa singulariter propoluit hoc Dominus vt aenigma amico suo Job: In oculis suis quasi habeo capiet eum.* Proponere voluit Deus suam in operibus & magnitudinem & sapientiam, inter alia verò hoc quod cum elephante agit, exponit: quem vocat Behemoth id est *Bestias* in plurali: tantae namque magnitudinis est, vt non vna, sed

dom aliud dicitur, aliud intelligitur. Et quem-
 admodum Ioseph somniis fratribus se tandem
 predicabat exaltandum, ipsos autem pedibus
 suis proferentes, ut seruos domino suo: Sic et
 Dominus noster excellens sui inuit ad finem
 parabola, dicendo, Numquam legistis in scripturis:
 quia lapide quem reprobauerunt adificantes, hic fa-
 ctus est in caput anguli. a Domino factum est istud,
 et est mirabile in oculis nostris. Et quemadmodum illi
 conicientes, quid sibi vellet formisum amplius inui-
 dentes dixerunt, Numquid rex noster eris aut subij-
 ciemur ditioni tue, sic isti intelligentes intentionem
 parabolarum, amplius zelati, et querentes eum
 tenere, inquit Euangelista, timerunt turbas, quia
 sic prophetas eum habebant.

9
 V.
 Pra-
 dica-
 tatem
 licet
 leue-
 re nol-
 le an-
 dunt, si-
 gnium,
 et re-
 proba-
 torem.
 Reg.
 21.4.

En aperitissimum reprobationis signum, quod
 tibi similiter applica, cum illis nequicia par fue-
 rit, si predicatoris rationibus contritus, qui-
 bus tuam tibi ob oculos iustam statuis perditionem,
 parum est te vitæ mores non corrigere, sac-
 rilega non mutare proposita, in seipsum non
 equerit, non sperdere meliora, & viciniora sa-
 lutis: insuper & in ipsum exardescis, eane peius
 & angre eum exhorrescis, quasi in eo quod
 tibi aut dicit aut agit, animum habere
 inimicum; ut alter impius Achab, qui sibi con-
 sebat in seipsum hostemque maximum Michæam
 prophetam, eo quid intentum sibi clademque
 predicaret, vnde & regi Iosaphat ait: Ego odi
 eum quia non prophetauit michi bonum, sed malum.
 Quid igitur tibi vis predicet, nequissime, quid
 concioneris, cum viam incedas perditionis, con-
 tinuis contra Deum sacrilegis pugnes actionibus,
 idololatricæ criminis infamis, vineæ taptæ alicar,
 iustissimi viri bonorum predo, salis suffultus re-
 stibus, sanguinis Naboth iusor innocentissimic
 Quod horum sceleram vates regi contra faciem
 suam staueret & multitudinem & grauitatem,
 molestissimè rex tulit, odio commouetur, pro-
 phetam exhorrescit: Ego odi enim.
 Carologum recensens D. Augustin. omnium
 miseriarum, calamitatum, infirmitatum, labo-
 rumque, quæ graua cuncta patimur ex primi pa-
 rentis nostri peccato emanantia, de industria
 pendunt rabiem, morbum carentem omni re-
 medio, si inueterascit, rationem alibi assigna-
 mus; cuius eum vnicum sit remediū aquæ si-
 gide potus, est enim instar ignis qui vitæ cor-
 disque fibras exurit, nihil illa magis refugit ra-
 biosus; in tantum, ut illum velut sibi hostem
 infensorem abomuetur, qui puriorem potum of-
 fert, aquamque sitienti, proprius licet et sit patet,
 aut frater vicinus, in quem frendet dentibus, to-

tamque conuertit furoris rabiem; signum autem
 morbi huius inueterati, datur, aquam exhorres-
 cere cuius potus in motu præscribitur remediū
 & offeientem abominari. O deplorandam ho-
 minis calamitatem, & hæc tua quoque perhibe-
 tur. Momordit te canis infernalis in tuam rabi-
 dus perniciem: Tanquam leo rugiens, circuit qua-
 rens, quem deuoret. Quam te vehementer opum
 vrit, pungitque cupiditas, quæ nullam tibi con-
 cedit requiem, omnem ingerit anxietatem,
 vt eleganter notarunt D. Basil. & D. Ambros.
 in illo diuite, qui anxia sollicitudine per vigili
 noctes ducebat insomnes, cuius anxias vocesque
 querulas audimus: Quid faciam? destruaam hor-
 rea mea, & maiora faciam. Te quoque, mol-
 lis pepo, quam ardenter incendit lasciuæ rabies,
 mille zelis, amulationibus, suspitionibus de
 altera contagrantem, bonis tuis deperditis, san-
 ctate consumpta, morbis contractis, adducta
 in summum discrimen dignitate. Quid de vanæ
 gloriæ cupido, quam agit inquietus, quam ex
 inopinato contemiscit, corde tremulus, quam
 suæ dubius prætensionis? hoc cine ad votum suc-
 cedet? num ille mihi futurus obstaculo? num
 hoc cursum impedit negotiorum? His reme-
 dium præscribitur, aqua doctrinæ limpidissima,
 quam tibi propinat predicator, in eo quod tibi
 declaret, contractus illos, quibus tibi diuitias
 coaceruas, ad tartarum ducere, & quot passus
 ad domum promoues impudicæ, tot ad tuam
 te properare perdit onem. Attende qualis sis,
 quam ritè paratus, quam libentè gratoque pocu-
 sum hoc suscipias animo? Dum acriter commo-
 ueris, strides dentibus, faciem anertis, irritaris, &
 asseris non tolerandum, tuam tibi tam nudè præ-
 dica ruinam, te à prædicatore ad perpetuos dam-
 nari cruciatus, iram celestem illum tibi commi-
 nari, & apertas gehennæ fauces, morbus est in-
 ueteratus, de te actum, esse iudica. Sumito in
 Herode exemplum, qui tanta vi ac furore lim-
 pidissimam illam aquam respuebat, quam il-
 li Baptistæ predicator salutis ipsius audissi-
 mus offerebat hauiendam tantoque animo
 propinanti obstrepebat, vt eum de medio tol-
 lere non vereretur. Infelices illos contempe-
 Phariseos, quos eadem de causa Redemptor
 noster vt omni sue salutis priuatos his verbis
 præannuntiat esse perituros: *Auferetur à vobis re-
 gnum Dei.*

1. Pet. 2.
 3.
 18.
 VII.
 Rabies
 bene-
 consu-
 lentem
 de li-
 gnari.
 4. 3. 16.

§. 4. Homo erat. Plautavit Deus vineam, quam fructum amarum daturum sciebat: quia Pater est.

Licet autem Sancti Ecclesie Doctores diversis hanc vinee parabolam applicent, D. Athanasius mundum interpretatur, D. Irenaeus, b. naturam capit humanam: alij hominis dicunt animam: at indubitata est illa D. Ambrosij. c. solutio; proprie significare Dei Ecclesiam, cuius palmites erant fideles, in Ecclesie vinea plantati per veram fidem, & vitus Dei cultum: & res ei esse videtur manifesta, quandoquidem idem Dominus hoc ita declaravit, quando proposita parabola de simili vinea per Isaiam ipse seipsum exponit dicens: *Vinea Domini exercituum, domus Israel est. Plurique varias significaciones de vinea appellatione derivant, sed evidenter Isaiam vineam Domini Sabbathi, domum Israel esse memoravit: vinea Domini exercituum, domus Israel est.* Hanc autem plantavit vineam, quando primos illos palmites terra Aegyptiorum extractos, legem illis caelestem praescribens in terra locavit promissionis. Qui vineam intendit, palmites sumit qui placent; in falces collectos paludi immergit, ubi radices figunt, unde & nomen sortitur, ut palmites barbati dicantur. (a) Quando iam radices produxerunt, eos extrahit, ex quibus in montibus vel vbilibet locorum voluerit plantat sibi vineam. Mens illa Dei fuit vineam plantare, veterem scilicet synagogam, septuaginta illos collegit palmites, quos Moyses refert ex vite Abraham relictos, & in duodecim fasciculos seu fascias relictos, posuit in Aegypto, velut in loco paludoso aquarum. (Symbolum hic nota tribulationum.) in quibus profundas egerunt radices, & in magnam excreverunt multitudinem: *Filij Israel creverunt, & quasi germanantes multiplicati sunt ac roborati nimis: in tantum ut ex illis septuaginta animabus numerus excreverit sexcentorum millium.* Tum vero fascias barbata, & multorum filiorum radicibus fecunda, extrahens in terra plantavit promissionis. Audi concinientem David: *Vineam de Aegypto transtulisti, creasti gentes, & plantasti eam.* Audi & Deum per Isaiam, quod illam plantaverit: *In cornu silo olei.* id est: in monte, hoc enim significat *In cornu*, fecundo & frugifero, hoc enim indicat: *Filio olei*: erat quippe terra promissionis montuosa, & fertilissima, ut crebro textus sacer indigitat. Ac divina quaedam sapien-

tia notat Dominus causam, ob quam vineam in hoc mundo plantaverit. Dilutanti SS. Patres, ac admirantur, in quem finem hanc Deus vineam plantavit, praesens, non suavissimos illam fructus producturum, sed spinas ac tribulos mordaces, ex quibus illi corona texeretur, vvas immaturas palato insipidas, linguam amaricantes. Domine ut quid eam plantasti? Nemo sanus vineam plantat, nisi ut ex ea fructus referat, tam tuaves, tam multiples, ut ea de causa illum Dominus vocet: *Vinea amantissimas.* Quinimo & hoc Deus indicat, quod qui illam plantat, tanto speret vindemiam desideret, ut praecipuum dedecus sit, quicumque plantasset vineam, & eiusdem fructus vvasque non comederit, ad bellum non procederet: quae qui supponit, talem rem bellicam toritet ac iniquae non tracturum cum semper eius cogitationes circa vineam futurae sint, qualem nempe fructum sit productura; & ut maledictionem gravissimam infligit: *Vineam plantasti, & sodes, & vinum non bibes.* Domine, aut noveras vineae sterilitatem aut non. Dicere te hoc ignoralle sapientia tua repugnat insinuat, cui cuncta futura, praesentia sunt. Si igitur illud praesciens, ad quid eam plantasti? Mox audimus a quo eam tempore in Abraham, cuiusque posteris plantasti, non nisi gravissimas de ea querelas iam statim in sui principio fructus tibi retulit amarus aedo ac pestiferos, ut de ijs audiam Moysen querentem: *De vinea Sodomorum vinea corum, & de suburbani Gomorrhoe. Vna corum vna silis, & botri amarissimi, sicut draconum vnum corum, &c.* Tempore deinde Isaac praecipis plantum ac lamentationes super hanc vi. eam, tuamque contumaciam illam indignationem decantari; quod eam deinceps deserens non coleres, non rigares, non foderes, sepe destrueres, illam an malia delapsa fecerit: qua dum omni eam laedere studioque coluisti, na ut nihil amplius requireretur, non vvas sed labrucas protulit amarissimas: *Expecta- ni ut faceret vvas, & facti labrucas. Et nunc ostendit vobis quid ego faciam vinea mea, &c.* Non putabatur, & non foderetur, &c. In nubibus mandabo ne pluviam super eam imbrem &c. Denique mactorem eius, & erit in concilio tonem. Denique in diebus Ezechielis tanto contra eam furor te monstrasti concitatum, ut eam minaretis te eruturum. Primum ait: *In terram bonam, super aquas multas plantasti, ut faciat fructus, & porcos stratum, ut sit in vineam grandem.* ut autem videt eam sylvecentem, ait mandatum fuisse et eam

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72

(a)
Sarmen-
tos barba-
dos.
I.
Inde rui
vt vinea
propago.
Exod. c. 1.
9.
Ps 79.
9.
Isai. 5. 1.

cionem exiges ea facta interrogatione, quam Dominus olim Isaac præcepit, vt adituo sempli Sobnæ proponeret, cui nihil minus cura erat, quam suum exequi diligens officium: *Quis tu hic, aut quasi quis hic?* Adesto num tui aliquando muneris recordaris, num in mentem venit, in quem hic te finem statuerim? Num ea ferè intentione hoc tibi munus imposuerunt vt agas quod agis: nimirum, vt comedas, bibas, totaque die pompaticus obambules, tuis tantum intentus, sedulusque delicijs? Vt hæc ageres, tibi foris erat remanendum. Ignoras hoc te suscepisse munus, vt ea quæ templi sunt sedulus exequaris? quid te premit? quomodo tuo satisfacis officio? scito igitur, quod *Expellam te inde* &c. Christiane, in quem te cogitas finem ad Dei Ecclesiam esse conuocatum? *Quis tu hic, aut quasi quis hic?* Tibine persuades, hanc eam esse Domini mentem vt comedas, vt bibas, vt epiletis & ea quæ tibi sapiunt omni studio promoueas, totus in hiis vanitatibus carnisque voluptatibus? Ad hæc tui Deus non indiguat, manere utique poterat in infidelitatis errore reprobandum. In vineam te miserunt, vt botros referres Deo sapidissimos, orationem, Sacramentorum frequentiam, opera misericordiz, penitentiam, ieiunia, cæli flagrantissima desideria. Si similis & raris Deo non occurras, lata est contra te sententiâ: *Ecce ignis ductum est in escam.*

§. 6. *Ferre tenetur fructum Christianus, cum velut palmes putetur, & colatur.*

Secunda sit illa ratio: etenim palmes inter alias plantas singulari præcellit conditione, quod fructum non adferat, nisi male exceptus, putatus, rescissus, iam suis orbatus: alia porro plantæ, vt fructum adferant plurimum, excoluntur, siemantur, curantur ita, vt ipsis nec vnicum folium auferatur. Quæ non cura adhibetur persico, malo punico, citro, amygdalo, cydoniæ, pruno, ceraso: stercores irrigas sepe circûdas, vt ne quidem tâgantur manu viators, nec niuimus eos ramusculus amputetur, hoc enim esset, eis fructus demere fecundiores: vt autem fructus palmes adferat vberiores, quàm non ei videns seuerus? Accedit riuor, & libera manu totam præscindit, putat vt ne minimum ei permittat sarmentum, en tibi miser palmes, contractus, corrugatus, in lacrymas effusus, vt calcicatum mortuumque di-

xeris. O Domine, (respondet agricola) nihil illi magis competit, vt fructum adferat, & quod contractior & corrugator; en ad ferèdos fructus fit aptior. Te ipsum hic ô Christiane cogita delinquentum: palmes es vineæ Dei sanctissimæ, Ecclesiæ suæ. Hocine credis, tales te fructus prolatum, quales exposcit Deus comedendo, bibendo, delicijs indulgendo cutem tuam basilicè nutriendo, vestibus mollioribus, quasi inter gossypium luxuriosu. Hoc agendi modo, fructus, quidem adferes non Deo sed dæmonio gratissimos, de quibus sic Apostolus: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sũt: fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c.* Vt autem Deo fructus proferas lapidissimos, necesse est, carnem tuam duris excipias, mortifices ieiunijs, extennes flagellis, affigas castigationibus, capillamentum rescindas, sensus tuos comprimas, vltum contrahas, linguam coercèas. En quam neruôsè describat Apostolus optimam palmitum conditionem. *Gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur &c. probatio vero spem. Gloriamur delectamur, sublimis præ gaudio in persecutionibus, in fame, in siti, in vigilijs, scientes ex his fructum patientiæ veritatum oriturum.*

Asserit Christus prima veritas præcipuos fructus prociure in patientia: *Fructum adferens in patientia.* Quæ tibi proinde necessaria perhibetur ad corporis macerationes, vigilijs, ignominias, ieiunia, morbos, carceres &c. Primos intueri palmes, quomodo excepti: *Ludibria & verbera experti, in super & vincula & carceres: lapidati sunt, facti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt &c. egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in siliuandibus errantes, in montibus & speluncis, & in caeuis terræ.* Contemplare palmes illos fecundissimos, quibus mundus non vidit vberiores: Apostolos, martyres, ita rescissos, contoscos, omnibus suis spoliatos sarmentis, bonis, opibus, domibus, filijs, dignitate, quinimo & ipsa vita, quâ nihil homini charius. Mitare Anachoritas, tam arctè conclusos, tam rigidè luxuriantibus nedos pampinis, huius mundi. Hoc putandi modo fructus gratissimus Deo consecratur. Et hac quoque doctrinâ Christus suos præmonuit discipulos instante suæ passionis horâ vt vidètes eum, qualem breui viderent captum, ligatû, flagellatum, coronatum, crucifixû denique mortuum, exemplum non sumerent scandalum, nec deturâ ei tollerent negarentque auctoritatem. Hoc (ait) scitote discipuli mei desideratissimi: *Ego sum vester & pater*

Gal. 5. 19.
Rom. 5. 3.
Luc. 8. 15.
Hebr. 11.
Ioh. 15. 1.

15. 11. 15
15. 11. 15
15. 11. 15

15. 11. 15
15. 11. 15

III. Christus bene putatus non fructuosior.

Pater meus agricola est. Viden' qualiter tractet agricola vitem? rescindit, putat, pampinos auferit, racemos contrahit, lacrymas stillat, ut nihil in mundo ea languidius, miseriusque esse videatur; at non hoc ea sit intentione, ut palmes exarescat, quinimo hac putandi seueritate ad fructus disponitur fecunda sapidiore. Hoc pater meus celestis exequetur, qui velut agricola, me ut vitem putabit, sarmenta rescindet, orbabor discipulis, solus relinquar vestibus nudus quas inter se milites sub alea dissipent, iustus, inglorius, sine sanguine, in cruce elatus, talis ut omnium miserimus habeatur: Factus pro nobis maledictum. Attamen sic suadet ratio, cum viris sim: hoc enim modo fructus feram abundantissimos, totius mundi saluationem, omnium remissionem peccatorum, caeli reparationem, terrae remedium, peccatoribus indulgentiam, iustis gratiam. Hic impletur: Multum fructum afferet. Hinc causa patet, cur tam modicus ex vobis Deo fructus colligatur, quia vestras non praescinditis voluptates, non tondetis delicias, non premitis vanitates, non refecistis carnis petulantiam: Ne quidem minimum seris honori vestro, sarmentum auferri, opum vestrarum, vestrarum atomum deliciarum. Ignoratis totum sensibus addidit, quid sit vel vitium verber disciplinae, lectus tabularum channemix, ieiunium in pane & aqua rigidissimum &c.

Gal. 3. 12.

§. 7. Plantati sumus in Ecclesia sicut palmites, ex libera meraque Dei bonitate, quod indicat oleum Iacob.

14 Ratio. 3.

Eniam produco rationem, ut domestico manuali ac humili exemplo declaret totius Theologiae quaestionem altissimam, proficissimum mysterium, diuinae grauae te- Ex mera cium abconditum, Dei que prouentissimam gratiae dispositionem. Sacramentum adeo sublime, ut ipse praedicatorum primicerus doctorum in caelo laurea coronatus dum eius plantati d. spirat rationem, quaestionem eius absoluit: nobisque omnibus era obstruat. (a) O altitudo diuinarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles vias eius, quis enim cogit sensum Domini, en la bar aut quis consiliarius eius fuit? Nihil in Sacra Scriptura frequenti, nihil nobis a Deo sapientius ac diligentius inculcatum, quam nostrae uenerationis & redemptionis opus ex mera ac libera

Dei voluntate profuxisse, qua hunc voluit erigere reprobare alterum, tibi lumen infunderet ad suam vocare Ecclesiam, sacri baptismatis lacuacro eluere, sua illustrare gratia, suprema saluationis media suppeteret, multo uero autem hominum eiusdem tecum nauae ac dignitatis nocte infidelitatis, ac peccatorum abyssi relinquere petiueros. Ad quid hoc Domine? Cur hic hic & non ille? Hoc argumentum video in Sacris litteris si quod a iud sapienter repetitum, hoc thema principale praedicationis praesertim verò eius qui inter alios palmam tunc eloquentiae, cuius haec erat quotidiana sententia: Liberauit nos & vocauit nos uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam.

Ut verò huius nos veritatis redderet certiores, multa Spiritus S. profert symbola, & exempla ex iis quae pra manibus habemus duo praecipue ceteris antecellunt ex ore Sapientis: Primum sumitur ex ipsis diebus: omnes eiusdem sunt naturae, & quasi suffulturae temporis eiusdem solis effectus, qui dies illuminat, magnam nihilominus licet uideat inter illos differentiam, quosdam enim eligit sibi Deus, in sui nominis ac gloriae festiuitatem, alios tunc permittit vrbibus, luroque deseruire. Citat Moyses sententiam illum attendo, decimumquintum Mar 11. illum mihi volo consecratum, in eo mihi offerri volo sacrificium agni illius mysteriosum. Dies ille Septembris, iubeo sit factissimus, atque celeberrimus, quidquid in eo factendum occurrit, opera sint pietatis. Eodem plane modo plures inuenies dies festos, alios verò profanos, festos autem paucos, profanos verò plures. Domine, (quaerit Salomon) quid plus habet hic dies ab altero? quo meliore principio hic differt ab altero? quae sanctiores manus illum formarunt, quam alterum: Quare dies atem superat, & sternum lux lucem, & annus annum a sole? Dies, mensis, & annos, sol vnus illuminat. Quid causa est, cum Deus vnus elegerit, alterum minime, quod annum septimum, & pariter quinquagesimum suo cultui dedicat? Nullam hic aliam rationem, quam Dei meram suspicio voluntatem, qui dies hos, ut sancti essent, illos ut profani, libere determinat: A Domini scientia separati sunt. Quia sic ipsi placuit, ipse nouit huius discriminis rationem: Immutauit tempora, & dies festos ipsorum, &c. Ex ipsis exaltauit, & magnificauit Deus, & ex ipsis posuit numerum dierum. Miraculare loquendi formulam, Dies ipse quosdam exalta-

quam ad viuum depingat tribus illis vocibus
Ecclesiam. Prima: *O quam terribilis est locus iste!*
q. d. O locum fortissimum, nullis expugnandum
viribus. Habes hic Christi Ecclesiam inexpugnabilem: *Porta inferi non prevalebunt aduersus eam.*
Matt. 16. Hoc quoque illam caelestis sponfus laudat epi-
theto: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Se-
cunda: *Verè Dominus est in loco isto.* Quam belle
hoc conuenit Ecclesiae, de qua Dominus ad disci-
pulos: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque*
ad consummationem saeculi: haec mons illi praecel-
sus, cuius canit praeconia psalter: *Mons in quo bene-*
placitum est Deo habitare in eo: etenim Domi-
nus habitabit in finem. Nulla quoque melior Ec-
clesiae definitio, quam ea, quam dedit Angelus
D. Ioa. demonstrans Ecclesiam: *Ecco tabernacu-*
lum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.
Tertia: *Non est hic aliud nisi domus Dei, & por-*
ta caeli. Apustissima Dei Ecclesiae descriptio: *Domus*
Dei, quae est Ecclesia, inquit D. Paul. Haec illa do-
mus est, in qua Deus habitat, non illa Donati,
nec Mahometis, nec Lutheri, nec Arij & c. Haec
porta caeli. Nec enim in illud cuiquam patet in-
gressus, nisi per Ecclesiam, nec Maurus, nec Iu-
dæus, nec Arabs caelum intrare possunt, nisi in-
trent Ecclesiam, fidemque suscipiant Saluatoris:
Extra Ecclesiam non est salus. Sed quidquid hic
est, porta dicitur caeli: *Nō est hic aliud nisi domus*
Dei, & porta caeli. Si puero baptizetur recens na-
tus, si adolescens Sacro limae ut chrismate, si ex
altari venerabili Christi pasceatur corpore, si ad
pedes confessarii peccentur absoluat, si valetu-
dine extrema laborans inungatur, si consecren-
tur Sacerdotes, cuncta sunt haec porta caeli. Por-
ro qui hic inuenitur, quo iure ad haec nititur,
quo gaudet titulo? num forte suis meritis? suis
operibus? *Non est volens, neque currentis.* Quid
igitur? *Petra oleo perfusa: Erexit lapidem in tisu-*
lum, Petra Christus, hoc quippe se nomine in E-
uangelio ex Davidis se nuncapat psalterio: *Lapi-*
dem quem reprobauerunt edificantes, lapis perun-
ctus, non nostris meritis: *Non ex operibus iustitiae,*
quae fecimus nos, sed oleo misericordiae: Per visce-
ra misericordiae Dei nostri, hic est titulus, quo ni-
timur, ut ibi simus, ubi nos esse gloriamur, in
Dei plantati Ecclesia, mera Dei gratia, gratuito
beneficito, non merita misericordiae: Non ex o-
peribus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum
suam misericordiam saluos nos facit.
VII. Hanc apprimè gratiā nouerat rex & propheta
Deo suā Dauid: *Ego autem sicut oliua fructifera in domo*
Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum, & c.
scribit *Confitebor tibi in saeculum quia fecisti.* Nullius

meliori nititur spes fundamentos inquit D. Chryso-
stomus.) quam eius, cui adsunt haec duo: *uium,*
fides, haec designat, dum se plantarum afferit: *fructus*
in domo Dei: aliud: *opera:* quae per oliuam
fructiferam indicantur. O quam tibi de hac for-
te gratulatur Dauid: At vnde hoc tibi? quo-
modo comparasti? Ad Deum conuersus exclamat:
Confitebor tibi Domine, quoniam tu fecisti,
Confiteor (interpretatur D. Chrysostomus.) *Idem D. Co-*
est, quod gratias ago: quia in nullo te ostendit
gratiorem, quam in recepti beneficij memo-
ria. Omnibus diebus vitæ meae, immensas tibi
Domine referam gratiarum actiones: *Quonia-*
tu fecisti. Non ait, haec aut aliud fecisti, vel tu
illud fecisti, sed absolute: *Tu fecisti.* Quando in S.
Scriptura Deus dicitur aliquid facere absolute,
non hoc aut illud determinatè, significat, facere
misericordiā. Ita multi Davidis illud exponunt:
Tempus facienda Domino, hoc est, utendi miseri-
cordia: quoniam seipsum Dauid explicat his ver-
bis: Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse
faciet. Accedat vates Daniel: *Placare Do-*
minus meus, dicit igitur: Gratias me tibi Domi-
ne, memoremque semper praestabo: tota quippe
haec mihi fors optima de tua mansauit be-
nignitate, opus hoc fuit immerita: misericor-
diae, plantari me in tua palmitem ecclesia, in
qua solummodo vitæ fructus proferuntur sem-
per tua.

§. 8. Hoc summi beneficij loco posito planta-
tum te in hac vinea, ne tibi succedat, quod
Adamo, ingratique philosophis accidisse
nouimus.

Quod Dauid facit hortatur nos D. Paulus
ut semper agamus, qui plantati in Dei
Ecclesia viuimus: *Gratias agentes Deo & Col-*
Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sancto-
rum in lumine, qui eripuit nos de potestate tene-
brarum, & transfudit in regnum filij dilectionis
suae, in quo habemus & c. remissionem peccatorum.
Habent haec verba, quod in eis consideremus.
Tangit ex meo iudicio Apostolus, quod egi Da-
uid, & valde erat regibus familiare, quando vi-
delicet ciuitas quaedam à debito deficiebat iu-
ramento, militem conseruebant numerosum, &
exercitum comparato signa cum helle confere-
bant donec illos sibi rebelles subiugarent, qui-
bus iam proligaris, deuictisque sociis, ut
rex & misericordiae, & iustitiae suae daret argu-
mentum.

ratione vna sociabantur, vt masculus & femina conueniant: Respondetur, Deum masculis, vt tribus paribus masculo & femina conlocatis ad seminatium, ac speciei conseruationem, summum Deo sacrificandum superesset, transactio diluio, egestaque cunctis de arca, sicut regimus Noe obtulisse Deo in odorem suauitatis.

III.
Deus à nobis ex-
poscit gra-
titudi-
nem.

Grave sanctumque mysterium, Etiam ante ingressum in arcam, etiam ante vel vnam pluuiæ guttam ad diluuium, quo cuncti sunt demergendi, præcurrit Deus, ac disponit, vt sibi Noe aues, ac animalia comparet munda, quæ transactio diluio Deo sacrificet, in gratiarum actionem, quam ei solueret, dum per aquas toto pereunte mundo, cunctisque hominibus, nemine ferente subsidium miserè præfocati, ipse se, vxorem liberos, nurus, totamque familia, tanta cladis superstitem, in terram siccam, stabilemque egressum, saluum & inolumen euasisse latetur. Si tanto igitur zelo Deus gratiarum de-positat rationem, vt eam tanto præueniret tempore, ne dicam anticipata diligentia, cum talis sit beneficij ab altero repetere nondum recepti memoriam: quid quæso tibi incumbit agendum dum elatus sursum mentis oculis, perire ceuus hoc in mundo tantam Æliopum, Iudeorum, Arabum, hæreticorumque turam, tot in China paganos, tantam à tot sæculis præteritis in Indis orientalibus ac occidentalibus multitudinē, tibi vero nondum nato de quo nemo somnibet, iam hæc ecclesie arcam præparat, salutis vitæque domum tutissimam. Non illam tu, vt Noe arcam, ædificasti, hoc eius adstruitur cura, deputatur diligentia, eam tibi iam pridem præparasse, vt natus illam continuo ingredieris, quateus reliqua mundi pereunte multitudine, tot te periculis ereptum, saluum ue lacteris. Hoc igitur Dei beneficium, hoc tale misericordie pietatisque donum nullo die nulla temporis vetustate, nullo casu non gratia erga Deum memoria deleatur: *Gratias agentes Deo Patri &c. qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filij dilectionis sue in quo habemus &c. remisit enim peccatorum, per sanguinem eius.*

IV.
Voca-
tionis
donū
expen-
ditur.

O verba siquæ alia, mysteriosa, quorum plurimis singula turgent mysterijs, & mea quidem sententia, simul sumpta beneficium recolunt Iudæi in præstitum, & à Moysè festius illo cantico celebratum, quod omnium primum nobis in sacro eloquio scriptum occurrit, & trecentis plus annis prius decanatum, ceteris omnibus elogijs à veteribus illis Poëtis extorgit, tanquos mundus coluit, Lino, Musæo, Orpheo, Transuadant Israël: hæc mare rubrum sic o versig: Pone sequitur rex Pharaon eodem tramite, numerosissimo stipatus exercitu, ac omnes aquas inuoluti, vt ne vnus quidem superficialis scitum posteris queat enarrare, Resistent ex hictore salui ac feruē, oculis cunctos submersos, cernunt inimicos, maris vrdis huc illucque dispersa cadauera, hanc fuisse Dei manum miraculo collaudant, timent, contremiscunt: *Viderunt Ægyptios mortuos super litus maris & manum magnam, quam exerceuerat Dominus contra eos, timuitque populus Dominum.* O potentissime Deus, stupeo miraculum: eodem omne gradiuntur iunere, idem transmittunt mare inter eadem stupentes vndas, hos ceru mus præfocari, & æternum perditos, nos autem in firma littoris statione, gaudentes, securos, uolumus. Hærent, inquit Moyses, misericordie Domini, quas dignum, & iustum est, festius gaudij celebremus, Deoque canamus gloriam: *Cantemus Domino: Quid cantabitis? An copiosa nobis non suppetit se laudanda erga nos Dei misericordia materia, cum eos qui summo nos rigore affixerant, ipse condemnauit, quinimo, ubi eos seuerus plectat iudex, ibi benignus ac misericors nobis patet indulget: *Quis similis tui in fortibus Domine? Quis similis tui magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, & factus mirabilis. Et quæ pecor, sunt hæc: quæ fecisti mirabilia Domine, dum ostendis te, in quibusdam terribilem, vindicem & iudicem, & in alijs mille laudum præconijs dignissimum, quæ sunt hæc: *Extendisti manum tuam, & deuorauerunt eos terra. Duxisti in misericordia populo, quem redemisti, & portasti eum in fortibus manuum tuarum, ad habendam sanctum tuum. Extendisti manum tuam contra nonnullos, & deuorauerunt eos terra.***

18

Notat hic D. Augustin. sub nomine terræ, de mare intelligi phrasin non insultra Sacris litteris, quæ per cælum, quidquid cælo conuenit, explicat, & nomine terræ hæc sublunaria: *Terra pro aqua est posita, tota quippe pars ista extrema, vel infima mundi, terra nomine censetur, secundum id quod sæpe dicitur, *Deus fecit cælum & terram.** O quam terribilem se Deus ostendit tot exercitibus, populisque, Pharaonis! Aderat ipse Rex, conueniant totius Ægypti magnates, Principes, pes. Omnes fluctibus maris tradidit opprimendos. Et quænta eius in populum suum misericordia, columnam eis lucis ministrat in brachio.

clio potenti, manu terribili ad terram deducit
 promissionis, ubi Sanctuarium sibi elegerat eri-
 gendum. Quæ regio, quam secuta i o quis lo-
 cus regiam factus: quam solida & inconcusse
 diuini sui illum manibus edificauit! *Intrōdu-
 cet & plantabit eos in monte hereditatis tue, fir-
 missimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine,
 quod firmauerunt manus tue, Dominus regnabit in
 æternum, & ultra.* Ad litteram agit beneficij
 memoriam, Iudæis à Deo collati, dum eos Æ-
 gyptiaca liberans seruitute, demeritis eorum ho-
 stibus in terram induxit promissionis, fecun-
 dam, fluentem lac & mel, cuius Moyles celestat
 prerogatiuas vt nosse aduertit Cardinalis Caietan.
 tria illi singularia eaque extrema assignans
 epitheta. Primum: *Mont hereditatis Domini*, Montem
 dicit, ex situ regionis montuoso, cuius parte
 præcipua mons Moria censebatur, Sion notima-
 tus, ad cuius radicem vrbis est Hierusalem adifi-
 cata. Montem vocat hereditatis Domineo quod
 illam elegerit regionem, vt populo suo esset in
 habitaculum, quem communio romine appellat:
Hereditas mea Israel. Secundum: *Firmissimum ha-
 bitaculum tuum quod operatus es Domine*. Hoc id-
 circo dicit, quod elegerit Deus terram illam, in
 qua nomini suo templum domusque extrueretur,
 in qua velut in proprio consideret habitaculo.
 Tertium: *Sanctuarium tuum Domine, quod firm-
 auerunt manus tue*. Hoc in eodem verum patet
 habitaculo, in quo sumus Deus decreuit esse
 Sanctuarium, seu Tabernaculum, ubi diuine sa-
 crificia litabantur maiestati, quo cunctus con-
 fluebat populus sacrificaturus.

Hic quartum annexitur: *Dominus regnabit in
 æternum, & ultra*. Hæc verba difficultatis ha-
 bent plurimum. Atamen ipse Cardinalis Caietan.
 tan. respondit, hæc indicare, quod Moyses Pro-
 pheta non tam de præterito Iudæis loquatur bene-
 ficio, quo illos Pharaonica soluit tyrannide, po-
 pulumq; e terræ promissionis fixerit possessorem,
 hoc namque comicem sapit litteræ, quam de illo,
 quo plebem præuenit Christianiam, cum eam de
 peccatorum eruerit tenebris, ipsis Ægyptiacis
 multo grauioribus, de Pharaonis infernalis domi-
 nio eripuerit, ac *Transfulerit in regnum filij dile-
 ctionis sue*, nempe Ecclesiam, cui longè nobilioris
 præfata conueniunt epitheta. Primum: *Mont her-
 editatis Dei*: Hic enim ille mons est in quo hi,
 quos Deus vt suo possidet, continuo habitant,
 insuper & illi, qui regionum suorum heredes at-
 tribuuntur, qui soli erunt Christiani, qui in hac
 morati fuerint ciues Ecclesiæ. Secundum: *Fir-
 missimum habitaculum tuum, quod operatus es Do-*

mine: Hæc eius est Ecclesia, firmum ideo habi-
 taculum, vt portæ inferni aduersus eam non præ-
 ualeant. Hoc ipse consilidauit, quando Petrum
 lapidem signans fundamentalem illi ait: *Tu es Pe-*
trus, & super hæc petram edificabo Ecclesiam me-
am, & portæ inferni non præualebunt aduersus eam.
 Tertium: *Sanctuarium Dei*, etiam hic solummodo
 do vera inuenitur sanctitas, hic media, hic instru-
 menta posuit pietatis, sancta instituit sacramenta.
 Tandem hic verè & proprie dicitur: *Dominus
 regnabit in æternum & ultra*. Non paruum ha-
 bent hæc verba negotium, est etenim æternitas
 omnem comprehendens duratio duratiorem,
 proinde nihil ei addi potest vltra. Adde hoc D.
 Thom. vbi multa subtiliter congerit, ad quem
 vos remittimus. At longè maiorem habent diffi-
 cultatem, si de terra illa promissionis intelligan-
 tur, de illo templo, de illo Dei Sanctuario, licet
 namq; ibidem Dominus regnauerit, sedem suam,
 cultusque habuerit, attamen non vidit æterni-
 tatem, cum finem accepit; hoc igitur suppo-
 sito, quâ ratione dici potest: *Regnabit in æternum
 & ultra*? Communis est hæc expositio, verba il-
 la, iuxta S. Scripture phrasim, longam tantum
 notare durationem, quæ multa comprehendat sa-
 cula; saculum autem annos centum continet,
 nosse vero Cardinalis Caietan. suam sequendo
 sententiam, vt prædicimus, subtiliter sentit, hæc
 verè in nostra compleri Ecclesia, de qua proprie
 dicimus: *Dominus regnabit in æternum & ultra*.
 Primum namque regnat hic in æternum, hoc est si-
 ne fine, vt ipse promittit Apollonius: *Ece ego vo-*
*bis sum sum omnibus diebus usque ad consummationem
 seculi*. Non est enim infelicitum, nec à com-
 muni abhorret modo loquendi, illud dicere æter-
 num, quod finem non accipit vique ad consum-
 mationem seculi, & post hoc in seculo regnabit
 venturo: Hic igitur in suis regnat per gratiam;
In æternum, toto mundi decursu, & postmodum
 in illis per gloriam regnabit in æternum & ultra.
 Per ista. vt loquit Cardinalis: Intelligendo per
 populum, non Israel secundum carnem, sed Israel se-
 cundum iustitiam, vt docet Paulus. Hanc nobis
 contulit misericordiam: hæc est quæ omnem lu-
 perat gratia vocationis, miseris ordi misericordiam;
 quod *Eripuit nos de potestate tenebrarum & tran-*
sulit in regnum filij dilectionis sue. Vbi vitam con-
 sequimur, salutem ac peccatorum remissionem,
 cætera mundi parte in illis & propter illa perueni-
 tu Dei Laudate beneficium Dei, applaudite mise-
 ricordie.

Non se poterat cohibere Dawid, quin perpetuas
 Deo personaret laudes, cumq; se ad hoc esse iudi-

Mat. 16. 18.
 I. p. 9.
 10. 2. 2.
 ad 2.
 Matt. 18. 20.
 Caietan.
 20. 20.
 20. 20.

Hieron. Bapt. de Lanxeta, Tom. 11.

eraret imperem, omnes conuocat nationes, omnes
 excitat populos, vt sibi dent manus: quæ ratio?
 quia animam eius caribus iniecit vt eis vitam
 daret: Præconē audiamus: *Benedicite gentes Deum*
nostrum, & audite facite vocem laudis eius, qui
posuit animam meam ad vitam. Dic quælo Dauid,
 quam posuit animam in corpore Deus, quæ non
 fit vt illud videret proprius hic est effectus ani-
 mæ, viuificare, ita eam desinit philosophus: *Prin-*
cipium viuendi. In eum finem illam præ ceteris
 creauit, quæ fuit primi nostri progenitoris Adæ;
 quando quasi de suis eam educens vscibus di-
 uino quo. am spiraculo corpori infudit: *Et factus*
est homo in animam viuentem. Profundum hic no-
 tat Prophetæ myste iñ, *Quasi infinitas creat*
Domini animas, nec omnes posuit ad vitam, cum
 qui illas recipiunt, ad mortem venturi sint sempiternam.
 Omnes infidelium animæ, Arabum, Aethiopi-
 um, hæreticorum, ab eius ipsius creatur
 mam, ille eas corporibus inspirat: nullis autem il-
 larum intendit absoluta vitam dare voluntate, sed
 suas sequentes voluptates, illicitaque desideria in
 æternam mortem deuoluentur. Attendit hoc tu-
 mina, quod eodem quo tuam d'c creauit ani-
 mam, tuoque infudit corpori, mille similes crea-
 uerit, ille ipse fuerit, qui deliberato illas creauit
 consilio: plurimas autem in Arabum corporibus,
 vbi morientur, vite inhærentes pccuali, quam
 Mahometis docet Alcoranum: alias in Tartarum
 relegauit, quæ suis regentur appetibus, &
 ad ignes properabunt cursu celerissimo sempiternos,
 alias reiecit in Angliam, vbi Lutheri, Cal-
 uini aliorumque hæreticorum ineptijs fidem ad-
 hibentes, dispersibunt alias in China posuit, ad ex-
 tremas orbis plagas, vbi, quis sit Deus, illis num-
 quam innotescer, donec illum naufragi perdide-
 rint, & de mundi tenebris ad palpabiles inferni te-
 nebras cœci transfecerint. De his omnibus non
 incongruè dicimus, quod illas posuerit Deus non
 ad vitam, sed ad mortem, non quidem posituè,
 sed eo modo quo declarant Theologi, dici à Spi-
 ritu S. quod Deus inducet, excocet, tradatque
 peccatis: de quibus modo non vacat excutere.
 Inter tot animarum miriades tuam singulari suæ
 voluntatis proposito in tuo posuit corpore, in
 terra Catholicorum, in hæc ciuitate fideli ac pia,
 in qua recens natum te nutrix expectat Eccle-
 sia, & susciperet, elucet, firmaret, quo vive-
 re inciperes vita gratiæ, sacro fonte baptismatis,
 in hæc plantaretis palmes vinea, vt æternæ vitæ
 fructus adferres lactiores. Quæ sunt tua, illis præ-
 clariora mettra? quæ diligentiora studia, quibus
 hoc metens. Hæc omnia, dicito, Dei sunt volun-

Pf. 65. 8.

VIII.
 Dauid
 Deo gra-
 tias agit
 ob voca-
 tionis be-
 neficiū.
 Gen. 2. 7.

IX.
 Quid sit
 quod
 Deus po-
 nat ani-
 mas ad
 vitam.

tas absoluta: *Qui operatur omnia secundum consi-*
lium voluntatis suæ.

Tanti igitur beneficii de mente numquam re-
 cedat petratque memoria: *Gratias agentes Deo*
Patri: Nulla transeat dies, quin iurgens è strato-
 te in Ecclesia suæ vinea plantatum pendens,
 fide diuina illuminatum, tot innumeras nationes
 infidelitatis errore detentas, hoc primum sit, si-
 dem confitearis catholicam, & genuflexis di-
 uinam adores maiestatem, ritum in personis,
 vnam in essentia, gratias illi referens, quod li-
 bero voluntatis suæ consilio hanc in te suam of-
 fenderit beneuolentiam, negaram quidem alijs,
 qui forte te centies meritis, operibusque supera-
 rent, Deo seruirent diligentius paribusque studijs
 officia diuina comperarent. *Ecce seniores*
legito orationem: Benedico te Domine Deus Israeli: *Tob. 12.*
quia tu castigasti me, & saluasti me, & ecce vi-
deo. Repete cum D. August. toties ab ipso verba D. An-
 repetita: *Vere Domine tu es Deus meus, qui eduxi me*
de tenebris, & umbra mortis, & vocasti me in
in admirabile lumen tuum, & ecce video. Gratias
 tibi illuminator meus. Gratias tibi ago, quoniam
 illuminasti me, & cognouisti me. Ecce video lumen cali-
 interlucet oculos mentis meæ ratiōis de super à facie
 luminis tui. Gratias tibi ago, lux mea, ecce video,
 d. lateur, obsecro visus meus Domine ex te, reuela
 oculos meos, &c. Hoc Deum exorta, ne talis tibi
 gratia sit causa damnationis vt Indæis ex propria
 nequitia, concessa gratia causa fuit perditionis.
 Hoc tuum, sic contulo, commune sit pietatis
 exercitium, imo esset nobis mutuo congratu-
 landum dum inuicem occurrimus, & de felici
 illa sorte applaudendum.

Sic nos Princeps instituit Ecclesie: *Vos autem*
genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, po-
phus acquisitionis. Considera, quibus nos laudi-
 bus illustret, quibus nostram capter Apostolus præconij
 præconijs beneuolentiam, nobis non exigua Deique
 beneficia reuocans ad memoriam: *Genus electum, bonum*
 ad caelorum incolatum. O quale beneficium! *Chlorus*
Regale Sacerdotium. q. d. spirituales estis. Sacer-
 dotes, & reges ab ipso Deo, eiusque gratia perun-
 sti. O qualis beneuolentia! *Genus sancta:* inter quos
 vera tantummodo pietas veraque rependienda lau-
 ditas. O quam supremum illud epithetum! *Popu-*
lus est acquisitionis, quem suâ Deus omnipotentia,
 viribus infinitis, sui sanguinis vitæque virtute
 conquisiuit. Modo nobis enisere ad quem ten-
 dunt hæc omnia dona finem? *Ve virtutes enarrauit*
eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lu-
men suum. Vt plateas foraque perambulantes, ac
 mutuo occurrentes inuicem de tanti Domini bo-
 nitate

X.
 Illius
 quæ
 imita.

XII.
 Adm
 agrar
 sine l
 us.

D. Av
 L. Soli
 6. 18.
 Tom.
 XII
 Ingra
 1000
 dñat
 D. B.

itate ac misericordia congratulemini, qui de tenebris ipsi Egyptiaci in multo crassioribus, vos euecauit, transevit in admirabile diuinumque lux lumen maiestatis. O quam accepta Deo forent hæc colloquia, quam vobis viles collationes, de illis igitur miscete sermones, vt Dei erga vos merita semper doctaque conferretis. Notat Rupertus Abbas Spiritum S. vocabulo dua-

rum literarum. Actus causam declarare perditionis. cuique de paradiso deportationis. Crea- uit illum Deus, & in paradiso collocavit volupta- tis, in quo erat: *Ignem pulchrum visum, & ad Gen. 1.9. vt, cedum suauem.* Quia causa cur eiectus de pa- radiso? Originem statim adfert: *Et serpens callidus erat: cunctis animantibus terra.* Cur sic inci- pit per (S)? Hæc vox numquid est coniunctio, quæ subsequens neclat priori? Quid præcesserat in Adam, vt coniungens serpens vaserent, A-

Adam ex illam conuerteret? Exploratum est aliquid præces- sisse cum spiritus S. Et addat coniunctionem. Sic dicitur labi- est, inquit Rupertus. Quod antecessit, hoc erat, tempor quidam ac negligentia agendi Deo gra- tias, pro recepto creationis, ac paradisi benefici- Ego (inquit) hanc expendens historiam, quomo- do Deus Adamum creauerit, hominem integrum, absolutum, mille perfectioribus, donisque cum natura, tum gratiæ præduntem, quod illum para- dii dominum, possessoremque firmaverit atten- di diligentius, num forsitan homo ille tantorum recedens memoriam beneficiorum Deo omnium gratias redderet largitori, in gremio procumbens tunc domi agnosceret, cohereretque magnitudinem, & hoc non inueniens, sic infero, Indubie omnium hic homo deorum parieter naufragium, para- dii possessione exterramabitur, & verum iustis vaticinium rei probavit euentus, huic namque negligentia, virtuali ingratitude, vidi continuo subintrari serpentis astutiam. Quamvis vero hæc subintrat, & hominis copulatur ingratitude, & agendi Deo gratias annectitur societate, actum est de illo, ad ruinam casumque properant Dei magnifica beneficia: tantam enim meretur ru- nam hominis ingratitude, vt Deus manum ter- trahat auxiliare, & marum tactura donorum, in memor ille patiarer.

D. Aug. Audiamus de hoc D. Aug. Scio namque quod L. Soliq. ingratitude multum tibi displiceat, quæ est radix totius mali spiritualis, & venter quidam desiccans, & venter omnia bonum, obstruens fontem diuina mi- XIII. sericordia tua super hominem, quæ & mala mortua Ingra- tam occidunt, & vana iam opera moriuntur, & vita non adipsentur. Addamus D. Bern. Ingra- danatur. tando iniqua est anime, occinatio meritorum, D. Bern.

virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo. Ser. 51. in do ventus vrens siccam sibi fontem pietatis, vorem Can. p. 17 misericordia, fluens gratia. Peremptoria res est in- medium. gratitudo hostis gratia, inimica salutis. Dico ego vo- Et Ser. 2. bus, quoniam pro meo sapere, nihil tibi displicet Deo, de Euang. presertim in filiis gratia. Vna enim obferunt gratia, septem Et ubi fuerit illa, iam gratia accessum non inuenit, paruum locum non habet: Ea quoque de causa, notatore D. Paulo, huius sæculi Philosophi perierunt, quos agere potuit diabolus præcipites in errores adeo ab omni ratione alienos: quia illos Deus illumi- nat ad eius magnam cognoscenda: Inuisibilia D.: quæ mea sua voluntate illis reuelavit: Deus illis Rom. 1. manifestauit, at tanta luci pares non retulerunt gratiarum actiones, tantisque ingrati beneficijs Deum ciuauerunt: de quibus sic Apollolus: Non Rom. 1. 26. sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. Et. obscuratum est insipientes cor eorum, Et. tradidit il- los Deus in reprobum sensum: Eja igitur, Christiani, hortatur Apollolus, gratiam pro gratia refer- te Deo, tantam erga vos recognoscite misericor- diam, recolite beneficia, pendite, qualem esse deceat, quam vitæ rationem eius, qui palmes in hæc vinea & Dei plantatur Ecclesia.

§. 9. Sepem circumdedit ei. Sepes est lex Dei, quæ si cadat, intrant fera, & vineam demoluntur.

Sepem circumdedit ei. D. Hier. per sepem intel- 27. 28. telligit Angelorum custodiam, secum dum il- In c. 22. lud Zacharie: Circum labo diuinum meam ex Mach. his, qui militant mihi. D. Ambr. Animam interpre- Zach. 9. 8. tatur protectionem. Nec his contradico. Verum In c. 20. D. Hieronimus & D. Chry. per sepem, legem capiunt Luc. 1. 2. diuinam, quæ in Sacris literis per sepem, tenui- contra nos, & vallum exprimitur. N. transgressionis termi- heres. e. nos quos posuerunt pa. vs. iiii. Exilluntur sepimentu 39. In c. in vinea, vt palmi es, pampini, racemi luxuriant. 21. Matt. tes, fructusque conferuntur, ne illam animalia Pro. 22. contingant, ne à vitatoribus decerpantur. En, cur 28. tibi Deus mandata legesque præscripsit, vt te tibi custodiat, & quicquid virtutis habes aut me. Lex Dei ritij factum te cuiusque conseruet. Hæc enim tan- vt sepes to erunt scruiora, quanto à te Dei lex diligenti- homi- tius fuerit obseruata. De hoc te Spiritus S. ad- nem cu- monuit. Custodi mandata, & custodient te. Objit- stodit. dies. Non capio. Num me lex diuina custo- Pro. 6. 23. diet? Ego illam, bene quidem, at illa me: tene- bras hoc inuoluit. Dicino, amabo, mihi; Si Ca- pitaneus est castro profectus, medius inter ho- stes circumvicinos, perperes illi te adentes infi- dias,

das, quis quem ferat? Omnes conclamant: custodit Dux castrum attamen & aequè verum est, ipsum castrum Duce m tutum, saluamque custo ire: taotoque eio omni periculo liberior, dormietque securior, quanto fuerit castrum & seruatum diligentius, & propugnatum animosius.

Clarus autem hoc nobis explicat sermo diuinus, historiam referens Adæ Protoplastæ. Creauit illum Dominus vt vineam palmitibus vberimis fecundam, mille botris grandiam. Vineam, anima erat, cuius potentia, palmites, virtutes vix suauissimæ, vt autem vinea illa, diligentius illata seruetur: *Sepem circumdedit ei. Legem nempe ac mandata sua: Deus ab initio constituit hominem. Ecce adiecit mandata & præcepta sua, si valuerit mandata seruare, conferet in adam. nobis te. Attende o homo hanc tibi legem piam.*

II. Probat in adam. Eccl. c. 15. 34. 7. 12

scribo, hoc tibi castrum configno petrosolan, quamdiu illud seruaaueris, securus dormies: mandata custodi, & ipsa te tibi custodient: Sicque conuigisse cernimus. Accedit diabolus, fera bestia, vineam studet subintrare, hanc Dei videt sepem, legem erectam, quam homo vigilanter custodiebat, ingressus non patet, quid agit. Illam demoliiri intendit, huic omnem adhibet curam, vt hanc homo legem infringeret, ex vetito ligno Deo inobediens veleretur. Mandatum transgreditur, & ilico liberum adeo reperit ingressum, vt omnem vineam huius & ditraherit, macerem, & fecundam eius deualtat, euerteritque venustatem, miserè deperit.

Nec absimile huic contigit Dei vineæ: quando namque eam de Aegypto transtulit, & ad terram duxit promissionis, tot florabat fecunda palmitibus, tot vuis grandia, tot racemis luxuriosa, vt summum ipsis Principibus, terrarumque Regibus, quæ viæ carpeat iter, horrorem metumque incuteret. Metu percellit Rex Balaam, illam opprimere, eius infringere fortitudinem, commaculare conatur pulchritudinem. Huic suæ intentioni congruum ad se citat Balaam oriolum, vt ille vineam suis maledictis perstringeret, præstigijsque dirueret. Opus Balaam aggreditur, at sepem vidit adeo fortem ac omni ex parte munitam; vt nullum effringenda sepijs aut vineæ evertendæ posse iudicaret valere præstigium: quinimo vocem attollens admiratulusque exclamat: *Quam pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel. Ecce cuius fortitudo similitudo est Rhinocerotis.* Deinde sapius mutato loco, circumspectens oculos, num per

III. Ita sepe audios præferuatos laudat Balaam Num. 24. 30.

hanc, nunc per illam pateret partem ingressus, integram vindique, illa sanque vineam adiuuatus, sic Regem huic alloquitur. Rex potentissime, frustra conaris vineam eructere, sepe mandatum Dei seruetur illata, integra, absoluta. Si eius præteritis ruinam, huic primum adlabora, vt illud eueruat sepimentum, ad hoc nertios omnes intende, vt eius ipsi deleant custodiam. Quis ille modus? Verbis tuis egrediantur forma mulieres elegantiori quæ illos ad peccatum libidinose prouocent, quo patrato tota hæc legis diuinæ spes collisa corruet, quæ munitur, & eorum ilico videbis extermium. Nec fallax vaticinium; Iudæis enim peccata labentibus, cum mulieribus impudicè scortantibus tanta inter illos strages inciditur, tantumque sumitur de reis supplicium, vt ex Principibus vniuersæ primarijs, ad viginti duo millia vno die mortui ceciderint, nisi veti Phinees Dei zelus, & sanctitate non vulgari notissimus, tanta se cæteri medium interposuisset, de toto erat populo conclamatum: *Stetit Phinees & placatus est Deus.*

Quod & altera vice huic vineæ contigerat: sepe namque intacta, lege diuina custodia serua cura gaudebat, inexpugnabilis, & ab omnibus tua munitis: attamen hac dilabente; dum autem adorant constabile, viculum vt Deos effertur, aditus aperitur, quo cateruatum intrunt, eades. ruina, mala omnia: *Si non Moyses electus eius fuisset in confectione in conspectu eius.* Alia litera legis: *Si non Moyses fuisset in ruptura muri.* Metaphora sumitur ab hostibus corona vrbem cingentibus, se notent ex parte quadam, magnam parietis fragmentum corruere, exemplo cuncti urinatim accurrunt, vt vrbem per hanc muni rupturam victores ingrediantur. En vobis propono Synagogæ interitum: quo etenim die munit ille corruit, legis diuinæ euersum est sepimentum, vidit Moyses, cum L. 20 in montis cacumine familiaris agens, omnia turmam mala, velut conglomeratos inimicos, eo velocius tendere vt illum intrarent pestem, famem, gladios, cædes, omnia: *Quasi rupto muro ne possit irruere.* Festinanter, vt ait, tum Moyses stetit in ruptura muri. Stare phrafi scripturali, Oratio significat, q. d. vt inimicos vidit per hanc muni rupturam ingressum parate, testinus se opposuit, feruentissime orationis gladio percinctus, qua sic Deum obsecratur. *Is me Domine, hi ruant in inimici: Aut demite eis hanc noxam, aut si non faueris, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* q. d. Huic ego me periculo expono, si imperium faciant inimici.

ciam primū oportet, prosterant, ne superent, me collant. Ut vi eo non inspicis hoc egit, alterum Regem imitatus, cuius cum hostes gravissima vrbem premerent oblatione, & iam magna ex parte collabente muro, ad ingressum cō- iungerent, ilico reginæ Helene statuat huc rupturā opposuit, quā nōverat ab inimico rege summa coli veneratione; q. d. lanceæ, spicula, gladii, in cetera, damnaque omnia, quæ hac mura aperta in nostram prosilierunt ruinam, hanc pius necesse est Helene venerandam diruant imaginem. Sic se Moyses opposuit obicem In ru- pua muri.

Hinc lucem accipiunt obscura, quædam S. historia verba. Descendens de monte Moyses, post erecta opera Aatonis, populo mouente le- gationem, auream viculi statuam, denudatum vidit populum, inermem, qui nec hostibus resi- stere valeret etiam infirmis. Videas ergo Moyses po- pulum, quod esset nudatus, spoliatum enim cum Aaron propetea ignominiam ferulis, & inter hostes nudum constituerat. Quæ hæc populi nuditas: bene- restius incedebat, imo & vestibus fagebat or- nationibus, festiuoque cultu, ita vt ipse Moyses de plebis ægens remedio, hæc primum ex Dei iniungit præcepto, pretiosas illas exuat vestes.

Nunc deponere vrbium tuam. Non de ornatu cor- poris loquitur materiali, sed de virtutibus, viri- bus ac robore hostibus resistendis, hoc indicat: In- ter hostes nullum constituerit: hoc enim fit, di- rupta legis diuinæ sæpe; exponi scilicet velut sine sæpe vineam, patulam vulpibus, lupis, canibus, iumentis, hominibus ita omnibus facilis pa- tet ingressus, vt boues diripiunt, perdant vineæ venustatem, rapiantque fecunditatem. Audiamus & credamus Deo idem confirmanti; tanto vi- neam tempore floridam fore conseruandam, quanto sepes, lex diuina, intemerata, incon- cussa, saluaque seruetur; tu nemo sibi de ho- stium timeat incuribus, nemo famem; pestem, morbos timeat; qua tamen hora hanc corrūsse videtis confestim acervatim cuncta conuolabunt.

Quod si non audieris vocem Domini Dei, vt cu- stodias & facias omnia mandata eius &c. Mnet Domine super te famem & esuriam, & pestilen- tiam & inimicos &c.

Hæc autem omnibus ira erat in confesso, vt & ipsi Gentiles hoc probè noscent infideles. Dum Holofernes apud Bethuliam, castra metaretur, belli um logit concilium, quo illam intercipiat. En prodit in medium Achior Dux iudæus, sus- fragium suum daturus: Domine mi, hoc tibi ex- ploratum velim, hæc ciuitatem nos muniri velle,

quod præ oculis cernis sed altero omnino, tempore lege Dei sui: Noueris prout e, quameiū in- concussam hanc populus Dei sui legem seruade- rit, nullus sibi periculateat hostis, licet eorū in- struetur, sibi posse in eam viam vi pateface- re, eamque sibi subiugare: si vero hæc eueratur, si concedat, in offenso pede patebit ingressus hostibus quibus nulli vrbibus sunt factiores. Pro- inde hoc meum sit iudicium, hoc consilium, non hoc tūm primum sit studium, vt muri situm ex- plores ciuitatis, sed quā stricte, & inuolate se- pes legis diuinæ custodiatur, sicut enim dirupto muro facilem tibi spondero potes ingressum, sic si manserit integer, in cassum machinas admo- uebis. Si non offenso populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illi. Habes hic sepe illam fortissimam, quæ ciuitates, quæ regna custodit, Dei legem, cuiusque mandata custodit. Quid credis, ingressum hostibus pateface- re, nisi peccata, quibus sepes aperitur: Regnum a gente in gentem transferitur propter iniustitiam, & inuarias, & con- tumelias, & varios delos.

Circa hoc accuratè dicitur D. Hieron. Quis ingressum patefecit. Medis & Persis, vt regnum ac monarchiam inuaderent Babyloniaram? nisi sacrilega Regis impiissimi Balthassar crimina, & quas Daniele xarar terdiores patris & auisui Na- buchodonosoris impietates: Quis otium & reus aperuit in regnum Medorum ac Persarum nisi Darius nefanda seclera, superbia, arrogantiæ popu- lique iniquitates. Quis viam stravit romanis, vt nullo resistente monarchiam occuparent Graeco- rum, nisi eorum iniustitiam, eorumque non tole- randa crimina, quibus Dei populum persequen- tur eorum plurimos, vt Machabæos crudeli nec- interimido; Luciferina superbia, qua & ipsi co- lo inferre arma præsumebant, vt de superbo Nica- nore sacrum testatur eloquium. Ne credideris, monet D. Hier. hanc esse nostrorum hostium po- testatem quæ tot malis affligimur; non sunt hæc nostrum hostium arma quibus impugnamur, sed peccata nostra, quibus Dei mandata, sepeque conculcamus. Hæc illis vires ministrant, hæc a- nimos addunt, hæc nos enervant, vt nec illis viri- bus desituti valeamus resistere, illi vero polleant potestate & quidem tanta, vt si perbi premant colla Christianorum. Peccata nescis barbari for- tiores sunt, nescis vrbis Romanus superant exer- citus. Infelices nos, qui tantum Deo despicimus, vt per rabiem barbarorum illius in nos ira descendat. In visionis illis mysticis. Daniclis de hirco lega- mus captarum, sub quo Grecorum intelligimus Imperatorem Alexandrum cognomine magi. aut

Iudith

24. Eccl. c. 10

8. L. 5. in c. 2. 1. 1. 1.

VIII. Legis di- uinæ tras- gressione hostes præualent.

D. H. 1. 3. in c. 10. 1. 1. 1.

Nepeian.

24.
174.42.
A.
L. A. Epist.
33. ad Co.
Paniam
Impera-
tricem.
IX.
Hoc late
probatu.

Robur datum est ei pro peccato populi. Quo effe-
ratus est, Deique populum non audita prelit so-
ritate. Quis dedit in direptionem Iacob, aut
Israel vastantibus? Nonne Dominus cui peccavimus.
Non Babilonius nos deus? At non Chaldaus de-
molitur, sed peccata nostra depriment, quae viam
hostibus patefaciunt, aperuntque Iamam ingres-
suris.

Parum refert, inquit D. Gregor. numerosissimos
conferri ab Imperatoribus exercitus, si pec-
caus grauentur innumeris, si inuultitas committant
quotidianas: haec enim scelera iter applasant ini-
mici in ipsas medias militum legiones, etiam hor-
rillimas, munitissimas optimoque ordine constitutas.
Hanc nobis veritatem crebro scriptura testatur,
historiae asserunt prophanae: quinimo & nostrae
nihil apertius eloquuntur. Quis viam stravit Go-
this in Hispaniam populo barbaro, genti ferocis-
sima. Quis peccata populi plurima? Ac postmodum
quis totam illam ruinam deiecit eum? Mauri subin-
trantur ex Africa tanta belli facilitate, ac Marus
prospero successu, vt infra triennium, vel vt di-
cunt alij infra menses quatuordecim, Andalu-
ziam ingressi totam illam regionem occuparunt, suoque
adiecerunt imperio, quod fidem excedit, nisi pro-
fana morum dissolutio, quibus pessimis a planta
pedis, usque ad verticem male sana Deo displice-
bat, ab ipso Rege D. Rodeneo, usque ad iussum
totius plebis hominacionem? Quid conquerimur
omnes eius ciuitates adeo vastatas, solo tenuis e-
uerfas? Quid delemus tot huius vineae palmites,
prius tot botris granidos, fructibus vitisque su-
uissimis spolatos? Quid delemus tot illustres fa-
milias, tot praecelara stemmata, quibus nec clarus
superest in pariet? Quid in gemisimus tot inculta
palatio, tanta prius splendentia celsitudine tantis
luperba gaudijs, hisque omnibus, illam misere,
denudatam? Quis v. aut tanta patefecit pauper-
tati, ignominiae, sterilitati, decidenciae, rerum om-
nium penuria? Non aliud queramus, peccata no-
stra sunt, crimina nostra accusamus; haec Dei
legem, haec vineae sepe disparant, illis modo
viniuis temporibus, & in haec incidimus saecula,
de quibus planctus ille Osee verificatur; *Maledi-
ctum est mendacium, & homicidium, & furtum, &
adulterium inuindatus, & sanguis sanguinem te-
ngit.*

Os. 4. 2.
6. 25.
Isa. 1. 10.

Notissima haec & crebro repetita D. Jacobi
sententia, multas patitur explicationes. *Quicumque
totam legem serauerit, offendat autem in vno, fa-
ctus est omnium reus.* An non est illa conueniens,
quae ait: quod ob vnum a te contra Dei commul-
sum peccatum, vnum solummodo transgredien-

do mandatum, alia licet obserues, aeternae subij-
ctis damnationi, cui etus expositus malis ac-
damus, porta pate facta per quam in domum coe-
lestem irruant, pauperas, calamitates, morbi,
lites, infortunia? Metaphoram sumit ab eo cui
est pomarium, seu cundissimum, omnigenis arbori-
bus constitum, quodam Dominus subintrat die,
& ecce aduertit pyrum ramis, folijsque destitu-
tant, expauescit, ignoscat inquit mihi Deus, vnde
tantum mihi infortunium. Quae tanti causa sus-
pendij? cum saluum sit sepimentum. Alio represen-
tur die, & optimam reperit pericium, fructibus
orbata, vehementius obstupescit (summa pte-
de diligenter sepe perulstrat, & circa angulum
aditum patentem deprehendit. Heu mihi, Hac
mihi omne aduenit nocumentum, Hac subtra-
rent fere, hac fiores, qui arbores fructibus spo-
lia unt. De te non fabula, sed veritas narratur. Est
tibi domus opibus affatus diues, prospera, fa-
cunda est salus integra, dignitas primaria, & ecce
die quodam tibi multas mercator pecunias depre-
datur, altero tibi subinergitur nauis, tibi nihil mi-
nus cogitantis grauisissima intenditur, demum
tibi vnicus isque vita charior emoritur filius, tunc
spes vnica posteritatis. Quid hoc? quae tot mihi
damna iruerunt? Causam ignoras? sepe obam-
bula, scrutare num forte nescis quos aut aridum
deprehendas, & in ea aliquid esse destructum.
Num alterius vxorem ad peccatum licitatem
prouocasti? Num infuaticationem per ellam donas,
minisce propulisti? Num falsum cuiuslibet iurame-
tum? Num graui proximum tuum iniuria deprel-
sisti? Totam vigili oculo circumspice sepe.
Heu pater mihi me tali die in illud recordor ceci-
disse peccatum, hoc a me patratum esse facimus.
Ne igitur obstupescas, quid enim miraris, quod
destituta sepe, subintrat, qui tuarum decipat
fructus vitaeque vinearum?

Hoc impiissimo dixit Sauli Samuel: et tunc XII
hic se malis vex dolebat circumuolutum, quae tunc Sauli
matrim in eum iruerant, ac in tantis redegerant tunc
angustias, vt quo se mit venter, ignota, r-
viam motumque quarit, quo Samuelli loquatur. *legem
Quid quaeris? Rex i felicitime? Heu pater mihi, oia
comedo, premunt me mala. Coarctor nimis, si-
quidem Philistin pugnant aduersum me. Te malo i-
ficere natura, quid miraris, tantis in donum tunc
ingressum patere calamitatibus. Quia non obedisti
voci Domini, idcirco haec patieris. Etc. Quinimo &
hoc indicabat flagitio ille Semet, Dauidi inuio-
sus Qui licet impudens, vera tamen loquebatur,
dum rex discalceatus, operto capite lugens ac
fletus exiens Hierusalem a facie filij sui Abiathae,*

174.42.
A.
L. A. Epist.
33. ad Co.
Paniam
Impera-
tricem.
IX.
Hoc late
probatu.
XII
Comp-
tate v
Christi
secum
cum G
alium.

ad deferta secedebat: Ecce premis te mala tua, quia vir sanguinum es. O vinea. Sancta Ecclesia catholica, quanta te clade hereticos epopulantur...

Reg. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

§. 10. Ob destruatam sepem, destruitur Siche- m, & ob eandem in domo sua à Jacob erectam, & ipse quoque conseruatur, hoc quoque postulat Dauid, dum legem Dei vult custodiri nimis.

Plutimum refert, nobisque maxime necessarium sepem illam diuinæ legis conseruari inuiolatam, & sicut illa destructa, porta patens aperitur intradis inimicis, ut quidquid in ciuitate aestimatur (pium, depreudentur: ita quoque eadem conseruata, aditus occluditur, sic ut sciamus intrare posse neminem. Accuratè plus satis hæc prædictis verbis Itaias exposuit: Quis dedit in direptionem Jacob, & Israel vastantibus. Nemo cui peccauimus. Quam in coniecio, cum populum duplici illo glorioso nomine compellet eorum patris clarissimi: qui natus vocatur Jacob, postmodum autem à Deo nominatus Israel; in memoriam reducet historiam illam de Jacob, quando & altera vice nomen ei confirmat Israel. Nemo non nouit quid Jacob contigerit, quando reuertens de Mesopotamia, sobole duodena, ac filia Dina paterfamilias in terram peruenit Chanaan. Ad urbem accessit Sicheim; Dina verò feminea curiositate iuuenis, ingressa est ciuitatem, illius regionis mulieres, carum in ætibus pompam, in moribus compositionem, modumque spectura. Impudicos in eam oculos contexit Princeps Sicheim, Hemor Regis filius, in eius exarsit concupiscentiam, vj raptam virginem violauit. Perisimè hoc fratres acceperunt, nominatim Simeon & Levi, & multis alijs interiectis locuti sibi familie turbis, tanta concludunt sumere vindictam iniuriæ, nec tantum permittere facinus inultum: ut leones ignem, flammisque spirantes, nudatis gladijs, tam horrenda ciuitatem strage sunt depopulati, ut Regem ipsum, eiusque filium, omnesque masculos interemerint, cunctas sint opes deprecati, mulieres, puerosque ad infimam damnarunt coegerintque seruitutem. Horribile stragem. In quæstionem modo, non vertamus, vtrum licitè, an illicitè, num benè, num malè, de quo alibi egimus.

Hoc me rapit in admirationem, quâ ratione duo illi iuuenes Simeon & Levi, licet coniunctis sibi turmis pastorum, patrique famulorum, urbem ingredi potuerint; regem, ac Principem omnemque masculum trucidare, urbem deprecati: præsertim, ut notat D. Aug. cum Simeon &

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

XIII. Irosiant constitutas. Et vos modo considerate Turcas quàm mordicus Mahometis obseruent inlicita: Chiuenses obseruare, quàm sincere suis obediunt idolis, quàm ex animo de illorum agant obsequio, ut illis proprios litare filios minime perhorrescant. Respondete mihi, num alia sit Respublica, quæ positis sibi legum terminos, sic effrenè, vt Chæritiana, transgredatur. Interrogo vos, num Regem nouerimus, cui minor præteritur obedientia, quàm ipsi Deo? Exploratum est, in nullo hominem minori timore ac conscientia turbari, quàm in Dei contemnendis iusticijs: Videte si sit latior terminus eorum, termino vestro. O sepem Dei, ô dissipata sepes, ô destructa vinea nostra! Domine Deus uisitatione conuenerit & respice de caelo, & vide, & visita vineam istam, & perfice eam, quam plantauimus de cætera gno.

L. 99. vix viginti, & Leui nouemdecim essent Anno-
 rum. Quis credat adeo iuue. es. in armorum vsu
 minime exercitatos; aduentitios ac peregrinos,
 urbem adeo fortem, opibus affatim copiosam, nu-
 merosissimo populo cultam deuastare potuisse?
 Huius facti rationem præclare assumat fortissima
 Iudith in illa oratione ad Deum, dum ad Holo-
 fernem, egressura Divinam implorat auxilium:
 Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti ei gla-
 dium in defensionem. Græca lectio habet in vindi-
 ctam, alieni generum, qui violatores existerunt in
 coniugatione, & denudauerunt femur virginis, &
 dedisti mulieres eorum in prædã, & paruulos eor-
 um in captiuitatem, & omnem prædã in diuisio-
 nem seruus tui. Deus ipse filius Iacob in manus
 tradidit gladium, ipse vires ademit ciuitati, ne se
 vallantibus opponerent, quid igitur causa? Deus
 dedit in derisionem Iacob, & Israel vastantibus
 Nonne Dominus cui peccauimus? Si rex, si filius
 deliquit, illi plectantur, ille morte facinus lauat,
 attamen cuius culpæ reus totus populus ciuitatis
 nocentes, nec illud tacuit Iudith, dum illos accusat in plurali:
 Violatores existerunt. Quorum aliqui nuntiam at-
 tenderunt Principi vt iuueni, & ad ventrem procli-
 vi, peregrinam aduenisse virginem facie liberali,
 alij studebant Dinam fouere colloquijs, vt in eam
 oculos Princeps intenderet, alij ad raptum ope-
 ram suam seduli nauarunt omnes denique scelus
 approbãrunt, cum nihil referre conferent, nec
 alicuius esse ponderis quod Regis filius facinus
 parabat puellæ peregrinæ, ac cuius quæ accesser-
 rat ignota, deflorationem. Pijssime Deus, quàm
 patulam aperuerunt in muro portam ciuitatis,
 quã patebat aditus inimicis, cum duo iuuenes
 imberbes, vix primæ languinis, tam paucis con-
 slipati, nullo resistente in uadere potuerint ci-
 uitatem populosam, munitam, prædiuitem, cun-
 ctosque vrbis, gladio cadente perimere habita-
 tores. Hic considera, quid sit cauendum si de-
 structa fuerit sepes Dei præcepta hæc in ciuitate,
 duas plus satis fore muscas, quæ subintrant
 eam, quæ capiant, deuasent, nullo resistente
 deprædentur: in pernam namque tuorum cri-
 minum, omnes tibi auferet Deus vires; omne
 robur, omnem animum, quem alijs suggeret for-
 titorem, vt diuinae sint aptissima instrumenta ius-
 titiæ.

U. Vtremus igitur progrediare, & clarius innotef-
 cet, quomodo seruata erectaque sepes, aditus om-
 nes portæque præcludantur inimicis, ne tibi de-
 trimentum inferant vel minimum, licet numero
 plures, viribusque fortiores. Patratum igitur illud

per Simeonem & Leui facinus, vt ad aures per-
 uenit Iacob Patriarchæ, grauius filios criminosos
 reflagrantes, totus animo consternatur: atque vi-
 sagacillimus quid vobis, filij inquit charissimi
 venit in mentem, quis furor rapit incantatos nos
 pauci sumus, moramur peregrini, terram intrauimus
 alienam, in qua & ex vna parte incolæ nu-
 mero vincunt arenam maris ex altera vt gigan-
 tes eorum sunt proceritate fortissimi, qui pro-
 cul dubio, vt viderint, nos illorum terram in-
 gressos; urbem illorum, metropolim sordidam
 in incendio, deuasallæ, quæ prior nobis occu-
 terat, arma sementem confodetati, tum nobis quid
 consilij quis resistendi modus, quæ euadendi ra-
 tio? Procul dubio actum est de nobis: Simeon &
 Leui turbastis me, & odiosum me fecistis Chana-
 neis, & Pherezes habitatoribus terræ huius, ni-
 panti sumus, illi congregetur percussio me, & dele-
 bor ego, & anima mea. Nec vanus ille timor: vt
 enim opinibus huius innotuit enormitas crimi-
 nis, acriter commouentur, arma sumunt, conue-
 niunt exercitus, in Iacob conspirant, eademque
 reciprocam intendunt homicidij.

Timet sibi Iacob, quid consilij vir prudentis-
 sime? Modò bene, fugit ad remedium; quod sibi
 tantummodo uouerat tantis malis superesse;
 Deus nosset refugium & virtus, feruentissima
 instat orationi: Auxiliare nobis Domine, ne a
 ferocissimis superemur inimicis. Cui misericos
 Deus: Ascende in Bethel, & habita tibi, facque
 alare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau
 fratrem tuum. Illico conuocat suas Iacob uxores,
 filios, seruos, totamque familiam. Ea igitur
 vxores, filij, famuli, procul idola externi cultus.
 An non foret consultius, omnes sibi pararent
 arma, & ad locum sese subtraherent tutiorem,
 quo se contra subitos defenderent impetus in-
 micorum? Nequaquam. Hæc nosti a sit prima
 sollicitudo, quã nostris vires enermemus hosti-
 bus, procul idola eliminemus. Rachel autem ido-
 la patris sui Laban fureto sublata apud se detine-
 bat, alij alia ex Sichem inter spoliata sibi conser-
 rant. Procul idola, ac capite ad calcem omnes ex
 integro emundentur: Abije te Deos alienos, qui in
 medio vestri sunt. Hoc est idola, quæ cordis ve-
 stri penetralibus seruatis abscondita: Et mundamini
 in, & mutate vestimenta vestra. Ab omnibus ido-
 la eieciuntur, & omnis eorum ornatus eulior able-
 gatur: Destrunt omnes Deos alienos, quos habebant,
 & inanes quæ erant in auribus eorum. D. Aug.
 Notat ex Græco textu legi Philacterias, id est ce-
 namenta, & monilia, quibus idola exornabantur.
 Ornamenta idolorum. Ad proximam exijt terebin-
 thum.

thum, ad cuius radices terram erunt, idolaque se-
 peliit: *In fodiis ea subter terrebuntur.* Non er-
 go fuerit expedire idola per ignem liquefacere,
 impiumque sibi & aurum & argentum afferua-
 re? Nullatenus; hoc enim in eandem, ne eorum
 res minima superflua reliqua; idcirco ea subter
 terram in fodiit, mortuorum enim per sepulturam
 perit memoria? *Quasi dormientes in sepulchris,*
quorum non es memores amplius.
 Multa eaque praeclara hic latent mytheria, ve u
 illud nostro deservit instituto, vt attentè confide-
 res (Moret Respectus) Iacob Patriarchæ pruden-
 tiam. Innumeros fortissime aduertit in se, domum-
 que suam infurgere inimicos. Hoc eius primum
 est studium, principale remedium defensionis,
 Deos expellere alienos: vbi usaque in obtinent
 principatum, in illa superflua vires hostibus pro-
 cul an ouendis, hi licet pauci sint numero, & ro-
 bore elumbi, mto minus si vt numero ita & ani-
 mo sint superiores. Hæc illa est doctrina, quam
 postmodum Dominus expræse proposuit Iosue,
 dum eisdem terra Chanaan acquireret posses-
 sionem. maxime verò in sacrilegio Achan, qui
 fuit oblatam auram regulam, ac ehlamydem
 cocineam, contra expressum Dei mandatum in
 tentorio suo defoderat. Superabatur ab hostibus
 exercitus Israel hæc tenus inuictus, eladisque cau-
 sam ignota. Iosue Deo propus in terram aduo-
 luit, causam inquisiturus, cui Deus: *Surge cur-
 reres promissus in terra? Peccauit Israel, & prauarica-
 uit est patrum meorum, uuleruntque de Ana heritate,
 & suam i sum, atque mentiti, & absconderunt inter
 uasa sua. Non poterit Israel stare ante hostes suos
 hoc. Surge sanctifica populum, & dic eis. Hec dicit
 Dominus Israel: Anathema in medio tui est Israel,
 non poteris stare coram hostibus tuis, donec delen-
 tur ex te, qui hoc contumacatus est scelere. Sanctifi-
 sine Deus: ob uisus delictum, ob chlamijs au-
 tique absconditum ab vno factum, & per Deum
 anathemate non petulsum, omnibus viribus e-
 uertantur, sic vt nec sibi consentent pedibus, quo de
 fortes opponant inimicis, quod ergo non mali ti-
 mendum, si plures eiusdem criminis rei deliquis-
 sent? Eia igitur, monet Iacob, hoc primum inter-
 damus, vt nostris animos, viresque constringa-
 mus inimicis, ne nostræ noceant familie, Deos
 abijzamus alienos, idola dispemus, animas af-
 fectibus profus emudemus: *Abijete Deos alienos,*
& non sumini. Quis huius relictus? Quod emo-
 lumentum? Cum suas coniunxissent copias Cha-
 naani, Iheretæi, Hethæi, Amorthei totaque illa
 fœx populi inat arena maris innumerabilis,
 iamque compedito procederet ordine phalanges
 Hieron. Bap. de Lamra, Tom. II.*

tanta præsumentes superbia; vt sibi vi belli iniu-
 seu primas velitationes, contra Iacob cuiusque fa-
 miliam sumendas esse pericliterent. Ecce Deus
 accurrit, vires hostibus extenuat, inflatos de-
 mit animos, timore percellit fortissimos, vrom-
 nes nimio terrore correpti, ac animis pauidi in
 suam quique regionem domumq; reuertentur:
*Cumque profecti essent, terror Dei inuasi omnes per
 circuitum ciuitates, & non sunt aasi persequi rece-
 dentes.* Multoties in S. Scriptura terror, si u timor
 ille Dei manifestatur, qui timor est adeo vehemens,
 vt ossa terrore percutiat, virmq; quasi viribus
 reddat dissolutum. Hoc Dei terrore securus adeo
 tutusque mansit Iacob, vt in terra illa circa He-
 bron fixum extenderet tabernaculum, ex quo lo-
 co cum gregibus filios ad pastu circumquaq; di-
 mittebat, nec vllus virum tetrahit timor, non ve-
 ritus est militum inscientiam, non vicinarum
 calumnias ciuitatum, nec ipsius quidem Siche-
 m vindictæ furorisque animositate.
 Hinc capimus, illud S. Scripturæ, quod Ia-
 cob charissimum sibi filium Ioseph miserit in
 Siche-
 m, fratres suos visitaturum qui illis in re-
 gionibus greges pascebant. Vocat puerum pater,
 respondet ille: *Præsto sum;* quæ tua pater mi est
 voluntas? *Fratres tui pascunt oves in Sichimis, veni
 mittam te ad eos, quid agis Patriarche pissime, iu-
 ignotas omnium in illa regione ac ciuitate in re-
 tuolque concitatos animos, & sit ita, seniores
 abj, viribus quibus se defendant, potioribus pol-
 leant, an Ioseph paruulus, tibi que dil-ctissimus, si
 contra eum ciues insurrexerint Sichimeiles, in-
 dubie vapulabit. Securus sum, nihil finitri timo-
 cum animo Deo seruendi, quo cuncti protegi-
 mur, tales illi remanferunt vt timere petteriti-
 prius lugam quam prælium meditentur. O san-
 ctissime Deus, quod si nostras hoc vallo, inui-
 remus, cinge emulque ciuitates, si Dei legem, si
 sepem tutaremur intactam, qui possent hostes in-
 traie, qui imperium facere; erduelles? Vnam
 adola proijceremus, animas vtiã mundaremus,
 vtiã vitam moreque nostros corrigeremus,
 vtiã hac prima nobis sollicitudo cordi, quate-
 nus Dei lex intemerata seruetur; quam leuui
 viueremus, quam in ambas aures tui dormire-
 mus: *Audi Israel mandata a vira,* sic nos hortatur
 Baruch. *Auribus percipe, vt sis prudentiam, quid
 miseri queritis tante rationem causamque perdi-
 tionis, qua via vestras occuparint hostes munitio-
 nes, num ex hac, num ex illa contigerit negli-
 gentia; num quia propugnacula apta non fue-
 rint ad resistendum? Terræ subice rationes
 prudentiæ, hominum argumenta. Veram tibi
 mon-**

IV. Iacob
 im-
 per-
 terri-
 tus Io-
 seph
 mitte
 in Si-
 chem.
 Gen.
 37. 12.

V. Pccata causa sunt calamitatum

monstrauero rationem: *Quid est Israel, quod in terra inimicorum es? quid causa, quod regione armis Nabuchodonosor intrauerit, te seruum ac uideatur diem: cum quidquid nimis est, huc in mandando, huc in obediendo, cum sit nimis, uinum arguitur, quod & celebris illa Ciceroni, ac Latinorum damnat probata sententia: Ne quid nimis. Ne quid nimis quodlibet horum intelligamus, contra illam mirabilem nobilemque sententiam, hoc datum videtur, quam Graeci laudant, in sapientibus suis, & Latini laudando consentiunt. Ne quid nimis. Quod & lucidissima ratio confirmat: quia defectus, & nimietas sibi opponuntur, & sicut defectus, & uinum est, eo quod non accedat ad id quod iustum est, ita nimietas peccat, quae quod iustum est, transgreditur, quoniam & de hoc te monet Salomon: Noli esse iustus, multum. Ipse legit. Nimis. Omnibus enim apertum est, quod si ab utili desieris, in nocuum decides, ut patet in cibo & potu, quoniam & in medicina, quae quanto est sanata, contra euentior, si quod iustum est, sumatur tanto est nocuior si nimium capiatur. Respondet ergo D. Aug. hunc loquendi modum esse hyperbolicum, & uerba per auxilium dicta, quibus rex ille propheta manifestat, quam ex animo Dominus suorum praecipias custodiam mandatorum, & quanto nos studio uelit ea conseruare, inueniuntur autem ea in tanto praecipio gradu, ac tanta custodia debere diligenter ut nimis esse uideatur, proinde ne tibi, inquit, ab alijs sic illa transferretur: Tu mandasti mandata tua custodiri ualde. Et eadem phrasi idem utitur eodem Psalmo: Mandasti iustitiam testimonia tua, & ueritatem tuam nimis. Ad uerbium autem nimis addere licet uerbo, mandasti, ut sic legatur: Tu mandasti nimis. Domine, a uicio est, modus quo nobis tua praecipias, mandata custodiri, & per illud intelligi datur, quod ait D. Iacobus, quod eo modo cuncta praecipias obseruari, ut sic uinus praecipias transgressorem, ac si reus esset & transgressor omnium: Offendat autem in uo factus est omnium reus. Quis non esset ille Dominus nimis rigosus, si illud ei praecipias, ut uno distracto tantus eum afficeret supplicijs, ac si cuncta dirupisset? Similiter licet hoc nimis adiungere, uerbo custodiri, ut explicet: Custodiri nimis; uult enim Deus, nimia mandata sua diligentia custodiri, id est tanta, quae nimia esse censetur, ex eadem doctrina D. Iacobi, quae sic te scias. ob uinum praecipias transgressionem esse condemnandum, ac si omnia transgrediens contempseris, quod uarijs medijs*

summo rigore mandata uolusti tua custodiri. Similiter & huic uerbo: (custodiri) quocumque modo capias, inquit D. August. non congrue uidetur dictum: cum quidquid nimis est, huc in mandando, huc in obediendo, cum sit nimis, uinum arguitur, quod & celebris illa Ciceroni, ac Latinorum damnat probata sententia: Ne quid nimis. Ne quid nimis quodlibet horum intelligamus, contra illam mirabilem nobilemque sententiam, hoc datum videtur, quam Graeci laudant, in sapientibus suis, & Latini laudando consentiunt. Ne quid nimis. Quod & lucidissima ratio confirmat: quia defectus, & nimietas sibi opponuntur, & sicut defectus, & uinum est, eo quod non accedat ad id quod iustum est, ita nimietas peccat, quae quod iustum est, transgreditur, quoniam & de hoc te monet Salomon: Noli esse iustus, multum. Ipse legit. Nimis. Omnibus enim apertum est, quod si ab utili desieris, in nocuum decides, ut patet in cibo & potu, quoniam & in medicina, quae quanto est sanata, contra euentior, si quod iustum est, sumatur tanto est nocuior si nimium capiatur. Respondet ergo D. Aug. hunc loquendi modum esse hyperbolicum, & uerba per auxilium dicta, quibus rex ille propheta manifestat, quam ex animo Dominus suorum praecipias custodiam mandatorum, & quanto nos studio uelit ea conseruare, inueniuntur autem ea in tanto praecipio gradu, ac tanta custodia debere diligenter ut nimis esse uideatur, proinde ne tibi, inquit, ab alijs sic illa transferretur: Tu mandasti mandata tua custodiri ualde. Et eadem phrasi idem utitur eodem Psalmo: Mandasti iustitiam testimonia tua, & ueritatem tuam nimis. Ad uerbium autem nimis addere licet uerbo, mandasti, ut sic legatur: Tu mandasti nimis. Domine, a uicio est, modus quo nobis tua praecipias, mandata custodiri, & per illud intelligi datur, quod ait D. Iacobus, quod eo modo cuncta praecipias obseruari, ut sic uinus praecipias transgressorem, ac si reus esset & transgressor omnium: Offendat autem in uo factus est omnium reus. Quis non esset ille Dominus nimis rigosus, si illud ei praecipias, ut uno distracto tantus eum afficeret supplicijs, ac si cuncta dirupisset? Similiter licet hoc nimis adiungere, uerbo custodiri, ut explicet: Custodiri nimis; uult enim Deus, nimia mandata sua diligentia custodiri, id est tanta, quae nimia esse censetur, ex eadem doctrina D. Iacobi, quae sic te scias. ob uinum praecipias transgressionem esse condemnandum, ac si omnia transgrediens contempseris, quod uarijs medijs

¶ 28
D. Av.
Con. 4.
1181
Lo. 8.

modis SS. Patres exponunt, quæ non sunt huius loci. Observe verò, doctore. D. Aug. confestim à Propheta subiungit: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Ne inadventent ter prætereamus illud uniuersale in omnibus, quæ sententia congruere videtur illi, quod eleganter prælatum ait Apollolus: Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum naturæ suæ in speculo: considerauit enim si & abijt, &c. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiscus factus, sed factor operu, hic beatus in factis suis erit. Confer illud: Cum perspexero, Dauidis, cum hoc D. Iacobi: Qui autem perspexit. Miramur merito specula, & quæ nobis naturæ auctores Deus prouidit ad vultus nostri compositionem: ne in quotiescumque, enim illum ritè stantes componere, speculum consulis, omnes quos notas defectus, reparas: illud quippe intueri, nostros deprehendere defectus, eosque detegere, & non emendare, nullum inde emolumentum. Opposuit Deus nostræ mentis oculis quasi pelliculam speculæ, legem suam cælestem, in qua nos ipsos inspiciamus, velut in speculo diuino, & per illam nostras deprehendamus defectus eosque omnes corrigamus. Pro certo habe, licet lex in vultu maculas corrigas, quas per speculum annotasti, si vineam non absterrens, omnium risu fatuus exponeris: (a) nulla, licet præcepta Dei custodias, & vinum tantummodo transgrediaris, coram Deo & fructus ac consiliis nimis habebis, ridebuntque te sancti: si verò hac te studes confusione liberare, conare cuncta Dei diligens nimis iussa custodire: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Parum etenim refert, vineæ sepe quibudam, in pluribus partibus illasam, testamque conuulsa te si vel ex vna parte hostibus pateat accessus ingressuris, botros direpturis palmetique vultaturis.*

§. 11. Fodit in ea torcular. Tam abundanter prouidit Deus vineæ suæ, vt ei dicere liceat: Non plus ultra.

Deinde turrim seu propugnaculum in vinea sua edificauit, vt esset habitatoribus in fortissimam munitionem: *Edificauit turrim in ea.* Similiter & *Torcular fodit in ea,* vt commodè, securè ac imperturbatè vinum exprimeretur. Multa SS. Patres congerunt, ad horum omniū declarationem. Dicunt alij, turrim

hanc significare templum fortissimum, quod vt probat Lyra, in modum turris edificatum exurgebat, de quo pariter ait Abulen. quinimo & ipse Michas templum elegati phrasi cognominat turrim nebulosam: *Ei in turris nebulosa,* quia quidquid in eo spectabatur, nubes erat, obsecumque fame, peste, bello, morbis aliisque pressis calamitatibus, ad illud reciterent certo certius se confiderent esse liberandos. Per torcular, sacrificiorum indicatur altare, quo tantus animalium effundebatur sanguis quantum defuit vini expressis viuis in torculari. Veruntamen non vacat omnibus inhaerere, proinde his superfedeo, illud tantummodo conotans, hoc Christum his particularibus velle declarare circumstantijs quod de cunctis prouidetur necessarijs, vt vineæ fructibus, vniuersisque potiretur nihil ei defuit ex ijs, quæ vineæ quis congenita esse indicaret.

Hæc impleta esse conspicimus in Dei Ecclesia, cui Deus quæcumque esse possent necessaria abundè suppeditauit, vt fideles, eius vineæ palmites honorum operum fructus producerent vberiores. Vniuerso verbo hæc omnia Apollolus: *Præstitit omnia abundè.* Nota illud (omnis) videtur reminisci sermonis illius quo David animam suam ad Dei laudes celebrandas hortabatur, & è re nostra esset, vt ego, vosque mecum frequenter prophetam imitaremur. Dei sibi præstata recolat beneficia, donaque perpendit gratuita, vnde & animam suam omnique ad gratiarum excitat actionem: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Benedic, &c. & noli obliuisci omnes retributiones eius.* (Quæ quæso, sunt hæc beneficia?) *Qui propitiatur iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redemit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & misericordibus.* Notat Genèbrardus iuxta phrasim Hebraicâ idè esse ac si diceret: cingit te misericordijs: recordatur enim David illius temporis, quo Saul exercitibus suis eum vndique circumvallaret, cingeretque profugum in modum corene: significat autem se omni ex parte ab hostibus circumuentam, ad dexteram, ad sinistram, autè & retro vndeque conclusum. Nec minus, anima mea, miserijs te vndeque circumseptam ingemisti, sed Deo bene-

In c. 6. l. 7.
Reg.
In c. 6. l. 3.
Reg. qu.
Mich. 4.
Hebra.
1. Tim. 6.
17.
1. Reg. 23.
26.
bene-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

III. Homo circumdatus infirmitate.

Hebr. 5. 2.

L. 21. de

Gen. c.

14.

Sap. 7. 3.

Pf. 17. 5.

Iob c. 14.

2.

Pfal. 39.

13.

30

I. V.

Deus nos

coronat

in mis-

ericordia.

benedic, qui te misericordijs & misericordijs
 unde quae circumdatus inquit: *Coronat te in misericordia.*
 Describit hominem Apostolus: *Iste circumdatus*
est infirmitate, n. inferijs, calamitatibus. Hominem
 circumspice e a capite ad calcem, a die natiuitatis,
 usque ad diem mortis, totum n. inferijs cernes, stu-
 pebisque circumdatus. Natiuitate intueri, multis
 periculis, sordibus, inopia, lacrymis extren a lan-
 guidam nuditate, & quasi qui testimoniu perhi-
 bet eorum, quas pat. etur calamitatum (vt norat
 D. Aug.) primum quod agit omnium, quo & dat
 viae signum, quid est, nisi lacrymas fundere, licet
 inter purpuram byssumque natus excipiat: *Fri-*
mam vocem similem omnibus misit plorans, &c. Ne-
 mens enim ex regibus aliud habuit natiuitatis in-
 itium, dixit ille quo mundus non vidit potentio-
 rem. Ilico tanta aperitur eius infirmitas, vt pedi-
 bus nequeat consistere, sed brachijs sit sustenan-
 dus aliorum. Statim fame laborat, quae necessita-
 tem clamat, qua quotidiano indigeat alimento:
 hanc sequuntur morbi, verbera, laquei usque ad
 mortem, in qua miserum hominem timores ex-
 tremi, poena, dolores, angustiae circumcingunt,
 vt Dauid, quo declararet, quam his oppreus iac-
 ceret, dixit: *Circumdederunt me dolores mortis.* Ia
 vt sic vndique miserijs obvoluatur, vt ille scopu
 attingit, qui ait: *Homo natus de muliere, breui vi-*
uens tempore repletur multis miserijs. Si vero illis
 quoad corporis constitutione repleatur, multo ma-
 gis quoad animae conditionem. Prius namque
 conc. prius instanti, peccato polluitur origina-
 li, principio, ac malorum omnium mortisque sta-
 tuigine, quorum caput est, ira nasci filium, Dei
 inimicum, diaboli mancipium. Natus in mu. do
 miserijs obruitur infirmitas, in intellectu caecitate,
 in voluntate debilitate, in irascibili potentia liber-
 rima dissolutione, in concupiscibili, intemperan-
 tia. Viuens tot circumdatur infirmitatibus, quot
 peccata esse numerantur, in quae ad singula pro-
 ruunt momenta, quorum Dauid numerum esse cen-
 set innumerum: *Circumdederunt me mala, quorum*
non est numerus, &c. multiplicata sunt super capu-
los capitis mei.
 Anima mea, monet Dauid, benedic. Deo, illi
 gratiarum laudes persolue, quod si miserijs vnde-
 quaque circumcingeris, ne stueris: *Coronat te in*
misericordia & misericordijs. Si cum peccato
 conciperis in matris utero, baptismatis subrogat
 Sacramentum, quo super niuem mundus deal-
 baris: ad natiuitatem aule suae tibi destinat cus-
 todem Angelum, tutorem, protectorem: vt te cor-
 roberet, Sacramentum instituit Confirmationis,
 corporis sui ac sanguinis te saginat alimento, quo

nec ipsi caelites, ne ipse Deus frumentum aut mel-
 liori aut fortiori. Tuis infirmitatibus, etiam mort-
 talibus Sacramento preparat penitentiae reme-
 dium omnibus praesentium. Ne mortis angus-
 tijs ultra vires affligaris potentissimo te mutat
 extremae victionis Sacramento, quae te hacteno-
 rem vigat tanto expeditioem, quanto lunt peni-
 tula manifestiora, hostesque iruum fortiores.
 Tibi ignorantum mittit praedicatores, doctores illu-
 minat, tuis robur gratiae ministrat infirmitatibus,
 ne succumbas, virtutes donaque tuis vincendis
 apta passionibus. O Anima mea, quae tibi conuulit
 Deus beneficia, quantum Deo deumicis, Gratia
 tibi concessit esse, quod habes, & de quidem tale,
 quo superior omnibus, quae sub caelo sunt honora-
 ris. Per vitam differunt a lapidibus, et sensum ab
 arboribus, ab animis alibus ac terra bestijs per ani-
 mam, per fidem ab infidelibus. Sicut in te descri-
 ptis imaginem, qua nobilior dignitate caelos, so-
 lem, lunam, stellas antecellit. Potentia ad eo
 praecellat infundit animae, vt illis, Angelis ipsis
 adaequaris, illas autem domus ditavit caelestibus,
 intellectum fide, quae vires, quod nec oculi vident,
 nec aures audierunt, nec potuit cor homi-
 nis imaginari, spe voluntatem, quae ad aeternas
 Dei sursum ascendis gloriae diuitias, pariter &
 charitate, qua ipsi Deo coniungaris, & vnus cum
 eo sis spiritus, fortitudo diue irascibilem temperan-
 tia concupiscibilem. Quibus autem auxit te mi-
 sericordiae officijs plaue caelestibus. Te. desiderem
 excitat, documentum suscitatur, cadentem erigit, pu-
 gnantem adiuuat, vincentem coronat, victum sal-
 uat, clamanti respondet, imitantem aperit peccatam
 expectat, ignoscit penitenti.
 Hoc a D. August. crebro repetitur: *Quando er-*
ram, in viam reduxisti me, quando ignorans docui. Haec
sti me, quando peccavi, corripuisti me, quando tri-pxisti
stis sui, consolatus es me, quando desperans, confort-
uisti me, quando co-ridi, erexisti me, quando steti, &c.
renuisti me, quando iui, deduxisti me, quando dor-
mu, custodisti me, quando clamans, exaudisti me, Sicut
si poeniteo, parces, si reuertor, suscipis, cum differo, &c.
praestolarie reuocas, errantem: inuicias repugnam, &c.
expectas torporem: ampl. xaris redouem. Doces
ignorantem, innoxentem mulcis, a ruina suscitaspisti
laspum reparas, petenti largiris, quae enim inueniris,
pulsanti aperis: &c.) Quanta Dei misericordia.
 Dicat Apostolus: *Diuites facti estis in illo, ita vt, &c.*
nihil vobis d. si in vlla gratia. Dicat iterum: *Diui- Epist.*
tus gratia sua, quae superabundauit in nobis.
 Apostolum meminisse conuicio orationis Moyfi *Diuidit*
 ad populum, quae nobis iure conuenit potiori:
Dominus Deus tuus introducet te in terram bonam,
 tertiam

VI. Ecclesie
abundantia
nam

Item
11. 13.

Item
11. 13.

Item
11. 13.

Item
11. 13.

Item
11. 13.

terram vinorum, aquarum & fontium, in cuius cam
 pu & montibus erumpunt fluviorum abyssus, &c. ubi
 absque ulla penuria comedere panem inuim & rerum
 omnium abundantiam perfrueris. *Papa* quàm bellè
 depingit Ecclesiam, & quâ Deus illi succurrat
 abundantia, remedia submittet necessaria.
 Pôimùm vocat illam terram bonam: *In terram bonam*
 nam Quidquid in Ecclesiam Deus intulit bonum
 est, sanctum est, vnde & Ecclesia dicitur sancta,
 leges sanctæ, sancta Sacramenta, sancta doctrina
 ceremonie sanctæ. Terra fructifera, de qua stru-
 ctus colliguntur copiosissimi in illa quippè aquæ
 scaturiunt vitæ, riuorum ac fontium in abundan-
 tia: *Terras vinorum, aquarum & fontium.* Non
 turbida, non lutescens, quales esse describit Hie-
 remias, quales mundi dilectores infelices summo
 studio requirebant, ex quibus serpentes, dracones
 alique venenata erumpunt animalia: quæ iudi-
 dicamus diuitias, delicias, voluptates, mundi vani-
 tates, sed fontium, riuorumque aquas limpidi-
 mas, doctrinam, gratiam, donâ, fauores, ecclestes,
 fontes in vitam æternam salientes. Hic ebulliunt
 Christi metra; sanguis eius omni auro pretio-
 fior, eius Sacramenta, prædicatores, confessores,
 Sacerdotes, fontes aquarum. Et hi quidem in
 campis planissimis, altis montibus, hoc est, si se-
 qui vitam velis communem, ordinariam ac pia-
 nam, vel si perfectionis assequi fastidium, in
 omni denique statu viuendi: *Dabitur planities semini-
 tuo, ubi cuiusque seminaueris.* Si statum eligas con-
 iugalem, si religiosum, si ecclesiasticum, si mo-
 rari in sæculo, si ad solitudinem secedere.

Hæc autem regio adeo frugifera, vt in ea, *abs-*
que penuria comedas panem, & rerum omnium
abundantiam perfruaris. Panis, qui pleno ore nomê
 meretur panis est ille cælestis: hunc obumebis, nô
 cùm mensura, sicut manna, sed in omni abun-
 dantia ac vberitate: quàm eo largitur fructus, quem
 semper habes paratum? *Replebuntur arca frumén-
 to, & redundabunt corcularia vestra vino, & oleo.*
 Plenè & super plenè pane illo cælesti arca re-
 dundabunt, in qualibet Prouincia, in multis ciui-
 tatibus, & locis: in qualibet ciuitate in multis
 Ecclesijs: in qualibet Ecclesia multis altaribus:
 in quolibet altari per diem sapius. O quæ tanta
 panis abundantia, nunquam hoc ex Deo, re-
 pulsam passus, audies, in domo mea non est pa-
 nis. Veneris, quotiescumque libuerit, illum docu-
 nebis, quinimo morienti peram implet viatoriam,
 illum tibi in viaticum administrans, vt ad hêtilli-
 mus tibi amicus, qui nedum excipit te opiparè,
 dum domi suæ hospitaris, sed insuper & peram
 implet viatico, è domo recedenti. Hic *rerum om-*

nium abundantiam perfrueris. Quidquid magis il-
 le pater habuit familiaris, totum impendit & su-
 petimpendit vineæ sibi dilectissimæ. Hinc exclam-
 mar Apostolus: *Omnia vestra sunt, sive Paulus, si-*
ue Apollus, sive Cephas, sive mundus, sive vniuersa,
ne mori, sive presentia, sive futura, omnia enim ve-
stra sunt. Quidquid Deus habet, vestrum est, om-
 nia quippè tibi in tuam tradidit animæ salutem: *Isaia*
 terram, quæ te sustinet, aquam quæ te refrigerat, *54.*
 aërem quo respiras, ignem quo calefis, caelos qui
 luas tibi depluunt influentias, solem qui te i-
 terdu illuminat, lunam & stellas quæ noctu, Ange-
 los custodes, Apostolos doctores, martyres con-
 fortatores, Sacerdotes cum Deo reconciliatores,
 Confessarios, qui reum absoluant, Sacramenta
 quæ tibi conferant gratiam, vitam cuius tempo-
 re merearis, mortem qua Deo perpetuo se ar-
 sa- gumem quo laueris, pacem quo nutiaris. Pe-
 nique seipsum dedit & tibi, & secti: *Omnia bo-
 na nobis donauit.* Ad eam & illud tibi seipsum tra-
 didit, non vno modo, sed pluribus: expicit hoc
 cygnus ille cælestis D. Thomas: *Se nascens deuit-*
soctum, conuolens in edulium, moriens in pretium,
regnans dat in præmium. Dicat modo nobiscum
 expostulans: *Quid est quod debui vltra facere vi-
 nec me, & non feci et?*

Ex hac doctrina colligit D. Chryso. genuinum
 sensum eorum quæ scripsit Apostolus: *Voluntarie*
peccantibus nobis post acceptam noitiam venientis,
iam non relinquitur pro peccato hostia, obsecrati-
tem habent hæc verba in medicam, ex quibus
 Hæretici Nouariani ausam sumperunt docendi,
 peccata vni Christiani iam baptizati esse irremis-
 sibilis, nec vllum illis ad salutem superesse re-
 medium. Error est pestilentialis, cui vt sa-
 tisface et, non fuit D. Chryso. hæc
 iur ppetuati, dum egregia scribit sup r eandem
 epistolam delucidè exposita, finit super eam
 homilij, calamum resumit, & nouam oratur su-
 per prædicta verba Homilijam. Tandem conclu-
 dit Apostolum declarare beneficia, quæ filius Dei
 assumpta humana natura factus homo, homini
 in remedium contulit amplissima, hoc autem in-
 nuere, antiquis temporibus multa fuisse sacrificia
 pro peccatis instituta, qualia, *55.* Patres multa
 petpendunt; quædam in lege nature, quibus
 veteres illi patres sub illa viuentes Deo dabant.
 Adam, Abel, Noè, Abraham, Isaac, Iacob, &c. Illis
 autem alia successere sacrificia, & oblationes in
 lege scripta, ipso dictante Deo disposita, quorum
 multus erat numerus peccatis vt in remedium, ita
 & in expiationem; si non illud, adit aliud, si

VII.
 Dei in
 libe-
 2. Cor. 3.
 22.
 54.
 Heb. 10.
 VIII.
 Diffici-
 lis lo-
 cus A-
 postoli
 decla-
 ratu-
 11. 13.

non sit agni, sit vituli, si non de ovibus, fiat de turtibus, seu columbis, cum autem omnia ex se seu ex opere operato non sufficeret, fides praestabat auxilium, in qua spes futuri fundabatur sacrificij à Deo instituendi, & peragedi, cum innostram salutem humanam assumeret naturam, tanti valoris ac meriti, ut in eo, quidquid Deus valet, aut habet, imò quidquid dare possit omnipotens comprehenderetur; carnem traderet suam, sanguinem suum, sua merita, nec non suam divinitatem suam. Tu verò perpende, num ex illis tibi

IX. Hic Dei beatitudine non plus vult.

lucrum reportes, salutemque animarum, quod si negligas, nihil ultra superest Deo aut dandum, aut peragendum, nec tibi quid in tuorum speres amplius remedium peccatorum, si haec tibi mitius me profint, iam non relinquitur pro peccatis hostia. Si haec non sanet medicina, si hoc te pretium non redimat, si isto non emundetis sanguine, si illa non te resuscitet ac vivificet hostia, non est quod speres aliam, quae pluris valeat, quae maiora possit, quae efficacius operetur: in illa namque & cum illa, tibi consignat Deus, quidquid habet, quidquid potest liberalissimus: hisque datis, vere ait: Non plus ultra.

Gen. 27. 37.

O ter maxime Isaac, quam verè in crucem sublatus, omni pro me profuso sanguine, ipsa quoque vita tua tradita, me interrogaus alloqueris: Et tibi post haec fili mi, ultra quid faciam? Non plus ultra. Domine, proinde in tua crucis, ac columnae illius insignibus, apertus quam in Herculis olim columinis illud comeniret distichon: Non plus ultra. Non haec vestis, licet insulpere, qui tam parum facitis, ut illi verè dicere non possitis: Quid ultra potui facere? Mundo cuiusque obsequio hoc sub fidei iustione dicere potestis, carni vestrae pro eius delicijs intecurando confirmate, vestrae avarae cupiditati fidem facere: Quid ultra potui facere? non feci? At ipsi Deo nequaquam: quia tantum tibi superest peragendum, ut vix aliquid in eius impendens obsequium. Si D. Paulus, qui tot percurerat itinera, qui tantum in Dei famulatu profecerat, sibi plus ultra remansisse persuaserit, ut ea perpendens, quae facere poterat, dicat, plura sibi praestanda quam praestita remanere, ad quae solummodo animum viresque protendeat: Quae retro sunt obliuiscens, ad ea qua sunt priora extendens missam. &c. Quam foret consultum, & rationi consentaneum, ut fatereris, te ad tam paucos eosque tam angustos passus pro Dei gloria processisse, fide secuta haec tuis inculcatis scutis domusque insignibus. Plus ultra.

Philipp. cap. 3. 13.

§. 12. Sepem circumdedit. Indicat quomodo sepes divina beneficia, & diabolus esse censetur, qui illa sepsus, offendit Deum.

EX praedictis sequitur, quod licet, ut paulo superius egimus, per sepelem, qua paterfamilias hanc circumdedit vineam, lex divina intelligatur, nihilominus & illorum nobis probatur sententia, qui per maceriam beneficia, dona, & misericordias intelligunt, quibus omni ex parte nos Deus coronat ac circumcingit, iuxta praefatum Divinis modum cum anima sua loquendi: Qui coronat te in misericordiis, & misericordibus, & congruè declaratur ex colloquio Dei cum diabolo. Adest Satan coram Deo, cum Dominus, Unde venis? respondet: Circumvolutam & perambulavi eam, tanquam domum & possessionem meam: tota enim, & quidquid in ea est, ad me pertinet. An omnia tua sunt? Nequaquam, inquit Deus, mihi est in terra aliquid, quod maxime facio, nempe Iob, hic servus meus, hic mihi in omne paratus obsequium: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, & timent Deum, & recedens a malo. Rides ista Domine, quid hoc tanti, quod tibi seruiat homo? quemque tantus bonus circumdedit? Nonne tu vallastum, ac domum eius, universamque substantiam? quocumque se vertit, & quibus applicat manum, non nisi occurrunt illi tua beneficia, quibus eum benignus coronasti; adiecisti bona, boues, oves, camelos, asinos, familiam illustrem, servos & ancillas; hic filijs occurrunt aurea pinguentibus; hic filiabus circumdeditur ut similitudo repleti, qui fieri potest, ut te male gratis offendant: tunc te pugnet voluntati, in te peccet, qui se gaudet tam ex celsa beneficiorum sepe circumvallatum? quis credat tam altam transiliat maceriam? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, universamque substantiam per circuitum?

Si naso demonem apprehendas: & ais adesto sed difrage, tibi ipsi idem ille Dominus nomine altam longe sublimiore beneficiorum, donorumque circumdedit maceriam? Audi tibi hoc improperantem Prophetam Ezechielem: In delicijs paravit tibi quasi domum, &c. Te quoque describit ut atborum Paradisi quatuor alia pulchriorem, aquis circumvallam, & velut eminentissimum Principem, lapidibus, gemmisque pretiosissimis exornatum: Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Qui sic

Gen. 37. M. Em. C. filius I. vocer. diabol. L. Inquit Dei te. melius. diabolus. 71. D. C. Hom. in G. ad 8. Ton. n po.

ri potuerit illud transgredere sepimentum, tan-
tumque donorum inmemor illum offenderes?
Respondetur tibi: f. edo veritati, verum diabolus
ego sum, & tantum, qui talis est, vel cuique
demonis est animus, hanc paripendens lepem,
illum potest ingratu offendere, qui tali illum
honorat, cinxitque sepimento. Iob homo est,
& censetur impossibile, vt talia temerarius agat,
cui cor & animus est hominis. Et vere manife-
stum est, à patre mendaci) probari veritatem, in
numetum magis dæmo. um esse referendum,
quam ho. imis Christiam, qui tanta donorum co-
rona cinctus, tanto iniuriis arguitur esse benefa-
ctori.

Ita sibi credebat Ioseph esse impossibile, Do-
mino suo Putiphari esse se iniuriosum, eò quod
se ab eo beneficijs pendere esse coronatum;
qui eius potestati ac dispositioni, quidquid habe-
bat domi, confidit. Proinde ab vxore Domini
sui ad stuprum prouocatus, optime respondit:

Quomodo ergo possum hoc malum facere, & pecca-
re in Deum meum? Non ait: non deo, non est in-
fium, sed non possum: quomodo possum hoc malum
facere, & peccare in Deum meum, hominis cor
erat ei, non dæmonis animus, vnde nec ei aderat
animus tantam beneficiorum, gratiarum, dono-
rumque lepem transfiliendi, Veritatem quam est
illa lepes sublimior, quã te Deus circundedit:

Gen. 39. 9. re in Deum meum? Non ait: non deo, non est in-
fium, sed non possum: quomodo possum hoc malum
facere, & peccare in Deum meum, hominis cor
erat ei, non dæmonis animus, vnde nec ei aderat
animus tantam beneficiorum, gratiarum, dono-
rumque lepem transfiliendi, Veritatem quam est
illa lepes sublimior, quã te Deus circundedit:

II. Cur Chri) quanto sunt hæc beneficia potiora? Non hominis
fuit Iuda) est, ac dæmonis tantum irritare benefactorem;
vocat quoniam ea de causa Christus appellat Iudam,
diabolus: Ex vobis vnus dæabolus est, diabolus
enim cor eius possederat, teste D. Luca: Qui co-
gnomino abatur I)carotes. In)auerat autem S)ana) in
Iudam, vnum de duodecim: de illo enim qui
malitia minor est diabolo, tanta non posse vide-
tu) praelumi, nequitia, vt ingratu in tantum ama-
sum; exurgatque largiorem. O mortales, hæc-
cine de vobis dixerit, tantis beneficijs, vos tantis
correspondere sceleribus. Cre)amne possibile,
quod iussum erigere possit brachium, quo Deum
audax prouocet qui temper extentum habet bra-
chium, quo te ab hoste defendat, quo te donis
cumulet infinitis? Audiamus ergo consulente) D.
Chry)ost. etenim opinatur, expendens supra-
dicta verba Ioseph, quod illa præ oculis habens,
nullo poteris labore quaslibet diaboli superare
tentationes: Igitur quando nos cogitatio pertur-
bat, hoc mente versemus verbum, Quomodo faciam
hoc malum? &c. Et statim effugiet omnis illicita
concupiscentia. Verum cum alias de his me cre-
dam egisse, modo supersedeo.

D. Chry)ost. etenim opinatur, expendens supra-
dicta verba Ioseph, quod illa præ oculis habens,
nullo poteris labore quaslibet diaboli superare
tentationes: Igitur quando nos cogitatio pertur-
bat, hoc mente versemus verbum, Quomodo faciam
hoc malum? &c. Et statim effugiet omnis illicita
concupiscentia. Verum cum alias de his me cre-
dam egisse, modo supersedeo.

§. 13. Locauit agricolis. Sunt Prælati agri-
cola, & quisque in se, simul & palmas est
& agricola.

Disposita iam vinea ex parte Domini, neces-
sarijs adiectis, & ad eam status ordinisque
per cõtionem, vt diximus, promotã: Loca-
uit enim agricolis, qui reddam ei fructum tempori-
bus suis, agricolæ sensu quodam singulari, quem
sequuntur Origenes, D. Chry)ost. D. Hilarius, Sa-
cerdotes, Præpositos & Principes Synagoga) de-
signant, quibus Dominus populi huius e)ram im-
posuit, vt illum regerent, docerent, ac eo modo
co)erent, vt virtutum fructus, ac pororum ope)u) b-
bottos ad Dei proferret obsequium; cum illis e-
num Christi) s loquebatur, ad illos hæc parabola
dirigebatur, erantque ip)si, qui cõsiliu) de oc-
cidendo Christo) merent vt pedu)elles illi agri-
cole, quo Domini sui vnicum heredem eneca-
rent. In)olitu) non est Ecclesie) fructus, agrico-
larum nomine recenseti, non enim eorum est of-
ficium otiosos degere, sed opera) semperque
saculũ præ manibus habere: In sudore vultus sui,
illam occando terram zizania) eruendo, bonis suis
motibus colendo, doctrina ac virtutibus sem) an-
do. Sunt Ecclesie) Præsidet operarij & vinea) Do-
minu) procuratores, quibus vineam suam vnice) cõ-
mendauit. O que) non illis incumbit sollicitudo!
Multas exponit D. Bern. cõtra Episcopos delides
grauillimas querelas. O quam de temporalibus
opibus anxij: Qui d Episcopo turpissim) quam incum-
bere sup)ell)itili, & substantia) sua, seruari) curia,
sciscitari de singulis, morari) suspitionibus, moueri
ad quacumque) perdita, vel neglecta, non sic ille Egyp-
tius, qui Ioseph) omnibus tradidit, ignorabat quid ha-
bebat in domo sua, Erubescat Christo) apus Christo)ano
sua non credens. Homo sine fide) tantum habuit seruo
super omnia bona sua) constituens eum, & hic erat
al)eu)gena. Mira res) factis super)q) ad manus habent
Episcopi, quibus animas credam, & cui) committant
facultates nõ inueniunt. Optimi videlicet) est) rati) o)ras
rerum, qui magnam de manibus, parua) aut nullam
de maximis curam gerunt, sed vt liquido datur in-
telligi, patenimus seruu) Christo) iacturam, quam
no)stram. Quisidianus expensis quotidiano) re) c)pro-
camus seruu)no, & con)iana) Dominice) gregis) derri-
mentia) nescimus, de pretio) escarum, & numero
panum eum ministris) quotidiana) discussio est,
Rara) admodum eum presbyteris) celebratur colla-
tio de peccatis) populorum; Cadit) asina, & est,
qui soluat eum, perit anima, & n)mo) qui) repul-
tat. (Quid igitur mirum si tu) tui non recorderis.)
Nec

33
Gen. 3. 17.
I.
D. Be-
peruer-
tam E-
pisco-
porum
deplo-
rat s. l-
licitu-
dinem.
Lib. 4.
confid.
ad Eug.
c. 9.
Nec

§.14. Domini est vinea, procurator homo, qui fructum adferre soletur, non Domino, sed sibi ipsi.

Secundo: Procurator vineæ dicitur, non Dominus absolutus. Modò videmus: cur illis vineam non dedisti in perpetuum? Nonne ipsa tibi hereditas, de quo tuus testatur Apostolus: *Dat omnia abundè ad fruendum, & alius, Dat omnibus assuetor & non improperat.* Multæ offeruntur rationes. Prima sit: ut nobis liquet, quanti Dominus vineam faciat, quo loco eam ponat, & quantum cordi eius capiat perditionem, cum semper Domini maneat: ipse namque dicitur illam plantasse, coluisse, putasse, sepe circumdeditisse, necessaria ministrasse. Ad rem congruit illa ratio, quæ in Domino variis locis proponitur querenti. Imò vsque ad mortem intrantem, quod Niniuitas eorumque non exterminasset civitatem, cui mortis decretum vates annuntiavit, quod infra quadraginta dies solò tenuis exeretetur. Rei eventus expectat Prophetæ non longè ab urbe residens à vmbriam imperti, quæ cum ab æstivantis solis protegebatur radijs: quia verò iuxta consuetos præfatosque dies, urbs minime funditus corruerat, cum Deo expostulat, ut cras laetius. Præcipit Deus, ut eadem nocte vermiculus radices hederæ corroderet, quo factum est ut continuò arefceret, ortusque sol caput offenderet Prophetæ, quo rursus iratus in acerbiores sese effundit querimonias. Quid hoc rei Domine, an tibi parum est decretam non implisse sententiam, quam me præcone nefarijs proclamasti Niniuitis: nonne me omnes ut vatem iridebunt mendacem & vaniloquum? Insuper & hederam mihi adeo gratam corrodeute vermiculo dissipasti? Apparet illi Dominus, quid hoc amice? Tante apud te est hederæ, ut eius ruina tuam affligat animam? Utique Domine, & iustè quidem: *Bene irasor ego, vsq; ad mortem.* Vix mihi tempero, quin mihi manus injiciam violentas: hederam num tu plantasti? num rigasti? num aluisti? Nequaquam Domine, verum me recreabat. Si tantum agitur te moveat vnius plantæ infrugifera hederæ inquam ratura, nec à te plantata, nec culta, nec irrigata, te, nec eius Dominum, qui nec villo tuo labore illam redemeris, quàm hic creceptem casu reperisti, ser sententiam, esto iudex, an non æquum sit, me tantarum commoveri ruina plantarum, quibus abundat Niniue, *Hieron. Bap. de Lanua Tom. II.*

palmicum quæ omnipotens mea dextera colunt, cuius ego perpetuam ago sollicitudinem, & quos tanti fecerim, ut cuiusque gloriæ meæ custodem deputarem Angelum, ad quorū vberiore proventum, quiquis in me erat studij, contulij summamque expendi capitalem: *Thadole super hederam in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, etc. Et ego non parcam Niniue, civitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti milia hominum, etc.*

Domine mi quam ad amissimam (a) rationem (a) *Subir* hanc expediret evincere: quanti ad te sit huiusmodi puncto. *ius vineæ palmes vnica anima, cum illam nedum creaveris excoleris, foderis, steroraeris verum & ad eius salutem imbem effuderis, proprium sanguinem, ipsam tuâ dederis vitam, ut plures vineæ huius vitam, & animam meam, quâ propriam tuam facere videaris. Ut ex censura D. Aug. Dilexisti me Domine plusquam te: quia mors voluisti pro me. O quale hoc fundamentum cui tibi iuris? O Christiane, coram Salvatore cruci confixo tuas potes deferre preces teij sum velut vineæ suæ suum palmitem offerendo, quem tanto emit labore, pro quo & clavis configitur probroso stipite pendulus, ut tibi sanguis sui preciosissimi rore salutem, vitamque largiretur, quam ad perpendiculum huic dirigeretur: Te ergo quasumus tuis famulis subueni, quos pretioso sanguine redemisti. Hunc illi vorticulum exponit:*

*Querens me sedisti lassus
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus,*

Quisque sua curat, administrat tractatque negotia, suis ipse prouidet rationibus, & contra maleuolos bona sua defendit acerrimus. Quo loco est apud te, precor, vinea tua (attende quanti suam fecerit Naboth) domus tua, pecunia tua, filius tuus, quia tibi hæc sunt propria? Ea igitur de causa vult sibi Deus vineæ seruire dominium, ut ex illo demonstrat, quanti illam ducat, cuiusque dolat perditionem: quodque qui illius vel pampinium læserit, cordis sui inimica perfodiat: Et si vates animo languerit, ob arefactam hederam, incenduerit rodenti illam vermiculo, cuius nec ipse erat Dominus, quam nec severat, nec iustè detat, quàm non molestè laturum credimus Deum, dum peccati vermem aduertit radicem, id est cor erodere palmis, quo confestum arefcit moriturque vinea?

Secundam propono rationem, cur te Deus vineæ non creauerit Dominum sed procurato-

*D. Aug.
Lib. Solil.
c. 13. To. 9.*

35

S s

rem

rem. Nimirum ut tibi persuadeat, fructum non tibi, sed Domino servari debere primum. Qui vineam ut procurator capit ministrandam, de fructibus eadem percipit, ac eorum præcipuos seu partem principalem desert. Domino, ita ut ambobus sit proventus fructuosus. Christiane, Dei te vocant procuratorem. An tibi iustitia? tibi sunt & Deo in paupere diuitem. Valitudine gaudes prosperitate tibi soli seruiat, te tuis tantummodo rebus eam impenderis. Deique quoque conueniat obsequio. Vinea vincta tibi, vinea Deo non enim te Dominum sed suum voluit esse questurium, ut illi vindemiam conferret. Rem miramur: Deum adeo nostrorum fructuum esse cupidum, ut quicquid habet, his impendat, & ex seipso totum ad eam dirigat intentionem. Quid tibi colorum, oblique Domine conferte possunt utilitatis opera manuum hominum, liberè verèque dicere potest: *Honorum meorum non egas.* Audire delectat, quid de hoc subtiliter dicat Spiritus

Pf. 132.

Eccl. 18.

S. Patris quasi per expositionem sic orditur: *Qui vult in æternum, creauit omnia simul, Dominus solus in seipso creabitur.* Hoc aduerbium *simul* connectit ut alijs verbo. *Creauit* q. d. creauit Deus simul: ita sepius D. Augustin. alij vero nomini, *omnia* q. d. creauit omnia æqualiter, sicut hæc, ita & illa ita ut nihil sit, quod ille qui vult in æternum, non creauerit in tempore. Si per eundem quærens: quis erat ergo Dominus ante mundi rerumque creaturam? Si sol non lucebat, in tenebris sedebat, si locus non erat, ubi erat? Si creature non erant, eratne solitarius? Ipse respondet: in seipso erat, secum erat, nihilominus, nihil illi deerat, in diuina namque essentia, bonum omne, omnis perfectio, & qui quid esse aut habet aut habere potest, conuenit. Hoc quippe est quod adiungit, *Dominus solus in seipso creabitur.* Dicitur quid esse iustum, quando nihil illi deest. Dum Deus secum esset, nihil illi deerat, sed nec deesse poterat, & sicut sine creaturis fuit ab æterno, sic semper sine illis esse poterat.

Eccl. 18.7

Si hæc ita sint, ut quid Domine hominem creasti? In quibus hominis indiges operâ? cui tibi necessarius? *Quid est homo, & qua gratia illius quod bonum eius, aut quod nequam eius.* Graeci legunt: *Quid est homo, aut quis usus eius?* Si Deus hominis non indiget operâ, in quem finem creauit illum? Num in sui beneficium expendere vult hominis operam? Hoc ipsum Iob obiecit amicus eius Eliphas Themanites: *Quid*

Iob 22.3.

prodest Deo, si iustus fueris, aut quid ei conferri, si immaculata fueris via tua? Ute alter Eliu: *Si peccaueris quid ei noceris? Si iuste egeris, quid donabis ei? Homo qui similitudo tui est, noceris iniquitate tua, & filium hominis adiuuabis iniustitia tua.* Quod Deo obferas, si in omnia crimina lapsus conuerteris quæ in imaginationem cadant, quid illi tribueris, si qualibet solus bona virtutum opera præstiteris? Hæc est diuina erga nos misericordia; fructum non exposcit, quasi eum velit sibi, sed nobis. Vult diuites, & abundante, proinde amat nos fructum adferre plurimum, ad eorum commodum.

Diuina & non nisi à Deo fuisse illa verba. Moysi post enumeratum omnium beneficiorum, quæ populo præstiterat, catalogum: *Et dixit nunc Israel, quid Dominus Deus tuus perit à te, à me, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius & diligas eum etc.* ut bene sit tibi. Viden' eius in his quæ à te exposcit, interiori rationem? *Ut bene sit tibi.* Petiit elemosynam, cur? *Ut bene sit tibi,* penitentia postulat opera, cur? *Ut bene sit tibi:* rogat ut inhonestam manum mittas decem puellam, cur hoc? *Ut bene sit tibi:* flagitat ut inuitias dimittas, cur? *Ut bene sit tibi:* Quicquid tibi contulit, quicquid illi largitis, omnia vult: *Ut bene sit tibi.* Notandum occurrit quod Dominus ait in parabola de quinque talentis. Vix dedit quinque, alteri duo, tertio vnum tantum, qui quinque acceperat, lucratus est alia quinque & qui duo, lucratus est similiter alia duo. Adducitur ille qui vnum acceperat, & ob non reportatum lucrum, ait Dominus: *Auferte ab eo modum, & date ei, qui decem minas habet.* Replicant, Dominus habet decem minas. Parcat mihi Deus non lego Dominum seruo decem talenta tradidisse, sed aut vnum, aut duo, aut quinque, quis est ille decem talentis diues? Ille cui quinque dederat: quomodo ergo habebat decem? Quia priora illa quinque ipsi remanserant, quibus & alia quinque sunt illi à Domino superaddita. Eo modo omnia illi cesserunt, priora quinque, quæ ad formam receperat, ac posteriora quinque quæ super lucratus fuerat, nullatenus ergo recepit Dominus priora quinque talenta? Ut quid igitur adeo sollicitus, ut serui ex talentis suis lucrarentur, si ne vel minimum ex lucro sibi vellet usurpare, nec quidem summam referre capitalem, quam ad seculum mutauerat? Ut certo tibi constet, quid Deus prætendat, quando te lucrari vult, quod sibi scilicet non querat lucrum, sed totum tibi velit remanere, tu illo ditescas, nec id solum, quod per eius dona tibi accre-

accrescit, sed & ipsa dona, quæ tibi liberalis erogavit, lucrum totum, & sua dona commedo tuo cuncta proficiant.

Nos igitur magnus ille Dominus omnes opat divites, & fructibus nos gaudet gaudere quam plurimis. Ex altera verò parte novit ipse, nullos nobis profuturos, nisi quos illi obtulerimus, & in eius fecerimus nominis ac laudis obsequium. Quidquid mundo detuleris, perit, quidquid carnis tuæ delicijs impenderis, perditur. Quidquid insumpseris libidini, lusu, & ijs quæ mundo continentur evanescent, hoc tu tantummodo cedes utilitati, quod diuinæ libens obtuleris, dederisque maiestati. Testes illos aduoco, qui libera manu cuncta sua mundo, delicijs carniq; consecrarunt, quid aiunt?

*Quid nobis profuit superbia, aut amittitur in-
stantia, quid contulit nobis? Transferunt omnia il-
la tanquam umbra. Ne transcas: Quid nobis pro-
fuit? Quid inde nobis lucri, quid emolumentum
ex ijs, quæ concoximus, quæ detriuimus, quæ
quo mundo placeremus, absumpsimus? Loqua-
tur nobis diues ille hesternus epulo, qui tanto
id suo expertus est dispendio, quid illi ex tantis
reliquum epulis, comotationibus, delicijs, lusi-
bus remansit quo miser solaretur; nec quidem
aque guttula. Quod Deo sacraveris, tibi reman-
et, sic est, hoc recipit, ut non sibi retineat,
sed ut idem tibi restituat, ac melioratum, quo
semper in celo diues perfruatur. Quam bene
hoc Apostolus intellexit: Scio cui credidi, & cer-
tus sum, quia potens est depositum meum seruare
in illum diem, hac de causa dies iudicij dies esse
dicitur restitutionis. Tempora restitutionis. Hoc
vincium tibi retinebis, Christiane, quod Dei ma-
nibus consignaueris, illique tantummodo tibi
proderunt labores, quos diuino nomini dedica-
ueris. De his fusè diximus in tractatibus: dum
expedimus quod manna domum delatum,
modicum durabat, ac vermibus seatebat, ad Deo
in tabernaculo consecratum, in multa serua-
tur integrum secula. Quadrat hic illud: Reddet
tibi, de quo die Cinerum egimus. Ad hoc igitur
à te Deus exposcit fructus, ut illis in ater-
num viuas, nihil enim tibi largietur vnde viuas,
quam id quod hic illi dederis: Fructus noster,
concludat D. Augustinus, nos facit illum diuitem,
sed nos beatiores.*

*Luc. 12.
48.
Lib. 16. de
adorat.
Lent. 27.
I.
Fructus
esse de-
bent con-
formes
cuiusque
condi-
tioni.*

§. 15. Fructus temporibus suis. Ab omni-
bu non pares repetit Deus fructus, ut ex
daximu declarat, & illos nostro reposcit tem-
pore.

DE fructibus illis, inquit Evangelista, hoc voluerit: *Ut redderet fructum temporibus suis, q. d. Hoc agricolis præceperat; ut fructus redderet conformes tempori. Primo vete redderet pampinos, deinde amphacium, postmodum vvas ad comedendum maturas, postremo vinum, quod vuis expressis eliquatur, fructum temporibus suis. Non parem repetit Deus quous tempore proventum, nec in omni ætate, nec ab omnibus hominibus, nec tu quoque à virea recentiori, illos quos à iam perfecta, nec de palmitè duorum sarmentorum, quod de longè latèque luxuriante, nec de ipsa, quam non infudisti, nec fodisti, quod de abundanter tigata, & omni culta studio, nec in Maio quod in Septembri. Similiter nec Deus exposcit à puero impube, quod à viro barbaro; nec à seculari quod ab Ecclesiastico, nec à paupere, quod à diuite: iam enim dixerat Christus: Cui commendauerunt multum, plus pe-
tent ab eo.*

Notat hæc verba Diu. Cyrill. Alexandri. Censet autem ea spectare illud Domini præceptum: *Stabit coram Sacerdote, & quantum ille asimauerit, & viderit eum posse reddere, & tantum dabit.* Hoc erat Dei statum, ut omnes tabernaculum frequentantes sua Deo deferrent munera, ut suis per hæc satisfacere obligatiombus. Scirent autem dispares esse debere oblationes, sicut erant, & diversi status hominum, ætates, officia, qualitates: non enim tantum à puero quinquenni reposcebat, quantum ab adolescente viginti annorum, nec ab hoc, quantum à viro ætate perfecto, nec à sene annis gravido, & labili, quod à iuvene viribus robusto, nec de puella virgine ac tenella, quantum de coniuge liberis fecunda; nec de seruo, quod à Domino. Sed hoc interdebat, ac præcipiebat, ut esset singulorum oblatio conformis ætati suæ, viribus, officio, medijs. Hoc autem tam stricto voluit iure feruari, ut statuerit, orto dubio, nisi munus responderet viribus epibus, qualitatibus offerentis, non hic iudex esset sententiam, ac iudicaret, facile namque deus iraperet, cum quis in sui commodum desinisset, sed iudicio staretur
S s 2 Sacer-

Sacerdotis, qui iustā trutinā rem appenderet. Non enim Deus modicum acceptabat ab eo, qui multum poterat, & ille plura deferre debebat, qui à Deo plura receperat.

Ser. 219. de temp.

Eodem modo explanat Divus Augustinus latam à Deo legem de solvendis decimis, hæc namque, si quæ alia, crebro in sacris litteris nobis occurrit: est enim protestatio, quā confiteris, messem à te collectam divinæ munus esse liberalitatis, ac proinde iustum censei, ut gratus munera deferas largitori. Quapropter præceptum erat, singulis annis quilibet Deo referret partem fructuum quos collegerat, ac de manu dānæ receperat beneficentia. Domine, quæ tibi grata iusticiæ est. An non expediret, quid passim omnibus notum designare, quo à singulis oblato, protestarentur te auctorem, ac collectæ messis, omniumque fructuum esse largiorem, nec variè ac inutiliter tot fierent tam strictæ decimarum divisiones? Non equidem, ac hoc aubet, ut quisque decimam offerret partem collecti proventus, quæ in Dei

Malach. 3. 10.

hottica recondatur: *Inferre omnem decimam in horreum meum.* Illo namque modo hoc quod iustum est ritè, debetque persolvitur, si qui messe lactatus est vberiori, decimationem quoque deferat copiosiorum eo qui minorem collegerat. Aduerto & aliud mysterium, quod hic SS. Pa. res annotant, singula verba imo & ipsos apices emulcantes, qui factioribus catent mysteriis. Quam esse causam ar-

Tract. 42. de manjio. in procem.

bitraris, quærit D. Ambrosius influendi collectarum frugum decimationem? cur non vel octavam, vel nonam, vel partem solunt duodecimam? Quia hic numerus signat perfectionem, quæ multa eaque præclara nobis exponuntur.

II.
Origo solvendi decimas. Lib. de Decalogo.

Tractatum edidit antiquus ille Philo, quo numerum hunc denarium ostendit inter omnes numeros esse perfectissimum; quia continet in se vno omnes numeri differentias, pares & impares & omnes proportionales arithmeticas, geometricas & harmonicas. de quibus modo non est agendum, particulatim verò numeros complectitur simplices, ab vno usque ad novem, qui ceterorum habentur fundamentum, in quibus pariter comprehenduntur, tot quot sunt & possunt in tota Arithmetica: cum omnes ex simplicium coniunctione, vnius cum altero, vel per illos multiplicando componantur. Omnes illos complectitur numerus denarius, & unitatis vinculo connectit, quo illos sibi invicem copulat symbolum sa-

III.
Numeri denarij perfectio.

tis per se notum charitatis, quæ multi in vno coniunguntur, varia ac dissimilia cor: la copulatur: quæ de cau: a D. Paul. illam *icite vno culum perfectionis.* Hinc ait præfatus auctor, denarium numerum apud Græcos vocari: *Decima dixenda* quæsi qui totum comprehendit, quo pariter in S. pagina significatur vniuersitas, ut notat Dn. Augustinus. Idem declarat hic numerus, teste Dno Ambrosio in quantum completur tres ternarios cum vna simplici vniuersitate.

...tis per se notum charitatis, quæ multi in vno coniunguntur, varia ac dissimilia cor: la copulatur: quæ de cau: a D. Paul. illam *icite vno culum perfectionis.* Hinc ait præfatus auctor, denarium numerum apud Græcos vocari: *Decima dixenda* quæsi qui totum comprehendit, quo pariter in S. pagina significatur vniuersitas, ut notat Dn. Augustinus. Idem declarat hic numerus, teste Dno Ambrosio in quantum completur tres ternarios cum vna simplici vniuersitate.

Vnde colligit idem numerum hunc esse perfectissimum, quem sequitur D. Hieronym. hoc D. Hieron. expendens, quod valde familiare est Sanctis, ad illud numerum à Deo reduci totam suam legem, & quidquid à nobis præcipienti oblectantur. Nec prætermitti hoc numero signari clementiam, qui etiam in modo, quorum ab Hebræis, tum à Græcis scribitur, mysteriosus esse pertinetur, dicit D. Hieron. *tota littera, ex qua sanus D. Hieron. Saluatoris nomen exordium, non solum apud Græcos, sed etiam apud Hebræos denarium significat.* Hinc causam elicit D. Ambr. cur S. litteræ specialiter notent Noë decimum fuisse nepotem in generatione Adam, quæ videlicet denarius numerus rectè eius conveniebat perfectioni de quo testantur: *Noë vir iustus atque perfectus in generationibus suis.* ad quæ verba D. Ambr. *Noë primus in veteri Scriptura iustus: pronuntius est decimus D. Hieron. à protoparente induitur non ad ostentandam vniuersitatem, vel præscribendum numerum hominum, sed ut aperire de: eatur, quod sicut denarius, numerorum, qui unitatem sequuntur perfectissimus est, ita tranquillitas in anima finis est veteris actionum vite.* Sup. ouit D. Ambr. id quod sapius notat D. Chrysostom. Noë significare: *Requiem, & op. imè congruere numerum denarium, animæ quæ tranquillitate seu requie gaudet.*

Item ad. si D. August. consideras quod eodem qua vixit Noë, tempore notat Spiritus S. nam eo quod scribit constat luce claris, fiderat quod generatio Adæ per Cain tum temporis, degeat ad numerum accesserat vndecimum, tot enim ex Adam descenderunt per lineam Cain. Cain, quælo, serui hæc tam stricta nepotum puratio? Quia generatio ac familia Noë iusta erat & vltimus multiplicanda ipso cum filijs in arca conclusa ne diluuiio mergerentur perirentque vniuersali. Sed ut quæ d. Cain numeratur generatio iam nunc in generali diluuiio terminanda? Quid refert fuisse vel vndecimam, vel duodecimam, vel vigesimam, eum iam ad extremam tenderet lineam? Ne dixeris monet D. Au-

ante tempus collecti. Multa video opera de se
 quidem bona, sed ita esse desunt, quia non
 debno collecta sunt tempore, nec matuta Deo
 consecrata. Quorū confessiones inualidat? Quorū
 orationes inutiles? Quorū commuones infru-
 ctuosas? Cur hoc? Quia illis tempus non conce-
 ditur praefixum ac requisitum, nec ad peccato-
 rum exomologesim tempus impendis necessa-
 rium, ut rationes eorum excutias fraudium, &
 multitudinem inquiras peccatorum, nec ut con-
 digne tanto te prepares. Sacramento, vel par-
 uam impendis moram, Christi passionis medi-
 tationi, nec corpore Christi lagnatus, tanti
 beneficij percipendis dignitatem, nec vllum con-
 secras tempus orationi, sed velut quoticiduum
 perfoluis pensum, & velox adeo peccatis ro-
 sariū, vt quæ legeris, omnino necias, res om-
 nis tempus suæ qualitati conforme requirit.
*Omni negotio (estis est Spiritus S.) tempus est, &
 opportunitas. Verumtamen de his alijs dixi-
 mus.*

**§. 16. Peregrè profectus est. Nolite
 permitte Deo, & suum recipendi fructus
 ostendit desiderium in eo quod agit.**

4.
 D. Amb.
 In 22.
 Luc. 7.
 I.
 Pater fa-
 milias
 peregre
 profectus
 est.
 Luc. 17.
 Manb.
 1. Ratio.
 2. Ratio.

E Locata agricolis vinea, ipsique in ea iam
 constitutus, pater familias: *eregre profectus
 est.* Vbi D. Ambrosius. *Non quia ex loco ad lo-
 cum profectus sit, qui ubique se imper praesens est.*
 Perfectum enim est ipsi etiam infidelibus
 philosophis, vt ait Ap. Iulius, quod: *Non longe est
 ab vnoquoque nostrum, in ipso vivimus, mouemur
 & sumus.* Sed his duo designantur. Primum
 quo significet interprete D. Hier. quod te Deus
 tam perfectè ac integrè permittat libertati, vt
 quaelibet agas, quasi nihil leuis à te distaret
 peregrinus. Hoc est etiam quod Salomon ait
*Deus ab initio constituit hominem, ecce vti eam,
 ecce operarium, vt diximus: Et reliquit eum in
 manu consilij sui, &c. ad quod volu it porrege
 manus tuas.* Ecce quod ait *Peregre profectus
 est.* Secundum quo clarius mouet cat, quod ter-
 tiò diximus. Quod licet principaliter ac prima-
 rio necessarium sit, id quod Deus ex sua faci-
 pite an anima tuæ salutem in tantam, vt eam
 ipse quasi solus operetur, pariter tamen requi-
 ritur, vt quoque facias quæ tibi facienda conue-
 niant, animo tam huceto ac integro, quasi Deus
 ex se nihil operaretur: hæc Theologia continet
 mysteria alterius loci ac tempore illud tantum-
 modo succincte percipio, quod prudenter no-

tae D. Aug. quod Deus in sacris litteris vocetur:
Adiutor noster: licet enim vt verū non diffica-
 mur illud Apolloli de Deo: *Qui operatur in vo-
 bis & velle, & perficere pro bona voluntate sua.*
 Nostra nihilominus fateatur ab ipso requiri & D. Aug.
 opera & studia: *Si enim per te ipsum implet totum In 1. sal.
 (vt Pelagius aiebat) non esset necessarius adiutor. 1. 43. T. 8.
 Rursus si in ipse tua voluntate nihil ageres (vt dicit
 xii. Manichæus, cui nostra tempestate consentit 2. 13.
 Lutherus.) non vocaretur adiutor: adiutor enim
 aliquid agnitiem adiuvat. Bene quidè; ecce quid
 precandæ Deus, fructus, eoque tanta mentis
 sinceritate, vt instante tempore illos recipiendū,
 seruos miseris, eisdem relatuos, at erant agri-
 colæ tanta impudentia discolori, vt nedum Domi-
 no fructus non redderent, sed insuper & alios
 fustibus contunderent, alios lapidibus praefoca-
 rent, alios gladio cadente trucidarent.*

Hoc ex sacris habemus litteris, missos à Deo
 prophetas, & predicatores, qui suaderent ac sin-
 guos horarentur, vt Deo debitos redderent
 fructus, quorum alios contumelijs affecerunt, a-
 lios vulnerauerunt, occiderunt alios, de quibus
 Apollolus: *Lapidati sunt, secti sunt, in occisione
 gladij, &c. Securos misit famulos, quo duo de-
 clarat. Primum: quàm ardentè, & quàm sy-
 cere fructus exoptaret, cum ad eos tot charissi-
 mos sibi mitteret famulos, vitæque exponeret
 discrimini aperitissimo. Et pro vt in D. Marco
 legimus, nedum illos, sed &: *Plures alios mi-
 sit, quosdam cadentes, alios vero occid. nec.* Plu-
 ribus patet argumentis quanto Deus vineæ
 fructuum æstuet desiderio sed illud cæcis ma-
 nifestius, videte quod in fructuum commuta-
 tionem in dubiam fortunam adduxerit vitam ac
 sanguinem fidelissimorum sibi seruorum, ac a-
 micorum, quibus non habebat sibi chariores. Sic
 loquentem introducit Oseas: *Quid faciam tibi
 Ephraim? Quid faciã tibi Iudæ? quid vobis faciã?*
 quid mihi superest agendū, vt debitos mihi fru-
 ctus temporibus suis deseratis? *Insuper propter
 hoc dolui in prophetis, & occidi eos in verbu oru-
 mei. d. Meos nãsi prophetas, vt vos sicut lapi-
 des dolarent (eratis enim difformes, hispidi) li-
 gone ac oris meo celo acutissimo. Dolui in pro-
 phetis meis. Metaphora sumitur ex eo quod egit
 Salomon templum eo Dedicaturus: nã sit e-
 nim octoginta millia, qui lapides de fodinis
 caderent, elaborarent, & ad perpendicularum ap-
 tarent, vt in ædificio templi suo quique ordi-
 ne ac loco reponerentur: tale quippe hoc erat
 opus, vt: *De lapidibus doluis atque perfectis eri-
 geretur.* Hunc sensum denotat lectio Chaldaica: 7.**

I I.
 Cur Deus
 vocetur
 adiutor.
 D. Aug.
 1. 43. T. 8.
 Philipp. 2.
 2. 13.
 III.
 Serui
 missi ad
 recipien-
 dos fru-
 ctus ma-
 gale exci-
 piuntur.
 Marc. 12.
 5.
 Ose. 6. 4.
 IV.
 Hos ta-
 men ipse
 Deus oc-
 cidisse
 dicitur.
 1. Reg. 6.
 7.
 Misit

Monsi eos per legationem prophetarum meorum.
 Misi, inquit vates illos mihi fidelissimos, mihi
 charissimos, ut illo ministerio tantaungeren-
 tur animi contentione, ut voluerim, quod in ip-
 sa expostulatione morerentur, sicut in rei veri-
 tate conuertunt: *Et occidi eos in verbis oris mei.*
 Ego, (inquit Deus) occidi illos in eo quod illis
 iniunxi, ut fructus mihi colligerent. Quid hoc
 Domine, tunc ille qui prophetas occidisti? Non-
 ne refractarij agros colas seruos ceciderunt? Hanc
 illis eadem imposuit D. Stephanus, dum sedi-
 tionis illis redarguens ait: *Quem prophetarum,
 non sua: percussit patres vestri, & occiderunt, &c.*
 Ego, inquit Deus occidi illos preceptis meis:
In verbis oris mei.

Añ. 7. 52.

43
 V.
 David V.
 riam oc-
 cidit.

3. Reg. 12.
9.

Quis fidelissimum regno, regique Vriam
 trucidauit? Remisit illum ad exercitum David,
 mandat Ioab Vriam exponat ubi maximum
 imminet periculum ab Ammoniis hostibus oc-
 ciditur: dixerit quispiam gladio Vriam corrump-
 se aduersariorum? Nec abnuo, et multo verius
 illum occidit Dauid, qui tale Vriam trucidando
 preceperat stratagemam: sic audio Nathan pro-
 phetam Dauidi Vriam necem improperantem.
Vriam Hebraum percussit: gladio filiorum Ammon.
 Tu, qui virum in praelium proculisti, tu qui vi-
 rum in aduersarios, & quidem tales excitasti,
 tu qui virum barbarus occidisti. Ego (inquit
 Dominus) qui prophetas occidi seruos mihi fi-
 delissimos, in eo quod illis preceperim, fructus
 ab agricolis vineae meae repetere, illi meo
 precepto eorum in apertum discrimen adduces
 sanguinem, precium enim noueram, quod fru-
 ctuum repetitionem sanguine suo luereint in o-
 centi. Tam vili ergone Domine sunt apud te
 pretio sanguis, ut aquae fidelissimorum seruorum:
 ficine integerrimos amicos floccipendis? Hanc
 pro comperto habebis, quanto teneat fructum
 desiderio, quo tanto flagro, ut in compensatione
 fructuum, quasi bene perditum habeam estu-
 sum seruorum amicorumque sanguinem. Quis
 non stupeat, dum perpendit tali expeditioni mit-
 tere Deum amicos sibi maxime familiares: Et
 quod Deo chariores eo illos in apertius, hoc mu-
 nere, vitae discrimen adducebat: dum eius haec
 est voluntas ut vitam ducant laboribus con-
 tinuis exercitiam, et inuis afflictam, persecutio-
 nibus molestant, dato famulis precepto, ut in
 iniuncto sibi muere, usque ad sanguinis effu-
 sionem, mortemque indefessi perseuerarent.
 Hieremias seruo ac amico suo integerrimo, & a
 matris utero sanctificato, praecipit catenas lig-
 neas compingat, collo circumdet, ac per totam

circumcat Hierusalem vociferans: *Tota die va-*
sitate clamatis. Probat autem Lyranus ipsi gra-
 natum quindecim annos incessisse, hoc est a
 principio regni Regis Ioachim alio nomine Ie-
 corae usque ad quarum annus regis Sedeciae.
 O pondus mirum? quis illud tanto perferat
 tempore? Deinde iubet, sic continuis incedat, li-
 cet illum pessime multarent puteoque immer-
 gerent fame, sicut ac in modis incertum, *ut*
ut & factum legitur: vatem enim sanctissimum regem
teterimo recluserunt carce, in puteum de-
meruerunt, nihilominus iusta Deus, ut a pe-
tendis fructibus nihilimè languiscent, donec
vitam ipsam profunderet, ac perdat, cuius in-
nocentissimi sanguinis testis est ipsa ciuitas
Taphnes, seu Tanais metropolis Aegypti: in
qua cum eum exules Iudaei praedicantem au-
disserunt, ut dextram, & fructus Deo de-
bitos, penitentiam exigentem lapidibus ob-
ruerunt.

Intimus ille Dei amicus, ac suorum parti eps
 secretorum, cui datum est videre Deum inter
 Seraphim: summa gloria radiantem, cum re-
 gio nobilis esset terra mare orientum, hoc a Deo
 mandatum accipit: *Vade & solus saccum de lun-*
bus tuis, & calceamenta tua tolle de pedibus. Et
 facti sic vadens nudus & discalceatus. Tragico
 illo lehemate Hierusalem obambulans, deinde
 feruentissimae insisteret praedicationi, minas in-
 tentare: grauissimae seruitutis, ab hoc autem in-
 iuncto sibi munere non destitit: semper con-
 am-
 anit, donec iubente impijssimo rege Manasse
 medius in duas partes horrenda morte terra-
 caretur. Quid Ezechielem commemorem, quo
 Deus fami iarissime utebatur: cui hoc iniungit,
 ut semel trecentis nonaginta diebus in latere
 requiesceret sinistrum immotus: & iterum qua-
 draginta diebus super dexterum latus, vogue his
 similibus latus omnino taediosis sine populo
 offerre fructus postulans, donec inter eorum
 manus expiraret: captum enim pedis iudo-
 mitorum equorum alligantur ad ipsi crudeli ne-
 ce disperendum. Eodem modo daretur nobis
 campus per alios discurrendi Prophetas, om-
 nes Deo charissimos, quos ab eo directos ut fru-
 ctus exigere, serui nequissimi ceciderunt,
 contumelias affecerunt, occiderunt. Hinc so-
 le clarius liquet quo fructuum flagret deside-
 rio, quanti illos habeat, cum ad eos colli-
 pendos, vilipendere vitam an sanguinem ius-
 torum Prophetarum, amicorumque non du-
 bitaris.

Dauidi sitiens aquam de cisterna Bethleem,
 rics

eres viri fidelissimi vt Domini satisfacere de-
 sidio medias hostium pefregunt pharaon-
 ges, haustamque in vase aquam regi bibendam
 obtulerunt. Figi pedem Dauid artibus excla-
 ma. O aquam, non aquam sed sanguinem, quā
 propriū murtum periculo sanguinis tuis mihi
 mītes ebriūm rē demerunt. abūā me tam
 cū ram p̄p̄iem aquam indecēti vclupta
 nequaquam. Deo est illa dedicata: *Non san-*
guinem hominum istorum, qui profecti sunt. & ani-
marum periculum bibam, sa. 101 a. capiabo confi-
 IX. *l. Libavit eam Domino.* In illa strem a expedi-
 tionē, nec sanguinem, nec vitam profuderunt,
 eo tamen solum introitu quod vitam in certā
 v. cauerant aleam in aquam il am Dauid tanto
 loco posuit, vt soli Deo libanda n esse iudicaret.
 O quanti sa ieratus est, quem refer, anima fru-
 ctus cum ad illum expetendum. perū est quod
 sanguinem vitamque charissimorum sibi mili-
 tum in discrimen adducat, quimmo. & re ipsa
 sanguinem fundunt vitamque perdunt sibi cha-
 tissimam. Disce o Ch istiane, quanti sint fru-
 ctus illi pretij. Seruos suos & intimos amicos,
 vult Deus illis colligendis insudare. Sic se res
 habet, si tem penitus suspexeris, quoque habet
 huc impendit labori, hec illis in ingi: vt vitam
 perdant, quibus facultas est illā perdidit. Huic
 min sterio suos Angelos suos destināt. Archang-
 gelos quos creat ministros petendis fructibus
 apertissimos: *Omnes sunt administratores spiritus,*
 &c. Huic operi inuilarunt Dei proph. x, A-
 postoli, Martyres, Doctores omnes vitā dies im-
 penderunt, ac tandem sanguinem vitamque hoc
 in munere Deo consecraverunt. Euriter igitur
 probat pater familias, qua teneatur fructuum
 voluntate cum tot tantisque delegarit mini-
 stros eosque sibi vnicos, qui fructum repetentes,
 iacturam vitā subierunt.

§. 17. *Misit alios. Magnam suam Deus ostendit misericordiam, qui tot mittat famulos, ac tandem vnicum filium.*

44 **M**isericordiae deinde Dominus ac diuinae clementiae clarissimum dedit argumentum, qui priores mitens famulos, & his ab ingratas occisis, non ilico consilium inuit suamendi vindiāam, instamque penam de facti egis, at his & alios superaddit, & alios numero plures. At vtilissimi scvitae, si priores vni-
 gnis affectere conuissis nec secundo missis pe-
 tores, pepercerunt, vt enim primū suum aduer-
 Hieron. Bap. de Lanza Tom. 11.

tunt facinus abire impunitum, in alterum faci-
 nus audaciores proruperunt. En tibi compertum
 Spiritus S. vaticinium: *Quia non profertur esio*
contra malos sententia, abjue vilo timore s. s. Impuni-
hominum perpetrati mala. O ingratos, quibus tas mater
 Dei benignitas ac patientia graucibus dedit audaciā.
 asiam sceleribus. Fax quoque illa est, qua in-
 iuxta tot annis peccato sordidus inhaeres & ob-
 duratus. Multa praeterito anno a te commissa
 nostri scelera. nec quidquam tibi mali acci-
 doluisti, mo-ō vero in duplo maiora a daz cor-
 ruisi: inter eos merito censendus, contra quos
 excandescens Apollolus celos iustitatur. (a) (a) *Toma*
Ignoras quod benignitas Dei ad patientiam te ad-
ducit: Secundum autem duritiam tuam, & impietatem
con las nitas cor thesuras tibi i am &c. Hic illa cū manus.
 Deo Isaiæ prorelta io, quā Dei velut sigillat bo-
 mita em: *Inuisti Deū in genti, inuisti genti. Isai. 26.*
numquid glorificatus es? O Domine, vates praedi-
xit tibi non profere: nā boni atē pietatemq;
cellura, quod tot patientiae dies, tot lacrimis
annos indu sisti clemēs peccatori: Numquid glo-
rificatus es? Numquid inde prodijt, vt impuden-
nis frona laxarent iniurijs, tibi que in faciem
male dicerent: de quibus Deo dante, mane. Qui-
nimo & ipse Salomon hoc vno verus confir-
mat: Hoc est pessimum inter omnia que sub caelo
Est. 9. 3.
sunt, quia eadē cunctis euasium: vnde & corda fi-
liorū hominū implentur malitia, & contemptu in
vita sua. Hae sunt a peccatorū pueritias, vt
 ex quo vitā morumque antiam lumere debuissent
 correctionis, ex eo redantur in malitia &
 obduratiores, & nequiores. Hoc si peradito &
 i, los licet omnes famulos duris exceperint,
 imo trucida rinctanta nihilominus fertuit pater-
 familias vindemia percipiendae voluntate, vt
 vnici filij bonorumque omnium ex asse heredis
 vram oppignorare non dubitavit.

Habes D. Mar. aperte hoc declarantem. *Adhuc Mar. 12. 6*
 ergo, & vnum habens filium charissimum n. i. p. il-
 lum dicens forsitan verebuntur filium meum. Heu
 Domine licite dubia exponis fortuna & tale
 vitam, & talem filium? An non potius timueris,
 ne refractaria illa pueritiaeque gens excussa
 omni humanitate, nec filium licet tibi charissi-
 mum vereatur: An non illos pudet nullus, nulla
 modestia deteruit, quin & priores occiderint,
 & in eodem facinore perimaces secundos quo-
 que famulos crudeliter interemerint? O flagran-
 tissima Dei desideria: quibus bonorum operum
 appetit proventum? Vadat filius, quod si occi-
 derint, tunc primum, quam sincere fructus ex-
 petierim, cunctis erit exploratū, cū pro illis filij
 mei

mei & talis, sanguinem vitamque oppignora-
ram. Nec non mea elarescet bonitas, mea cle-
mentia qua vobis sum, & qui quid perferri po-
terat, longanimitas sustinui. Tandem orbis ex-
crabitur universus tantam agricolarum impu-
dentiam, tantamque servorum ingravitudi-
nem.

II. Modum precor attende loquendi, quo præ-
clara complectitur Sacramenta: *Novissime misit*
cur dica filium suum, q. d. fecit potentiam in brachio suo:
cur no- Novissime. De se ipso sic Christus testatur: *Ego*
novissimus sum primus & novissimus. Satis liquet, cur pri-
mus dicatur: imple enim est principium, ipse per
quem omnia facta sunt: cur dicitur? *Novis-*
simus? Quia omnium novissimum ac vltimum,
ad quod ascendere valeat Dei bonitas ac cle-
mentia, novissimum ac vltimum ad quod divi-
na se potest extendere omnipotentia, illud esse
cognoscimus, quod vltimum nobis tradat filium.

Ad rem exponit D. Aug. rationem, cur ex Dei
præcepto agnus paschalis, vera Christi figura
immolaretur: *Ad vesperam, ad finem diei, quia*
hoc omnium vltimum fuit sacrificium, quod Deus
in nostram potuit offerre redemptionem: quo-
circa & tempus aduentus eius, vocatur: Hora
novissima. Et huius novissima hora est. Hoc est novis-
simum quod Deus in nostram potuit expendere
reconciliationem. Et ut talis Nicodemo Chri-
stus ipse proposuit: *Sic Deus dilexit mundum, ut*
vesperam filium suum unigenitum daret. Non plus ultra
offertur. Nam qui proprio filio suo non peperit, sed pro
nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum
illo omnia nobis donavit? Considera, quæso; &
Ioa. 3. 16. quantumlibet intellectum exterius dandum
sit aliud vltimum, attendit hoc Isaias, & attenti-
us in has erupit voces, quas expendit Aposto-
lus: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor*
hominis ascendit, &c.

III. En quam aptè hic continetur, quod superius
diximus de illo: *Non plus ultra.* Est quippe hoc
domum, cuius consideratione Seraphim obstu-
pescunt, & quasi mente suspensi caput conte-
gunt, & velant oculos, quo velut conestantur
se tanti muneris non capere magnitudinem.
Hoc pia pascentur mentes, huius meditatione;
in medio Dei ante corda liquefunt beatorum.
His D. Pauli intellectus occupabatur, *Qui dile-*
xit me & tradidit semetipsum pro me. Hic audio
Galat. 2. D. Augustinum in Dei laudes exultantem. *Veni-*
scadatis erant venisti pro me, ut redimeres me. Et
solilo. tantum me dilexisti, ut sanguinem tuum in pretium
17. To. 9. daret pro me: dilexisti me Domine, plus quam te:
quoniam mori voluisti pro me. Hic iterum D. Aug. ex

quo sumpsit D. Gregor. *O mira dilectio charita-*
tis, ut servum redimeres filium tradidisti. Hæc est e. 1.
illa: *Novissima hora.*

Misit ieritur magnus ille pater familias vine-
tum sibi charissimum, quem à longe ut agrico-
læ cognoverunt accedentem, in concilium con-
veniant, & concordari, melius dextero discordi,
voluntate in filij conspiciant necem, quem vinea
exturbatum interrimunt, ut vinea sibi contrahat
possessionem. Videntur? quam dilucide illis ob o-
culos suum proponat concilium, quod præteri-
tis diebus collegerant, quo ob resuscitatum ad
inferos Lazarum, quo miraculo, ut nullo alio e-
videntiori illam, ut promissum populo Messiam
vel morti fatebantur communi sed in pro calce-
lo mortis reum acclamant, ut illis maneret
vineæ dominium: *Ne forte veniant Romani & tran-*
sellant locum nostrum, &c. Expendit vobis ut unus
mortuatur homo pro populo. O proditores: quid vo-
bis videtur? Quo rebelles digni supplicio? *Males*
male perdes, & vineam suam locabis alijs agrico-
lis. En ludæorum ruinam ad eos iustam, ut ipsi fe-
rant indices sententiam.

Expendit D. Cypria. stultam quorundam per-
veritatem, quæ concitati, ut id quod optant al-
sequantur, gravissimas Deo peccatis suis utro-
gant iniurias: Hancque esse autumnus conse-
quendo luctu rationem. Ad tibi persuades, me-
dio peccato, perditas spes esse reparandas: Hoc cano
sibi certum statuebat impius Saur, quod Daur conse-
dem innoxium persecutionibus æcclæ, sibi tempore
fixis stabilire imperium; at ob istas noxias ka-
iniquitates regno priuatur & vita. Peccante Sa-
lomone (auctore D. Cypria.) permittit Deus
centinuo cogi concilium, de ruina ac regni cor-
tius diuisione: *Suscitavit autem Dominus. ad 3. Reg.*
uerfarium Salomoni Adad. Adverte inquit, quid
tibi consulat Deus: *Tene quod habes, ut nemo ac-*
cipiat coronam tuam. Non utique Dominus min-
imè auferri posse coronam iustis, nisi quando rati-
o dente iustitia, rati datur necesse est coronam. Ipsa sola
namque iustitia, ipsa pietas, confirmat diademata,
regnaque non auferendo regibus. Tu iudex
esto, non ad eorum conseruationem optimum
sit medium de peccatis in peccata labi pari fi-
cem. Hæc diademata regibus deiciunt, hæc
arguntur extrema fuisse desinentia, qua sibi per-
petuam vineæ promittebat hereditatem si de
medio tollerent hereditem. At hoc illos euerit
Peruenit ira Dei contra illos usque in finem super eos
illos.

IV. modis, Dei supellestem polluebat. Inojinatō
 Daniel scribens in pariete percipit manum corde sus-
 pensus palpat, vt argento vino illitus totus
 Balsa- contremisit, grane veritus infortunium. Com-
 plicat uocatur aruspices, arioli, magi, nec est qui sa-
 pienter aut scripturam legat, aut lectam edisse-
 rat. Adest Daniel. Ego verborum lector, ego in-
 terpres. Vidisti manum tibi apparentem? Vidi.
 In quem credis finem? Quando tibi manum al-
 ter exporrigit, aliquid se velle significat. Noue-
 ris o Rex, manum illam a te fructus postulare.
 Patrem tuum beneficijs cumulauit prope dixit
 Deus in finis, Regno praefecit inclytum,
 gloria sublimissimum extulit: ac paribus nō res-
 pondit officijs, debitos enim fructus ferre recu-
 sanit. Regni tu habenas suscepisti moderandas,
 beneficijs, gratijs, diuitijs, gloria, & autoritate te
 Deus hec immeritum exaltauit, ea procul du-
 bio mente, vt donorum fructum ex te colligeret,
 quos illa porrecta manus efflagitat, quia vero il-
 los inhumane reddere contempsisti, tibus en
 verbis exarata legitur mortis tua non reuocan-
 Dan. 5. 25. Sa sententia: Mane, Thecel, Phares.

Significant autem haec numerum, pondus,
 & diuisionem. Numerum: Mane, Numerauit
 Deus regnum tuum & compleuit illud. Pondus,
 Thecel, Appensus es in statera, & inuentus es mi-
 nus habens. Diuisionem, Phares. Diuisum est reg-
 num tuum, & datum est Medis & Persis; O
 Christiane ad idem tu citatis tribunal, in eadem
 appenderis statera: vide quales a te fructus ex-
 gat. Quibus te praueuit officijs immerentem?
 Esse tribuit, vitam, animam rationis capacem
 Christianum baptizauit, fide illuminauit, ad Ec-
 clesiam induxit, proprii sanguinis poculum pro-
 pinauit, Sacramenta instruit, seipsum, vitamque
 tradidit beneficis. Caue ne dies tui complean-
 tur, ne forte tibi hic luceat vltimus. Attende
 Idem ho- quod in statera iusta appendat, quae pro te fece-
 rit Deus in anima tua redemptionem, & in
 Christi- commutationem exposuisset quid in eius egeris
 no appli- obsequium. Quid Deo reddidisti, nisi peccata,
 catu. dolos, ingratiuidiem. Time, superueita-
 ram corporis animaque diuisionem, Corpus
 in sepulchro vermibus damnabitur eroden-
 dum, a daemonebus anima dispietur aternis
 torquenda supplicijs. Modo prouentum ex-
 hibe tibi persuade me Dei esse ministrum (vt
 vere diuina grana, talis ab eo missus sum) cui-
 us nomine a te prouentum expostulo. Quis ille
 charitatis Dei flagrantissimae? Qui fructus ieiun-
 iorum operumque penitentiae? Quot eleemo-
 synae pauperibus erogatae? Quot corporis ca-

stigationes in tuorum expiationem peccato-
 rum? Quia sustinisti calamitates penaeque pa-
 tientia? Quo silentio conatus iratus obnu-
 tuisti?

Heu Domine mi, quam congruē te ipsum
 posses hac remissione nobis exhibere naua-
 bundum, sicut in diebus M. chae Propheta. No-
 sto loquamur modo vt melius capiamur. Vi-
 deat propheta Dominum velut caeli cardines
 obambulantem, ab imo trahentem pectore sul-
 piria, iuculantem: *Va mihi.* Quid tibi Domine
 dolet qui angit, quod cordis nra viscera illo
 lamenta illi: *Va mihi.* lancinauetis? quis te ca-
 sus oppressit inopinat? quod sinistrum do-
 mum tuam percussit infortunium? quam mores
 diuinarum iacturam? num bonorum pallis
 forte neustagium? num grauis inuastit? *Quid
 do? Factus sum sicut qui colligit in autumno rae-
 mos vindemia, non est botrus ad comedendum &c.*
Perijt sanctus de terra, relictus in hominibus non est.
*omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum
 ad mortem venatur, &c.* Plantauit vineam, necel-
 saria quaeque suppediatu, quinimo quidquid fer-
 habui in eius expendi dedique vt hanc, vineam
 demiam expetij & praeter labruscas, quae conie-
 di non possunt, quod colligam, inueni nihil.
 Di- uino Dominus explicat eloquio, moderum
 gendi modū, & quam illi male respiciamus,
 qui tantum illi labruscas, vnas non maturas, of-
 ferimus. Venit alius, vineam colit, adest tempus,
 vindemia, cunctos colligit racemōs botris gra-
 uidos torculari exprimentis hinc inde in pan-
 pnis quasdam omnia labruscas, quas, cum lon-
 gius distet, virtus non attingit, ac currit de-
 mum pauper, illas colligit: qui utique alias non
 inuenit. Hinc sumpsit Deus me a pheram. O
 Vineae quot non racemos vus turpidos colligis,
 quos domui tuae infestas, quos mundo, quos iug-
 nitati? Deo autem quid? En querelam eius de
 Caini iuxta lectionem Septuaginta: *Noane si recte in Gen.
 offeras, recipies si non recte autem dimidas peccasti.*
 Hinc sumpsit D. A. mbr. alijque Patres argumen-
 tum opinandi, hoc fuisse Caini peccatum, quod
 fructus maturos, maiores, sanioresque sibi colle-
 gerit, Deo vero non nisi immaturos, excisos, aci-
 dosque obtulerit, vnde illi imperat: *Si recte
 offeras.* Offeras quidem Deo, ac male diuidis, tibi
 quod bonum est, Deo quod malum, distribuas.
 Quos, o Christiane fructus obtulisti, a quo te te-
 pore plantatum gaudes in Ecclesia, tot Dei do-
 nis suffultum, tot beneficijs coronatum, tot gra-
 tijs circumfusum? labruscas quasdam acidas,
 & qui-

& quidem tertio vultu non libenter da am. d
Indigniter projectam, non ex amore ad Deum,
sed hominum intuitu: vnam orationem omnis
a tentione expectem & non maiori prolatam
tene. en. fa. ac si trunco loqui ereris, vna confel-
sionem, prop. si is emendationis adeo langui-
di. vt a confessarij pedibu dil. edens, contumō
in eadem labaris peccata tucidius, commu-
nionem offers, sed quis tanto dignus respectus
Sacramento, qua cibi celestis digestio, qui cum
vix sit pa. is, tibi mortis sit venientia? Peccata
sunt multa: predicationes sine numero, forta, ad-
ultera, detractiones, inuidias, iras offers inuisi-
tis.

§. 19. Si Iudai ob non redditos fructus vineæ
expelluntur, quid imendum Christiano,
qui ne fructum quidem offert vniuersi Pha-
risæi.

at peccati. Illi s aquam de petra, tibi de corde
suo veni. s. e sanguinem propinauit. Illis man-
na proposuit in cibum, tibi carnem suam su-
uendam tradidit. Illis timoris, tibi legem præ-
scripsit amoris: Illos in terram duxit cor up. ubi-
lem; te autem regnorum assumpsit heredem.
Dicat modò completum illud quod ante pro-
miserat: Non erunt in memoria priora, & non
ascendant super eos.

Modò tuam expendamus ingratitude memo-
rationem exigamus. Cc nu. cat caraque prophe-
ta Samuel Iudæos coram se populum Dei be-
nificiorum pessime memorem, reum facit, ex-
postulat: *Si a te & iudicio contendam aduersum* 1. Reg. 12.
vos coram Domino, de omnibus misericordijs Do-
mini. Quia vt præclare D. Bern. nedum est iu-
diciū rigorosum in quo mala agitantur ope-
ra adultera, fur a rapina, homicida &c. sed &
illud quoque strictissimū, in quo ad stateram re-
uocantur bonorum operum obiectus, ratio exi-
gitur de non frequentatis Sacramentis, non da-
tis elemosinis, de iniuriis non remissis, de ex-
tremē laborantibus derelictis, de omissis ora-
tionibus cur tot tantisque Dei beneficij, bonis
operibus non bene gratus responderis. Hoc
quoque et statuz Bernar. se semper timuisse scru-
tunum.

Ad idem ego vos cum Samuele pronoco iu-
diciū: *State & iudicio contendam aduersum*
vos coram Domino, de omnibus misericordijs Domi-
ni. Si iuxta beneficiorum ac misericordiarum
Domini magnitudinem referenda sint obse-
quia, seruetur dō Christiane, qualia tua i a sint.
Si numero, si dignitate vincant illa Iudæorum,
sicut tibi beneficia præstata, illis multo sunt vt
numero, ita dignitate celsiora. Iure merito sunt
vt numero, ita dignitate celsiora. Iure merito
(incuit D. Chryostom. Inuatur Christus noue
generatiō: *Nisi abundauerit iustitia vestra, plus* Ho. 16. &
quam Scribarum & Pharisæorum non intratis 18. ad finē
in regnum caelorum. Qui beneficia recipit am-
pliora, necesse est obsequijs respondeat in gra-
tiarum actionem amplioribus. Quæ precor est
Scribarum Pharisæorumque iustitia: Vnum de
grege propehamus (inquit Dm. Chryostom.)
quem ipse nobis Christus obiecit & bonis licet
operibus præ la un; reiectum tamen & con-
demnatum. Ille primo, templum ascendit orati-
rus, Deo pro collatis sibi donis gratias actu-
rus: vnde orationem suam ordi. vt: *Gratias ago*
tibi. Secundo: de hoc se laudat. *Teuio bus in Sab-*
bato. Tertio: decimas, nedum collectas messis in
agro, sed & omnium quæ vt sua possidebat.
Ti. 3. Dcti-

1. Reg. 12.
Cant.

III.
Christia-
ni ad iu-
diciū
citantur.

Ho. 16. &
18. ad finē
in Matth.
Matt. 5. 20

IV.
Qua de
causa re-
iectus
Phari-
sæus.
Luc. 18.
10.

48
I. Triplici
de causa
Iudæi
expelluntur.

II. Similiter
& Chri-
stiani.

Decimas de omnibus quas possideo. Quarto: testimonium de se ferebat. Quod adulter non esset, non pater, non iniustus: nec illum alicuius Christus conuenit mendacij, nec credendum ille mendacia proponeret, qui Deo colloquebatur, licet verum esse fateamur, quod illa eo, non dixerit, quo par erat, modo. Viden Phariseum? Scito igitur cum esse repulsum: quia licet ea quae profert egerit, non ea tamen fecit, ad quae ex receptis à Deo gratijs, facienda tenebatur. Ita ut illi obijcere licuerit, quod olim regi Balchassar: *Inuentus es minus habens.*

V.
Christi
in causa
vtilitatis

Agedum Christiane: scrutemur vias tuas, num in te, quae in Phariseo, laudentur opera. Quoties templum ascendisti Deum oraturus, pro receptis, gratias acturus beneficijs? Quoties prospera laetatus es fortuna? Quas nonopes lucraus in statu vel seculari vel Ecclesiastico? Messum congregasti quam opulentam? Quam optatum habuit euentum, de quo tantum tibi timebas negotium? Quam longa Dei benignitate portus valetudine? Quam in Republica dignitate gloriosus? Quod si modo computum ineamus beneficiorum, quibus te Deus praeter ceteris ditauit, ipse namque te in Ecclesiam introduxit, baptisate lauit, Chriamate confirmationis roborauit, carne propria & sanguine paut, milites tibi ignouit, absoluit à peccatis &c. Num ades sacratas ascendisti Deo pro his singulariter gratias relaturus? Ieiunias bis in Sabbato? Faxit Deus his ieiunies in quadragesima, non enim aliud intendis quam praetendese exculationes, & perpetuam obtinere carnibus vescendi facultatem, à ieiunijs absolui, & hoc tibi sufficere iudicas, quod à decem mensibus febriculam percepisti aut capite dohuisti. Deo ne decimas persoluis omnium quae possides? Num cor tutum ab adulterio liberum. Iudex esto, quod ne quidem ea agas, de quibus hic se laudat, Deoque gratias agit Phariseus. Ille verò cum esset Phariseus nec ad tanta, sicut tu, totque rationibus adtingeretur, his omnibus commendabilis, nihilominus condemnatur. Tu verò qui Christi nomine gloriaris ex quo ad perfectiora detinuitis, cui Christus ipse protestatur: *Nisi ab omni laueris iniustitia vestra, plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabis in regnum caelorum.* Qui vedum illi in bonis operibus cōpararis, sed & in multis illi nec comparandus cedis, qua tibi ratione caelum salutemque polliceris?

49

Secundo: reus postularis, quod Dei famulos

durius exceperis. Jam te adeo turbatum, ac respondentem audio, abisti à me, quinimo summo Dei famulos semper honore sum profectus, nullo non tempore Praelatos, Praedicatoris Confessarios, Sacerdotes, ceterosque Dei ministros omni reuerentia genere honoratos colui, eorumque laui existimationi. Sit na, noneris tamen quod si nec occideris, nec sustibus illos Dei famulos contuderis, alios tamen Dei ad te missos clementia & occideris, & cesideris. Quot in corde tuo Dei praefocas nefarius inspirationes? Quot eius voces & nebulis & contemnis obduratus? An non ad eorum tu numerum reuocaris de quibus Apostolus tam grauitur: *Qui veritatem Dei in iniustitia detinuerunt?* Quot Dei numijs cordis tui ianiam in faciem pertinax oclusisti? Nec hoc ignores, omnes illos pulsus, quibus animae tuae quatitur osillum, Dei esse ministros, tibi ab illo delegatus in particulari, qui fructus messumque postulerent. Tandem quam crebro Dei filium crucifigis? Toties, quoties peccas? *Rursum crucifigentes videtis filium Dei, ait Apostolus.*

Plus illi Barabbæ quam Christo deuenerunt, & ne honorum subirent avari periculum, illum perdere Deicide stauerunt. Quoties tuas praefers Christo voluptates? Quoties ob quae neficio phantasmata Christum manu mittis? Quoties ne quatuor assium tolere iacturam crucifigis redemptorem, peruenijs, latrocinijs, inuirtis, malis desideris. Caue tibi mortalium insurrexerit, ne te grauis illa iunio apprehendat sententia: *Malis malis perdet.* Attende quam stricte puniat illos. *Deus ostendat mihi super inimicos meos ne occidas eos, ne quando oblitiscantur populi mei.* Quam esse rationem in superbia inquit David, quod Deus Iudaeos deleruerit, & eiecerit ut vivant, & vadant, ut oculis patet omnium, perdit, despecti, ab omnibus mundi nationibus ludibrio habitus, versi barbaris in parabolam? Cur noluit eos à Romanis funditus deleri, dum eorum sibi subingarunt. Prouinciam, dum Hierusalem occuparunt, captiuos in neruis abduxerunt, urbemque victores euerterunt? *Ne dicitur occidas eos.* Diuino credimus hoc actum esse leni consilio, ut eos Romani principes nec radicatus euellerent, nec modo progeniem extirperent Iudaeorum, qui in eorum successerunt locum nec ipse sumus Pontifex Romae, & in aljs sibi sedditis ciuitatibus, nec Turca Constantiensi poli, aut in imperij sui terminis, aut in suis alij terris Monarchae, ut ex illis discant populi mei: *Nequando oblitiscantur populi mei: id est colle-*

Alex diversis, populi Christiani illi, quos Dominus vocat populum suum, ut superius diximus.

VII. En tibi loquitur D. Chyso.) cruce Cainum. Cain fratrem sanguinis reum, Abelis homicidam, libe diverso mortis generi obnoxium Deus extorcere nō mo non asserit supplicio, sed posuit in signum, ut nullus ei manus iniiceret violentas, sed profugus vagisque mundi cardines obambulare, totus corpore membrisque contremiscens, ab omnibus despectus: quia iam ab ipsis orbis incunabulis praeputere voleit huius populi terribili figuram, sanguinis caedi que illius reum, qui cum esse Deus, eum se dignatus est fratrem incarnari. Omnes suffragantur, reus est mortis. Statuit tamen Deus: Ne occidas, seipsum occidas nemo, Princeps iustus, nulla Republica, sed signati huc illaque diragentur, ut modo diragantur, vbi sit et, terrore conculsi, tremoribus agitati, Dei vinea repulsi e-iusque Ecclesia eliminati, ut his populus intendat Christi anus, fixaque reuocat memoria: Ne quando obliuiscantur populi mei. Noverit autem, atrocios multo suum fore supplicium, si paribus noxiis sceleribus esse conuincatur.

Hic conformiter D. August. Davidis expen- dit verba, quae signo illo explicat, quo Dominus fratricidam Cain signavit, ut nullus homicidam interimeret: Ne occidas eum, Non sine causa Cain ille, qui cum fratrem occidisset posuit in eo. Dñs signum ne quis eum occideret. Hoc est signum, quod habent Iudaei. Tenent omnes reliquias religionis suae, circumcisi sunt, Sabbatum observant, pascha immolant, azyma comedunt. Ad quid haec, manifeste satis superque David. Deus ostendit mihi super inimico meo, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei, disperse illos etc. Miramur omnes, quod de quibusdam Dei populis sacra narrat historia. Ad terram abducentur Samariae, & qui Deo seruire debebant, grauius illum offendunt. Regem excitat Dominus Senacherib qui cunctos in suam redigat potestatem, sicut captiuos inde educat, quorum loco alios hinc inde collectos statuit, qui regnum incolerent. Illi vero illuc deducti in cauem laborant vite proluiem, qui necdum Deo non deserunt, sed & grauioribus irritant sceleribus nebulones. Quid tum Dominus? Misit in eos Dominus leones. Et ecce interficiunt eos etc. Bene mentum dignumque tot sceleribus supplicium: hoc enim exigebat iustitia ratio, ut illi, quibus regionem Deus concesserat incolendam, qua n alijs in suorum poenam abutulerat peccato-

rum, poenas luere, si vel iidem vel atrocioribus Deum nequitijs irritarent. Iudaeos Dominus posuit in Ecclesia, ut eius mandata feruarent, at illirantis sunt inhumani beneficijs, parum est quod Deo delictum non deserant cultum, quinimo multis usque enormibus proditionibus, iniustitijs, idoleclarijs diuinae laedunt oculos Maieftatis: plus aequo immisit in eos Imperatores Romanos, qui Deo periuros seruituti subiciant, totoque mundo vilia dispergant mancipia, nationum omnium contemptibile percipienda.

Forum nos Christiani locum occupamus nobis regionem illam Ecclesiae suae tradidit incolendam, nos infamis beneficijs, donisque cumulat. Si autem tu, tu & ceteri vestris Deum proditionibus, nequitijs, fraudibus, rapinis ad iram prouocetis, non homines vobis immiser peccatorum vindices, sed leones infernales, qui in omnem vos disseruient, puniantque aeternitatem. Congruè profero vobis Hieremiam immittam contra Babylonem minantem supplicia. Diuinam adeo maieftatem Iudaei suis prouocant sceleribus, ut omnino coeperit illos Babylonijs, ac Chaldaeis subicere captiuos. Quod cum noverant Babylonij, grauioribus Deum exacerbant facinoribus. Praecipit Dominus Hieremiae: haec illis ex Dei precepto annunciet. Quod sit illorum iudicium, quid sibi persuadent, quo sint a Deo mulcandi supplicio, satis totaque criminibus non fetendis obnoxij. Quod si electo sibi populo non pepererint iulys iudex, eorumque peccata condignis vobis plectere supplicijs, templum suum toto orbe sanctissimū urbemque tradiderit, in proedam inimicis: quid sibi futurum arbitrantur? Haec dicit Dominus exercituum, Bidentes, bibetis. Illa loquendi phrasi certitudinem indicat futurum. certo certius calcetis miseriarum, malorumque omnium bibetis. Quia ecce in ciuitate, in qua invocatum est nomen meum incipiam affligere, & vos quasi innocentes & immunes eritis? Nō eritis immunes, gladium enim ego voco super omnes habitatores terra. dicit Dominus exercituum. Hanc spectat rationem Apostolus quam expendit & modo declarauimus: Si naturalibus ramis non pepererit, ne forte nec tibi parcat. Illud (forte) dubium non infert, sed certitudinem, ut noceat D. Ambri. & alia dicemus occasione.

VIII.

Iudaei per totum mundum serui disperguntur.

IX.

Nobis Dei legē praeuaricantibus grauiora immittet supplicia.

Hier. 25.

X.

Sicut Chaldaeos expulsis Iudaeis.

Hier. 25.

28.

Ram. 12.

24.

§. 20. Sicut timere Iudei videntes electos ad
 lictus maris Egyptios, timeat quoque Chri-
 stianus, dum Iudeos cernit per omnes disper-
 sos esse nationes.

50
 Rom. 11
 20.
 Consideratu dignissima sunt hæc Apo-
 stoli verba prætatis præmissa: Tu iude-
 stas: noli altum sapere, sed time, si enim na-
 tu' alibus ramis etc. Quantum capio memoriam
 nobis reouar actus illius celebrari, qui in ter-
 omnipotentis brachij Domini opera ceteris
 extolte caput, dum Pharaonem, eiusque exer-
 citum rubri submersit fluctibus Oceanum, in cui-
 us gratiarum actionem Domino Moyses hoc

Exo. 15
 1.
 cecinit carmen: Cantemus Domino, gloriosè enim
 magnificatus est. Nemo historiam ignorat, ip-
 pis atque tonforibus nota est Pharaonis ingra-
 titudo, rebellio, cordis obderatio, cum enim
 Deus illo spectante tot tamque varia patrar-
 miracula, nihilominus in impietate obstinatus,
 miris Dei populum opprimebat iniurijs, qui
 ipso consentiente imo deprecante, Ægypto
 fuerat egressus; hoc vltimum cepit consilium,
 egressos deinceps persequeretur, numerosissimum
 constans exercitum, qualem Ægyptus num-
 quam viderat equitibus, cursibusque prope in-
 numerabilem. Hæc ferrox intentione dicens ex-
 ercitus, Israelitis mare rubrum sicco vestigio,
 transgressis, Regisque fugientibus copias: Tu-
 noluit eos Dominus in medijs fluctibus: Nec his
 contentus, sed & submersorum cadauera ma-
 rinis fluctibus huc illicque agiatis ad litas
 eiecit, spectaculum Israelitis, Viderunt Ægyptios
 mortuos super lictus maris, & manum magnam,
 quam exercebat Dominus contra eos, Quid inde
 sequitur? Timuitque populus Domini, & credi-
 derunt Domino, & Moysi seruo eius. Viden' quis
 huius fuerit spectaculi fructus? Timor, & fides:
 Viderunt Ægyptios mortuos, populi potentissimi
 & nobilissimi proiecta cadauera victicem Dei
 fione, manum, brachiumque fortissimum, Nem for-
 tè Deo sunt manus: & si sunt, num vna ma-
 gna, parua altera, ve dicat Israelitas vtiliter: Ma-
 num magnam quam etc. In sacris lit. eris manus
 dicuntur ministri iustitiae sarel'ites, apparitores.
 Eo sensu narrat D. Lucas: Misit Herodes rex ma-
 nus, ut affligeret quosdam de Ecclesia id est sael-
 lites suos. Et de Pilato refert D. Ioa. Apprehendit
 Iesum Pilatus & flagellauit. Manus iniecit in Ie-
 sum, & flagellauit non pe. se, inquit Lyran sed
 per manus, apparitoru tortorumque ministerio.

O mare, potentissimam Dei manum. Et quam
 cepio, um non constat exercitum maris ver-
 tices: Illis manibus illis ministris Ionam appete-
 hendit Der manum rugientem. Illas misit con-
 tra Pharaonem, illis exercitum cepit relictan-
 tem: Inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus, in
 quibus illorum est deuicta potentia, humilitate
 si perbia, vita deuorata: Misit enim tuam, &
 deuorauit eos etc. Deinde fluctibus modo in-
 illam modo in alteram partem: cadauera ter-
 sta, quasi de eorum superbia temeraria in-
 mis, mare triumphum ageret gloriosissimum, et
 tandem oculis exposuit spectanda Israelita-
 rum: Viderunt Ægyptios mortuos etc. Timuitque
 populus Domini, & credidit in Domino, &
 Moysi seruo eius.

Sæpenumero lego Deum præmonere po-
 pulum suum, quod à se factum in gratiam po-
 puli contra aduersarios i se innumis i tere-
 tur, idem sibi in rebellis & obstinatus
 penam esse sciret euenturum. Quàm illa po-
 puli contra Deum dura ageretur. Quàm in
 Dei multos crudeliter & ignominios, quos ille
 ni' erat fructum postulaturos. Quàm exera-
 da, & obstinata contra Dei filium persecutio
 Quales ad eius mirabilia tenebiones? Quàm
 ad eius con-itiones surdasti? Quàm beneficijs i-
 humani? Eo usque vt Pharaonem imitari, cur-
 stas collegimus vites, copiasque iultriximus,
 Sacerdotum, Seniorum, Doctorum, Phara-
 saorum, Gentium militum armis roborati
 (quos illis in regionibus Romanum alebat
 stipendium) mare Domnice passiens ingre-
 diantur: quocirca in tantæ nequitæ peccatis,
 reduxit super eos Dominus fluuius maris, pos-
 tentiam Romanorum, arma militum, aquas
 Oceani, quibus miserè demerguntur: Inuo-
 luit eos Dominus in medijs fluctibus. Aqua mul-
 ta populi sunt Iudeorum, aquas submersa ex-
 animas, sine lege, sine Sacerdotio, sine templo,
 sine honore, quoniam sine Deo, sicut prædica-
 rat Oseas. Iam eorum demersa iacet inflata su-
 perbia, honor vilipensus, dignitas deiecta, con-
 tracta potentia, inter dimersarum vindas fluctu-
 que nationum, vt nec pagum sibi proprium re-
 timuerit aut i re possederit. Heu quo Iudei,
 maris fluctibus ad quatuor mundi litora re-
 ti. Disperge illos in virtute tua & d. pone o-
 protector meum Dominum. Manum magnam quam
 contra eos exercit Dominus, admirem r. Quis
 illud agere nisi omnipotens potuit? En precor,
 qualiter dispersus ille populus quondam nutri-
 tus in delicijs, pane cœlesti recreatus, aqua de
 petra

petra inebriatus, cunctis terrarum populis sublimior, dignitate eminentior, bonis dives, Templo, Sacerdotibus, altari & c. venerandus, modo illius & cunctis omnium expositus, inter nationes, set maris fluctibus quaquaversum, dispersus. Hæc cum tu conspexeris, primum crede, cognosce peccati Iudæorum acerbitatem quam Deus summo sic puniit rigore, crede Deum esse, qui hanc eis inflavit penam, cuius iustitia tantam ferre non potuit ingratitude. Secundum: Noli alium sapere, sed tunc. Si namque populum sibi, ut primogenitum charissimum, tanta repulit ac dispersit indignatione: quo te non plectet advenam supplicio? Si naturalibus ramis &c.

§ 1. Ve video facinus spectat Apostolus Regis Saul, quod Regum narrat historia; manu venit armatus copiosa Naas Rex Ammonitarum, contra cingit militari incolas Iabes Galaad, qui fractis animis, vtpote virtutibus inferioribus supplicatus ab Israelitis supplices instansque postularat, illi verò ut primum audierunt, qua premerentur ciues Iabes Galaad oblatione, illis ex tot corde condoluerunt, fontemque miserandam elatis in sidera vocibus deplorarunt: *Omnis populus leuavit vocem suam & fleuit.* Opportune illis adest Saul nouus electus vnctusque rex ex boum agasorie, qui populi audiens euulatus, tristisque gemitis, ocuis interrogat: *Quid habet populus, quod plorat? Quis cæcis sinistret plantam hunc lugubrem elicitur? Bonus Rex, ut populum videt afflictum, illico de remedio cogitat, & solamine.* Respondent: nouis ad nos iratis, & missis, auditisque extremis angustiis, quibus oppidani Iabes Galaad, à Rege Naas Ammonitarum opprimuntur, mærore populus contabescit. Inuasit autem subito Saulem spiritus charitatis & zeli opitulandi obfessis, & ab vrbe Ammonitarum circumdeute depellendi, quocirca proponit illis bellum iudicare, utque populum ratiò forius animaret, ad arma sumendum, & in adiem procedendum manu numerosa, boves suos in partes dissecat, quas duodecim singulas mittit tribubus, in hac verba, viuit Dominus: *Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic fiet bobus eius.* Ad quæ (sic spiritus dicit): *Inuasit timor Domini populum: ut enim vidit populus facinus hoc regis adeo feruere in proprijs spectans oculis hanc truculentam bouum lamenam cunctos stupor apprehendit, terrorque vehemensissimus, qui tantus fuit ut timor Dei diceretur: Inuasit timor Domini populum.* Dico citius conueniunt & arma sumunt de Hieron. *Bas. de Lanna Tom. II.*

Israel trecenta milia, & ex Iuda triginta milia: animo leonibus ferociore, qui tanto in Ammonitas irruerunt impetu, ut cunctos castris expellerent, fugarent, superarent.

Deus bone! quis effectus, ex eo quod regem viderint, boves mactasse sibi proprios, & quis non multo præclarior, si proprijs ac charissimis sibi non parceret, filijs? Quo tu non timore concutiendus, quo terrore non percellendus, dum cernis Deum suos mactasse boves, populum inquam electum in partes discepisse, quibus illos quos in multo velut sibi charissima pigmora diligebat, de quibus testatur: *Primogenitus meus Israel.* Qua illos severitate disperferit, & venit membra tum discessos quaquaversum per orbem dimiserit, quod ille ipse sit, qui Iudæos, licet populum suum, & velut boves suos, imo filios suos incerto detinet exilio. Contemisce, tibi caue, quid tibi, quid de te faciet, cum populus es reiectus & peregrinus, nullius laris, in eorum te benignus subleuit locum vineamque commendauit: *Noli alium sapere, sed tunc, si naturalibus ramis &c.* His adde, parum est quod manus bobus iniecerit violentas, insuper: *Proprio filio non pepercerit*, ut peccatum expellat, ut tua destruat crimina, quo non furore exandescet in te inimicum suum, in correctâ tua morum malitia illi semper aduersarium? At athen de hoc postremo alia fufius agemus. Illud modo supplicium versetur ob oculos, quo electum sibi populum acerbius perstrinxit, ut timor Domini te percellat, inuadatque salutaris: *Quod si naturalibus ramis Deus non pepercerit &c.*

V. Timear Christianus ob eiectionem Iudæorum. Exo. 4. 12.

§. 21. Chanaanos, quia peccatores, eiecit Deus, & Iudæos substituit, hos ut ingratos exturbauit, & Christianos subrogauit; quod si hi peccatores, quid cum illis agendum?

Celesti quadem eloquentia diuinâ nobis exponit spiritus S. bonitatem, & quam sit à conditione eius ac voluntate alieni punire peccatores: quandoquidem illis hoc indulgeat, quod singulis diebus milles experimur: nimirum, dum homines, quibus Deo seruire, & gratificari in omnibus incumbit, illum grauius exacerbant, peccantes non statim, non prima vice, non secunda condemnat ad inferos, sed primum semel ac sepius illos commonet, corrigi, modo per seipsum suis inspiratioibus, internis cordis commotionibus, animæ perturbatioibus,

52. I. Dei bonitas in peccatoribus.

rioribus, modo per prædicatores exterius, modo per afflictiones, quibus aperiantur obtutus, & ad meliora prouocentur; modo per singularia beneficia: *O quam bonus & suavis est Dominus spiritus suus in omnibus, idæque eos qui exerrant partibus corripis, & de quibus peccati admones, & alloqueris, ut relinquant malitiã credant in te Domine.* Illud partibus corripis indicat, quod diuersis modis, vijs, partibus eorum intendat correctioni. Porro adiungit, quod si nec hec nec illud profuerit, nec his omnibus à malitia respiciant meliores, & quo benignior Deus, eo ipsi sunt nequiores, tali pertinaces plectet supplicio, quo perdat in ætænum.

II. Hoc liquidò satis probat in septem illis nationibus, omnium quas mundus perulit, perueicissimis; Chanaanis, Amorrhæis, Phereis, Hethæis &c. In quas Deus sæpius iuehatur, ut pote mortalium pessimas, caelo, terraque indignas; quibus iam erat malitia altera natura: *Nequam est natio illorum, & naturalis malitia ipsorum.* Iam erat illis nequitia, ut venenũ serpenti, & busoni putredo. Illis terram concessit incolendam, fecundam, fluentẽ sacet mel, diuitijs, bonisque affluentem, quam ut quid magnũ, intimo suo amico Deus promiserat Abrahami lusi- que posteris. Terra Sancta: *In qua sunt oculi Domini à principio anni usque ad finem eius.* Huius igitur terræ possessores Chanaan, cum illi seruire tenerentur, qui tanis illos extulerat beneficijs, in omnem sese præcipitarunt sordis ignominiam, nequitiã exhorrendam, in illis non Deũ irritarunt sceleribus: parum namque mali esse videbantur, si communibus se darent iniquitatibus ad eum insuper ascenderunt malitiã gradu, ut proprios filios Dñs suis holocausta, cõlcerarent & ad maiorem festi solemnitatẽ in ipsis sacrificijs assas filiorum carnes deuorarent, eorumque viscera in arena proponerent ac summa sanguinem haurirent volupate, que omnia, (si sic fieri liceat) ipsi Deo horrorem nauseamque prouocabant. Nec non plurimã cum demone prestigia sordera, contractus sauebant, que dicuntur: *Medicamina & sacrificia iniusta.* Illos enim antiquo inhabitatores terræ sancta sua quos exhorruisti quoniam edibilia tibi opera faciebant per medicamina & sacrificia iniusta, & filiorum suorum necatores, sine misericordia & com- fores viscerum hominum, & deuoratores sanguinũ &c. Nihilominus nec illos voluit statim exterminare, tantorum criminum, ac homicidiorum reos sed magnã motus misericordiã illos exspectabat, & ut illos corrigeret, vespas, & mus-

cas mittebat, quæ illos tam acriter morderent, ut quos pungebant occiderent: *Sed ipsi tanquam hominibus piscicisti, & misisti antecessores excruciatos tui vespas, ut paulatim illos extirminarant.* An ergo languida erat, magne Dñe, manus tuorum illis immittentes viscos, leones, tigrides, scorpulo fulgura, tonitrua &c. Non quia impotens erat, sed quia dabat locum penitentia. Licet enim pænolceret Deus, eorum tãdeo pertinacẽ ac inuisceratam malitiã, qua ad saniora non conuertentur, tamen ex parte sua quantum in se erat, hæc agebat, ut misericordiã suã, irrefragabile daret argumentum: *Non ignorans quia nequam est natio illorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio eorum in perpetuum.* Distulisti tamen Dñe supplicium, longanimitas expectans, & peruersam eorum attendens naturam peccata committere do præteribas.

Eã patientiã Dñs eorum substatuit merces annis quadringenis. Verum tamen, illos in peccatis obduratos, imo per singulos dies in peiora corruentes cum tantam diuini ferre non posset iniquitatem, tantam ingratiudinem, tandem idololatriam exterminauit. Populum suum electum de Ægypto prouocauit, ac rebelles illos ingratosque de terra illa sancta, Deo dilectã eiciens, eiusdem securus statuit esse p̄scissores, beneficijs auxit in finis, ut melioribus Deo responderent obsequijs, quem nequam illa natio sceleribus irritarat: *Illos perdere voluisti per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem p̄uorum Dei, qua tibi optatum charior est terra.*

Hoc illis contolũ beneficium quod in propheta regius extollit: *Vinea de Ægypto transtulisti, eiecisti gentes & plantasti eam.* Fuit Chanaan lapides illi, quos ipso teste, per Isaiam, exstirpauit de terra illa, ut populum illum electum substatuerit: *Lapides elegit ex ea, erit lapides illos durissimos Chananæos, Phereis &c. gentem illam feroem, ingratam, idololatriam, in quorum locum plantauit populum sibi charissimum.* Ut primum hic terram incoluit pacificus possessor, en adest Deus, qui singularis, & prælarioribus quã Chananæos, populum effert beneficijs, his illum deuiciens, ut talia eorum essent in Deum studia, quibus priorum defectum diligentiores emendarent. Legem, & madata præscribit, sacerdotibus, sacrificia templi, prophetas, diuicias, dignitates, & confortat. *Admirationem.* Hæc autem peruersa sunt eorum iniquitas, ut antecessores sceleribus longè superarent, & in omni peccatorũ genere Deo iniuriosi: *Introduxi in terram*

Dem. 5. r. 8.

eos in terram Carmeli &c. Et contemnissis terram
meam, & hereditatem meam possidit in abomi-
natione. Altaria in terra sancta idolis creaverunt, &
Deo abiurato, illa adoraverunt, & thus illis obtu-
lerunt, quinimo filios suos idolis immolauerunt,
rem adeo detestandam, Deoque iniuam.

Non ideo perdidit illos, sed famulos suos
delegauit prophetas, prædicatores: At illi sub-
sannabant nuntios Dei, & parispēdebant sermo-
nis sui, illudēbantque prophetis. Vespas excitauit
quæ carnes pungere, modò Nabuchodonosor,
modò Thegat Phalarat, modò reges alios qui
illos subiugarent, modò nationes barbaras, à
quibus sub cultro dimissi ad summam lineam
perueniunt: nec tamen inde meliores: quinimo
peccata peccatis superaddentes in turpissimum
omnium & maxime detestandum labuntur
crimen: vt in honorem, gratiamque idoli sui
magui patristamias filium mactare non vere-
rentur. Idololum autem Iudæorum, quod Deus
quale nullum aliud execrabatur, eorum erat
avaritia, auri cupiditas, hoc quippe monstra-
uit Ezechiel, quasi quod eum acerbis irrita-
ret, ac in grauissimam suam cederet ignomi-
niam: *Idolum vultis* Quid Deo conlij? Terra mi-
hi gratissima nullatenus inculta descrenda: veni-
ant Geniles, populus licet peregrinus, inimicus
barbarus amodo tamen illum eligo, ipse ter-
ram ingrediatur, occupet, & hoc in Iudeos per-
petret, quod illi in antecessores, extirp. t. elimi-
net perdat, ac seipsum perpetuum reddat terræ
possessorem.

Hoc illis comminans Deus prædixerat ore
prophético: *De domo mea efficiam eos. Et non ad-
dam, vt diligam eos.* Altera vice terram illam eman-
cipauit, venit domo sua, ac in Babyloniā ex-
torres eliminauit: elapsis at tamen annis pluri-
bus, soluit seruitutem, in ætatis ignoscit, & in
primam redūces aduēxit hereditatem: at mo-
do: *Non adham vt diligam eos,* sic modò multauit
Iudeos, terram sanctam exturbauit, domo sua,
id est Ecclesiam emancipauit, extorres elonga-
uit, sine fide, sine templo, sine sacramentis, sine
sacrificij, a perpetuum damnati sunt exilium
& ignominiam. Nos autē in illam admittit, nobis
illam elocauit domum, vincam commendauit:
quæ, quæso, nobiscum acturum arbitramur?
Perpendamus ingressi Ecclesiam, & Dei domū:
qua mentis Deum colimus deuotione? Quas
tantis beneficijs pares referimus gratias? Cæca-
ne cum in eorum commutationem non nisi
peccata deserimus, nos illa quoque exterminet,
altam inducat nationem, quæ fidelior, gratio-

riorque tanto seruiat benefactori, Cæca-
mus, ne in nobis hoc quoque decretum ferale
compleatur, quod illi protulerunt, quod Chri-
stus confirmauit vt iustum, quod breui postmo-
dum tempore mandauit executioni: *Aufere-
tur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti
fructum illius.* Quod prius vineam dixit, modo
Dei vocat regnum. Hoc namque Deus num-
quam destruet, permanet enim Dei Ecclesia in
æternum & vltra. Sin vero tuo negligens de-
lueris officio, te quoque profugum manu mit-
tet, populum assumet, te & diligentem &
gratiorem: *Non perijt vinea* (est aut D. Bernar.)
sed migravit. Timeamus in Hispania, vbi Dei
benignitate fides adeo firma consistit, nobisque
partem Deus Ecclesie suæ concessit principa-
lem, ne nos quoque exturbet, quod si nos officio
nostro deserimus. Deo non deest, qui
melioribus respondeant studijs, & tantis benefi-
cij gratiores.

Mira ille procedendi modum non præte-
reamus, quem Christus in plantanda seruauit
Ecclesia. Statim in principio ab eius ordine par-
te, claritatem lucemque Ægyptijs infudit E-
uangelij, qui tanto seruiore, pietate tanta, Dei be-
neficijs responderunt, vt orbem rapere in
admirationem: Claustra monachis, deserta vi-
rent anachoretis, vrbes replentur monasterijs,
in quibus velut in aluearibus ecclesijs, faui
suarissimi Deo consecrantur. Tantus erat Mo-
nachorum numerus, quantum enumerat D.
Hieronym. D. autem Chrylostom. multitudinem
refert ciuitatis Thebæ prope infinitam. Ani-
mus hi elanguerunt, pietate torpuerunt, & in eo-
rum locum monachos suffecit Græcia, vbi pul-
lularunt monachi tanta viæ morumque inte-
gritate conspicui, quales notamus D. Basilium
multorum cenobiorum parentem archite-
ctum, D. Gregorium Nazianzenum, D. Grego-
rium Nyssenum, D. Chrystostomum &c. Quam
solidè fides radicata Constantinopoli? Hi quo-
que Deo in fideles lucem suam Dominus in
occidentem ab Oriente declinauit Euangelij.
Quam prosperè, ac dextero Deo fides plana-
ta genuerunt. Tot annis feliciter in multas
excreuit dilata: a propagines, profundas in fi-
dei constantia radices egit, in omnimoda Ro-
mano Pontifici, nationibus alijs ad imitiam,
obedientia hæcenus cura firmaque perseue-
rat. Caveamus ne nos tepentes expellat Deus;
ad Indos, ad Chinas, ad Philippas migret
Ecclesia. Faxit Deus, vt illis Sol ortus Euan-
gelij, non ea sit intentione, vt illis oriens, nobis

D. BERN.
Ser. 30. in
Cant.

VII.
Mirabilis
modus
plantandi
Ecclesiam.

Occidat male fortunatus, fructus adfuturus,
Prudentes finus & sagaces, vt ex generatione
illa pessima & peruerla fumentes diuinæ feve-
ritatis exemplum, generatio finus altera, grata,

eiecta, ac fecunda, vt fructus gratiæ bonorum
que operum referentes, gloriæ mellis colligat
mus æuiterne. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ DECIMÆ OCTAUE SEQVENTIS

CRISTVS præterdit in hac parabola, suâ magnam declarate misericor-
diam, nostræ fidei probans articulum, quod peccata dimittat, in gra-
tiam recipiat peccatores etiam iniquissimos, si ad finem recurrant mi-
sericordiæ penitentes. *a.* Primum impudentem exponit malitiam,
paruumque iudicium peccatoris, qui paternos vltro deserit lares, vt
sua potiatur libertate. *b.* & in regionem abeat longinquam. *c.* vbi luxuriosè viu-
do suas impudicus dilapidauit facultates: proprius hic est libidinis effectus. *d.* illis au-
tem minime satur, fame torquetur grauiori, *e.* qua pressus diabolo se tradidit in por-
carium. *f.* hoc etenim sibi seruientibus imponit oneris, fame seruos enecando. *g.* Se-
eundum, Dei proponit misericordiam, qui misero condolens peccatori, benignitatis
in eum conuertit oculos, quibus in se reuersus, suos aperit illuminatus, vt eos ad pa-
tris reseret ædes, panisque recordetur abundantia, qua famuli in illa perfruuntur.
h. Et quod reuertenti lætus occurrat peccatori, brachia benignus extendat osculum
pacis pacificus offerat. *i.* tantoque recipiat gaudio, tantaque misericordia, amorisque
tractet indicijs, vt maior natu filius obloquatur. *k.*

§. 1. Labilem creauit Deus hominem, vt habe-
ret cui peccata misericors dimitteret, de quo
maxime gloriatur.

§. 2. Tanta est Dei misericordia, vt de illa San-
cti, velut Isaias & Ionas, conquesti fuisse
videantur.

§. 3. Nullum est peccatum inremissibile, quod
non infinitis à D. misericordia superetur,
quod ad nostrum solatium multoties ratum
facit.

§. 4. Præ ceteris maiori studio, Christus, verbis,
parabols, iureiurando, ac operibus hunc fidei
docuit articulum: Remissionem pecca-
torum.

§. 5. Homo quidam. se Patrem nominat
Deus, vt amoris sui ferat testimonium, ac
Christianus peccatoribus sporadica esse do-
ceat indulgentiam.

§. 6. Adolescentior. Optima ratione vocatur

peccator adolescentior, licet centenarius, vt
Can & Absalon.

§. 7. Abiit. Non eijcit domo sua Deus pecca-
torem, ipse tam impudens est, vt spon-
te discedat, contra quem Deus protesta-
tur.

§. 8. Diuisit substantiam. Non auferi illi
Deus libertatem, qui vult abire, eumque de-
serere, licet sit ille deplorandus.

§. 9. In regionem longinquam. Peccatum
regio est tam procul distans à Deo, vt dicat
eo vsque nec manus suas, nec oculos posse per-
tingere.

§. 10. Quo tendat, non attendit peccator: Exe-
chielis portento, iumentis Isaiæ, vaseque Za-
charia præsignatus.

§. 11. Dissipauit substantiam. Decoxit sub-
stantiam suam, effectus luxuria per quem il-
lam Iob describit.

§. 12.